

Kitty L. Kielland og Arne Garborg

Brevveksling 1885–1906

Utgitt ved Anne Melgård

NB kilder 8:1
Nasjonalbiblioteket/bokselskap.no
Oslo 2018

Kitty L. Kielland og Arne Garborg: Brevveksling 1885–1906

Utgitt ved Anne Melgård

NB kilder 8:1

Nasjonalbiblioteket/bokselskap.no, Oslo 2018

ISBN: 978-82-7965-379-0 (digital, bokselskap.no), 978-82-7965-380-6 (epub), 978-82-7965-381-3 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Sist oppdatert: mars 2019

Forord

Innledende tekster

Som opptakt til selve brevene, trykkes to tekster skrevet av forskere som har god kjennskap til innholdet i dem. Den første teksten er av førstearkivar [Ine W. Fintland](#) som skriver om vennskapet mellom [Kitty L. Kielland](#) (1843–1914) og [Arne Garborg](#) (1851–1924). Deretter følger en artikkel av kunsthistoriker [Inger M.L. Gudmundson](#). Hun har sett på den virkningen Kiellands malerier av Jærlandskaper hadde på Garborg i hans syn på Jæren og indirekte også på hans tanker om egen barndom.

Om brevene

Brevvekslingen som presenteres her, er på i alt 48 brev/fragmenter/kladder, alle eid av Nasjonalbiblioteket (NB). 18 av disse er skrevet av Kitty L. Kielland, av disse er 15 kladder. 30 er skrevet av Arne Garborg. 14 av hans brev er tidligere publisert i Dale &

Thesen 1954, hvorav fem er forkortet. Nå gjengis alle brevene i sin helhet. Flere detaljer om utgivelsen kan leses i [utvalgskriteriene](#).

Vi vet at Kielland og Garborg skrev jevnlig til hverandre, i hvert fall fram til hun sent i livet ble for syk. Dessverre er mange av Kiellands brev ikke bevart, særlig gjelder dette fra 1890-årene. Det synes som om Garborg hadde lite orden på posten han mottok, noe han gjerne nevner i brev til henne og til andre. Det er med andre ord en ubalanse i brevbunkene som gjengis her, mens de i virkeligheten trolig var mer i likevekt.

Som nevnt er de fleste av Kiellands brev kun bevart som kladder, kladder med gjentakende innhold som nesten alle er skrevet i desember 1886 og i januar 1887. Rekkefølgen som er valgt her, er gjort ut fra innholdet. Det utelukkes ikke at hun hadde en annen ordning. Kladdene hører til en samling brev og skrifter etter Kielland som den yngre søsteren Dagmar, gift Skavlan, tok vare på. Først i 1999 kom dette til NB.

Brevenes katalogsignatur er opplyst ved hvert enkelt brev sammen med opplysninger som er nødvendig for dateringsforsøkene. Utfyllende kommentarer om personer og verker omtalt av brevskriverne er lagt inn som noter.

De fleste transkripsjonene fram til 1888 er utført av Ine W. Fintland. De øvrige avskriftene er gjort av utgiveren Anne Melgård som også har gjennomgått og klargjort teksten for NB kilder. Korrekturlesning av brevene er utført av Sofie Steensnæs Engedal. Tekstkoding står Ellen Nessheim Wiger for.

Ine W. Fintland: Vennskapskunst og vennskapsspor

Gjennom å legge ut brevvekslingen mellom maleren Kitty Kielland og forfatteren Arne Garborg på internett, inviterer Nasjonalbiblioteket til nylesninger av dette rundt 130 år gamle materialet. For dem som studerer norsk kultur og litteratur i den aktuelle tidsperioden, er dette selvsagt et nyttig kildemateriale. Men det bør være av interesse for langt flere, det har også en egenverdi som litteratur. Gjennom brevvekslingen får vi et unikt innblikk i en langvarig, skriftlig kontakt mellom to nære venner. Som dokumentasjon av et nært vennskap mellom kvinne og mann på slutten av 1800-tallet, utenom det som tilhører ekteskapet, er denne korrespondansen spennende.

Kitty Kielland er nesten åtte år eldre enn Arne Garborg. Da brevvekslingen starter i 1885, er hun 42 og han 34 år. Innholdet i brevene bærer ikke preg av denne aldersforskjellen. De betrakter hverandre tilsynelatende som likeverdige personer i et nært vennskap. Han tiltaler henne med fornavn og undertegner selv med både for- og etternavn. Hun tiltaler ham med etternavn og undertegner selv med fornavn. Således blir hun hans «Kjære Kitty» og han hennes «Kjære Garborg». Begge to bekrefter disse tiltaleformene gjennom signaturene de selv oftest velger å avslutte brevene og brevkladdene med; «Din hengivne Arne Garborg» og «Din Kitty».

Brevene er preget av en letthet og nærhet i kommunikasjonen som tyder på en tillit, trygghet og fortrolighet av det slaget man finner hos personer som har hatt et tett vennskap over tid. Lettheten og nærheten innbyr til en uanstrengt veksling mellom humor og alvor. Av og til blir Alvoret humoristisk fremstilt, andre ganger utelukkende alvorlig. Ingen av dem er redd for å vise sine svake eller mindre sjarmerende sider. De går heller ikke av veien for å kritisere hverandre, men kritikken er ikke uten empati og omtanke. De kan være dypt uenige i saker de diskuterer uten at det truer vennskapet mellom dem.

Vennskap er i seg selv et tema som ofte blir diskutert både direkte og indirekte. Hva betyr det å være en venn? Hva innebærer et vennskap? Handler vennskap om å gi og ta? Er vennskapelige lån akseptable? Hvilken type vennskap er det de to har? Hvor godt kjenner nære venner hverandre? Hva forstår en god venn intuitivt uten at det behøver å sies? Hva er et vennskapsbevis? Kan venner snakke om alt? Kan en mann og en kvinne være nære venner uten å inngå ekteskap?

Temaene som framkommer i brevene er også typiske for innholdet i samtaler mellom venner som kjenner hverandre godt. Det handler om hva man gjør i det daglige, og hvilke planer man har. Ikke minst berøres forholdet til felles bekjente. De kommer ofte inn på litteratur og reiser. Norges plass i utkanten av det europeiske, er også et tema som berøres. Det spøkes med kunnskap og dannelses. Forholdet mellom ensomhet og fellesskap ligger der som en nerve gjennom mange av tekstene. Helse og sykdom synes å være naturlige emner å ta opp. Kitty utfordrer Garborgs nervøsitet og tungsinn. Spørsmålet om hva det egentlig vil si at man kjenner et annet menneske, og hvilke

tanker man deler med andre, blir drøftet dem i mellom. Det som handler om kjønn, forholdet mellom kvinne og mann og kvinne- og mannsrollene, er så gjennomgående i brevene at det gjerne i seg selv kan gjøres til gjenstand for en nylesning.

Begge brevskriverne fremstår som oppriktige både i sine omtaler av seg selv og sin analyse av den andre. Ingen av dem er selvhøytidelige, de gir et usminket bilde av seg selv, han ofte ved hjelp av selvironi. Likevel er det kanskje Kitty som er den mest «inderlige» i sin kommunikasjon. Hun gir tydelig til kjenne at hun ikke riktig kan more seg når han ikke er med! Men det som betyr mest for henne, er at han har innviet henne i det alvorlig som tynger ham, ved å fortelle om farens død. Kitty forstår og aksepterer delvis hans forklaring av at han dermed bærer på en vanskelig legemlig og åndelig arv. Men hun understreker at han selv kan velge hvordan han lever med denne, og betrakter det som et vennsbevis at han har fortalt henne om dette.

Det er ganske tydelig at de begge legger både arbeid og følelser ned i brevene de utveksler. Vi ser at Kitty gjerne kladder teksten flere ganger før den blir endelig utformet som et brev. Hun strever med å finne en skriftlig form på det hun ville foretrukket å diskutere muntlig, og hun kommenterer dette overfor ham. Særlig savner hun kroppsspråket og samtalens dynamiske spillerom. Hun forsøker seg på noen litterære arbeider som hun ber ham om å kommentere. Han gir tydelig uttrykk for at hun ikke imponerer med penn og papir. Hun klarer ikke å fange og formidle stemninger slik hun gjør det med pensel på lerret.

Begge er oppmerksomme på at det nære vennskapet mellom dem

danner grunnlag for sladder, men det hever de seg over og distanserer seg fra. De vil være sammen og vise «det kjære Kristiania» at menn og kvinner har langt mer å snakke om enn giftermål.

Kitty er i utgangspunktet ikke spesielt begeistret over Garborgs valg av ektefelle, men bidrar likevel raust økonomisk. Hulda er også en periode litt utrygg og sjalu på relasjonen mannen har til Kitty. Men hun er likevel tydelig på at deres ekteskap ikke skal være et hinder for fortsatt vennskap. Garborg bekrefter overfor Hulda at Kitty nok kanskje har lagt litt mer i «Kameratskabet» enn det han har, men at dette er noe de nå har avklart.ⁿ¹ Få måneder etter avklaringen diskuterer Kitty og Garborg nettopp temaet menns utroskap med utgangspunkt i hans litterære tekster. Kitty er kritisk til måten han fremstiller dette på, og mener at han må skrive annerledes for å få frem et mer nyansert bilde av hva kjærlighet er, og hva kjærlighet gjør. Hun håper at han, ut fra det standpunktet hun har, ikke stempler henne som en «tørpamp» eller «snerpe», og avslutter med: «at blir et kvindfolk glad i en mand, saa spør hun ikke, saa tar hun alt, det vil sige, kjærligheden tar hende, og den kjender ingen grændser. Jeg er ikke uddød».ⁿ²

Vennskapet mellom Kitty og Garborg varer livet ut. Etter å ha vært i Kittys begravelse 7. oktober 1914 skriver han i dagboken:ⁿ³

Ho var trøytt no, og hadde lenge ikkje kunna arbeide; so for henne var Kvila det beste. Men for meg var det som aa fylgje eit Kapitel av mitt eige Liv til Jordi: ho hørde med til den Tidi daa eg var mest uppe og mest hugheilt 'med'.

Garborg er i Kittys testamente den som først skal velge hvilket av maleriene hennes han ønsker å ha. Når dette skjer, rundt to måneder etter hennes død, oppsummerer han vennskapet mellom dem slik:

[...] ho var heil og sterk i Venskap, liksom ho ikkje letteleg firde i Ufreds Tilfelle. Og meg, den vesle upraktiske men ærlege Jærbuen, som attaat var – paa sin Maate – viktig, hadde ho baade Moro av (me kunde kjekle svært) og Tru paa; fraa mine seinare Aar var ho vel den av Véner som heldt lengst og best ut med meg. Ho hjelpte meg og i eit Knipe Tak, daa eg so visste ikkje hadde fengi Hjelp nokon annan Stad, so greidt og kameratslegt og taktfullt tok ho det, at Hjelpi ikkje kunde bli meg pinleg. Og denne Venskapen heldt ut, so lenge ho i det heile hadde Kraft til aa vera med i Live.

Inger M.L. Gudmundson: Torvmyrens poesi

På reisen til Paris våren 1885 hadde Arne Garborg et opphold i Antwerpen. Der så han tre av Kitty L. Kiellands malerier på en stor utstilling.¹⁴ Bildene hadde motiv fra Jæren, og trolig var dette første gang han så sitt barndomslandskap gjengitt som kunst.¹⁵ På denne tiden forbandt Garborg Jæren med en vanskelig oppvekst farget av farens religiøse tungsinn og påfølgende selvmord. Han tenkte neppe på landskapet som vakkert. Den allmenne oppfatningen var også at dette brune, treløse landskapet fremstod som monotont og stygt. Det hadde verken kulturlandskapets ynde eller den norske fjellheimens sublimе karakter. Kitty Kielland vokste opp i en av Stavangers fremste borgerskapsfamilier. Det var først i 30-årsalderen, etter hun var blitt Hans Gudes privatelev i Karlsruhe, at hun dro til det utilgjengelige Jæren og utforsket landskapets maleriske kvaliteter. Hun regnes som grunnleggeren av Jærmaleriet, og var dermed en pådriver i å endre synet på dette landskapet. Fra slutten av 1870-årene malte hun vide horisonter i havgapet, endeløse lyngheier og fremfor alt torvmyrer under høye skyhimler. Det var med to jærmalerier hun i 1879 debuterte på Salongen i Paris.

Mange år senere skulle Garborg reflektere over det endrede synet på hans barndomslandskap. I *Knudaheibrev* skriver han at Jæren

fremstod styggere og styggere for ham desto eldre han ble, og «utan minste sukk fór eg deri frå». Men mot århundreskiftet tenkte han annerledes: «At det no kan sjå så mykje annleis ut, endå det er så plent det same? eller ved det at det er så plent det same? Desse heiane og myrane med fjella i aust og havet i vest, det er det einaste av land som rett kjem meg ved i verdi».ⁿ⁶

I denne sammenheng skriver han også om Kitty Kiellands torvmyrer: Kunstnerne «målar ikkje berre sjø og strand. Elvar og bruer, enger og låvar, bondegardar og alt som er vert emne for kunst; og lét seg bruka til kunst, endå det er frå Jæren. Ja om eg skal våga meg fram med alt: sjølve svarte torvmyrane vert måla. Med torv og alt. Nyskore torv, reist torv, røykt torv, stekt torv, alt er godt nok; alt er vent. Jamvel ei dame av den fine Kiellandsætta held seg ikkje for god til å gå i torvmyra og måla. Og torvmyra vert poesi, så svart ho er».ⁿ⁷

Kitty Kielland omtales her med en distanse, som om Garborg ikke kjenner henne. Men i samtiden var deres nære vennskap allment kjent. Når vi i dag leser brevvekslingen mellom kunstneren og forfatteren, ser vi raskt at dette er to mennesker som er glad i hverandre. Det virker sannsynlig at hun var forelsket i ham, men at han ikke hadde de samme følelsene for henne. Imidlertid bevarte de vennskapet livet ut. Et vennskap som ble etablert da Garborg ankom Paris våren 1885. Kitty Kielland hadde da bodd i kunstmetropolen i over fem år. Hun delte leilighet med venninnen og kollegaen Harriet Backer, og sammen tok de to kvinnene seg av Garborg i storbyen. I Paris frekventerte Kitty Kielland og Harriet Backer forfatterhjemmet til Thomasine og Jonas Lie, og her var Garborg en kjærkommen gjest. Kitty Kielland debatterte offentlig om kjønn, etikk og kunst, og i 1884

hadde hun vært en av initiativtakerne til etableringen av Norsk kvinnesaksforening.

Om somrene pleide hun å reise til Jæren for å arbeide, men sommeren 1885 fulgte hun med til Harriet Backers søster i Risør. Her påbegynte hun maleriet *Efter solnedgang*, og med dette bildet innledet hun nyromantikken i norsk kunsthistorie.ⁿ⁸ Både Kitty Kielland og Garborg var tilbake i Paris høsten 1885 og våren 1886. Garborg arbeidet på denne tiden med romanen *Mannfolk*, mens Kitty Kielland malte portretter og interiører vinterstid. Ett av disse er portrettet av Garborg, som ble fullført i 1887.ⁿ⁹ Han sitter i Kitty Kiellands leilighet i en rød plysjstol, røyker, leser og har skrivesakene like i nærheten. Kanskje han leser korrektur på sin kommende roman? På veggen i bakgrunnen henger et av Kitty Kiellands tidligere stilleben. Da Garborg skulle tilbake til Kristiania våren 1886, skrev Kitty Kielland til Erik Werenskiold:

Vi har nu mistet vor ven og 'forrangler', Garborg, der er endnu et føleligt savn efter ham. Han, Harriet og jeg vare altid sammen, det faldt ham ikke ind at han kunde gaa nogetsteds alene. [...] Vi ere alle som en blevne overordentlig glade i Garborg, han har en saadan løierlig stilfærdig maade at lirke sig ind i ens hjerte paa. [...] Du burde male Garborg, men gjør ham da saa fin, som Du kan med høi Pariser hat og vaar frakke, hjemme i Norge bør man kjende Garborgs fine person, det vilde kanske være ham af stor nytte.ⁿ¹⁰

Werenskiold tok ikke Kitty Kiellands oppfordring, men i 1891 malte han et portrett av Kitty Kielland, som Nasjonalgalleriet kjøpte inn. I desember var Garborg på Kolbotn og skrev brev til Kitty Kielland. Han hadde nå fått øynene opp for Jærlandskapet og var optimistisk med tanke på at han klarte å skildre landskapet selv om han befant seg på en annen kant av landet. «Det gaar sletikke saa galt med Jæderlivs-Skildringerne, synes jeg. Naar jeg sætter mig til med det, lever det op i mig med megen Friskhed og Kraft. Jeg ser, hører, smager, lengter, føler – altsammen.» I samme brev gratulerer han Kitty Kielland med portrettet Werenskiold malte av henne: «Dit Portræt (af W.) skal jo være noget rent extra; det bør Du være kry af; og saa skal Du altsaa hænge i Nationalgalleriet til evig Tid, til et Vidnesbyr om, at der ogsaa i vor Tid var Kvinder i Norge.»[n11](#)

Prinsipper for utvalg og transkripsjon

Det er utelukkende brev som befinner seg i Nasjonalbiblioteket som er tatt med i denne publiseringen. Alle kladder er tatt med selv om innholdet er til dels likt.

Brevene utgis kronologisk. De udaterte eller mangelfullt daterte brevene er forsøkt datert ut fra innholdet. Begrunnelser for dateringen er beskrevet i note i begynnelsen av hvert enkelt brev.

Utfyllende opplysninger om brevet der dette er nødvendig, gis i begynnelsen av hvert enkelt brev. Det gjelder for eksempel referanse til tidligere publisering.

Brevene er gjengitt nøyaktig og bokstavrett. Skrivefeil er ikke rettet, men markert med [sic.]. Hvis de er forstyrrende for lesningen, er forslag til rettelse lagt til i en note.

Håndskriften er noen steder vanskelig å lese. Slurvete ord og bokstaver er transkribert velvillig ut fra sammenhengen for å gi teksten mening. Usikker lesning er markert med spisse klammer < >, mens helt uleselig tekst eller mangler markeres slik <...>.

I noen tilfeller er det vanskelig å avgjøre om det er brukt store bokstaver i tiltaleformer, som D / d. Særlig Kitty L. Kielland veksler i bruken. Det er valgt den skriveformen som virker mest opplagt. Hun bruker sjelden store bokstaver i substantiv og i subjekt, mens Arne Garborg som oftest bruker store forbokstaver i substantiv og i subjekt.

Feil tegnsetting er ikke rettet.

Manglende diakritiske tegn rettes stilltiende.

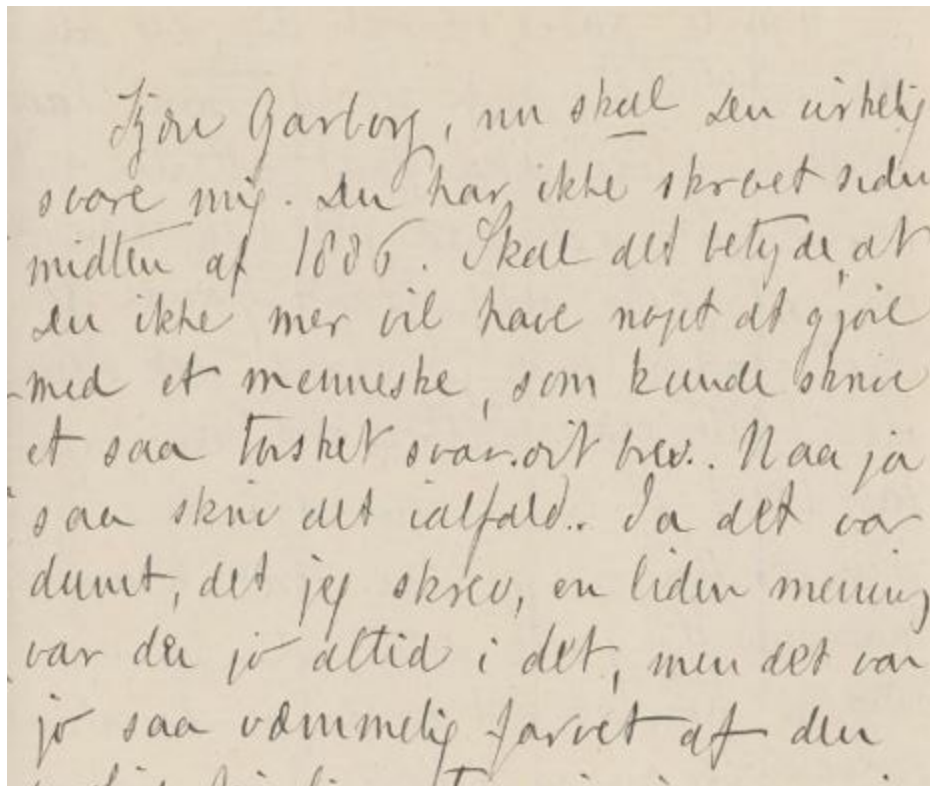
Tekst som er strøket av brevsriveren, er markert med gjennomstreking. Uleselige overstrykninger er markert med note.

Tilføyet tekst gjengis som hevet ^{over} linjen, også om den er skrevet inn under linjen.

Understreket tekst gjengis med *kursiv*. Det skilles ikke mellom typografiske og retoriske uthevninger.

Ord delt ved linjeslutt uten bindestrek gjengis stilltiende som ett ord.

Skriftillustrasjoner

Jøse Garborg, nu skal du virkelig
svare mig. du har ikke skrevet siden
midten af 1886. Skal det betyde at
du ikke mer vil have noget at gøre
med et menneske, som kunde ønske
et saa tusket svar. osv. Na ja
saa skni det ialfald. Ja det var
dumt, det jeg skrev, en lidet mening
var der jo altid i det, men det var
jo saa udmæltig forrest af den

Kitty L. Kielland, udatert brevkast til Arne Garborg, Ms.4° 4318:A

Kjære Kitty.

Min Livsmusikant N. S. Bjær
være sendt mig "Garde Olav son Lars"
i Pianoret. Staud siger, at han har
helt svært travlt, da der i den seneste
Tid har været megen skisstemning
i Kristiania. hvilket er en Piano-
stemmer = witz og betyder, at han har
hørt mange Pianover at stemme. At
stemningen er hørlig og å la
Ordet, "hvilket skal den være" siger

Arne Garborg, brev til Kitty L. Kielland 14. mars 1888, Brevs. 129

8. september 1885. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Kristiania 8 Sept 1885

Frøken Kielland.

Det var min onde Samvittighed, som hjalp mig paa Sporet: Haandskriften kjendte jeg nok; men hvis De ikke vil blive vred –: den er saa mandig, at den bare bragte mig paa Vildspor.

Men Samvittigheden, Samvittigheden – og selv den var ikke ubetinget at lide paa, for jeg har megen ond Samvittighed af den Art. Skal jeg gjøre Rede paa den yderste Dag for alle mine uskrevne Breve, blir det et langvarigt Regnskab. Heldigvis begynder Samvittigheden nu saa smaat at sløves.

Da jeg endnu ikke, som jeg havde tænkt, har faaet læse Deres Fortælling^{ki} om igjen – for bare Travlhed faar jeg ingen Ting bestilt –, maa jeg dømme efter «det første Indtryk». Og da faar jeg ligesaa godt sige, at den intet Indtryk gjorde. Den interesserede mig mer, da De fortalte den mundtlig; i den skriftlige Fremstilling fandt jeg den

næsten ikke igjen.

Dette er altsaa et «Indtryk» ☺: jeg kan ikke nærmere begrunde det. Kunde jeg bare finde [#] igjen det Hefte af Tidsskriftet, saa kunde jeg kanske dokumentere. Men jeg husker at jeg havde den Følelse, mens jeg læste: dette er ikke Fremstilling, det er Referat.

Jeg har nu saa oprigtigt som muligt sagt Dem «hvad jeg syntes». Jeg haaber De tar det med Ro. D.v.s ikke blir sint og skjælder mig ud for et brutalt og urimeligt Mandfolk. Tanken i Historien interesserer mig og er vist i Grunden rigtig; men hvor vil De i den vide Verden finde en Mor, som var istand til at ræsonnere rigtigt i et saadant Tilfælde? Kvinderne er svage. Og Gud velsigne dem for det, havde jeg nær sagt; men jeg skal ikke sige det. Vistnok er jeg ikke absolut rettroende i Kvindespørsmålet; men som De ved er jeg i Grunden noksaa rimelig.

Jeg reiser til Paris,^{k2} tænker jeg, om en Maanedes Tid. Der haaber jeg at træffe Dem igjen, og skal da tage den Straf, De maatte finde at jeg fortjener, med saa megen Anstand som jeg kan opdrive. – En vederstyggelig Synd har jeg paa Samvittigheden: jeg har ikke skrevet til Deres Bror i Anledning hin Affære i Storthinget.^{k3} Jeg ved ikke hvad jeg skal sige ham. Jeg har en Følelse af Skam, af Ydmygelse. Jeg faar skrive og sige, at jeg haaber han *nu* er blit sint; men egentlig er det ogsaa flaut. Oppe i Tønset traf jeg Fruen^{k4} – en sød Pige! – hun sagde, at han tager det fælt roligt. Ja ja; jeg kan forstaa det ogsaa.

[#] – Nu har De naturligvis bestilt noget i Sommer, De! brugt Tiden, udrettet noget!^{k5} – nei, nei, jeg vil ikke tænke paa det. Jeg liker ikke; at

Folk bestiller noget; det er en personlig Fornærmelse mod mig, synes jeg. Lev vel. Au revoir – lidt fransk kan jeg ogsaa. Dette er formodentlig det mest tufsede Brev, jeg har præsteret i det sidste Halvaar.

Deres ærbødige
Arne Garborg

7. april 1886. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k6](#)

Kristiania 7 April 1886

Kjære Frøken,

Jeg synes det er dumt, at Du vil have Brevene brændte;^{[k7](#)} Du havde efter min Formening faaet det ganske godt til nu. Men naturligvis, der blir vel ikke andet end Skjend at faa, hvis jeg lader det være, og Du finder kanske paa noget, som er enda bedre nu. *Kanske*. – Jeg tror forresten, at der ikke blir noget af det hele, jeg; jo mer man klusser med sligt, jo værre gaar det.

Jeg er i Kristiania nu,^{[k8](#)} som Du ser, og jeg tror jeg har hilst alle, som skulde hilses, med Undtagelse af Skredsvig,^{[k9](#)} som jeg endnu ikke har faaet fat paa. Ja, og saa skulde jeg vist hilse Munthe;^{[k10](#)} ham har jeg hellerikke set. Han har forlovet sig nu,^{[k11](#)} som Dere [#] vel har hørt; det havde jeg sgu ikke troet om ham. *Han* kunde da gjerne ha forblevet den hellige Ungkarlestand tro, synes jeg. Men ak! Snart vil jeg maatte klage med Profeten: jeg, jeg alene er undkommen; alle de andre har bøiet Knæ for Baal, nemlig for Kvinden, som er vaar naturlige

Arvefiende og Contrapart. Amen.

Forestillingen om, at jeg er i Kristiania, og at jeg skal blive der, og at jeg aldrig mere skal komme ud i Verden, begynder at sige over mig og indhulle mig i et Høstveir af jevn, resigneret Tristesse. Jeg har ikke Lyst til at rangle engang; det er ikke morsomt. Derimod indbilder jeg mig, at jeg skal kunne skrive nu. Jeg kommer til, tror jeg, at forandre Begyndelsen af Bogen^{k12} endnu en Gang; og i det hele synes jeg, at den i sin Helhed (!) staar klarere for mig end nogensinde.

ⁿ¹² Dette her vil naturligvis ikke komme i Avisen.

Det blir Historien om, at det er umuligt at gifte sig og umuligt at leve i noget andet Slags Forhold heller – indtil der blir en anden Skik paa alt, og en helt anden gjensidig [#] Forstaaelse. – Jeg beder daglig en vis Mand inderlig stege, brænde, skjære, slide, hakke og annamme disse forbandede Ugreier, som spolerer Livet (der kunde være ikke saa fværst) for saa mange Millioner Mennesker, og jeg haaber, at noget af dette Had skal komme med i Boka. –

Det glæder mig at erfare, at Dere virkelig har slaaet Dere paa Dyd og gode Sæder; saa har jeg ikke det at Tænke paa, at andre har det altfor morsomt, medens jeg sidder her og reviderer Staten^{k13} og skriver kjedelige Historier. Commune naufragium dulce – lad Harriet Backer oversætte det for Dig. Det betyder forresten paa god norsk, at Menneskene er misundelige Dyr, og jeg er et Menneske.

Med Hensyn til Rangel og den Slags Ting kommer vi os forresten her i Kristiania. Vi har nu en – 1 – Bule, hvor det gaar an for europæiske Mennesker at sidde – dog ikke mer end 1/2 Time for

Nikotinens Skyld –, nemlig Grand Hotel, som har udvidet sine Restaurationslokaler. Og med Tiden skal vi faa en fælt flot Kafe i Storthingsgaden ved Eidsvoldsplads; da vil der altsaa i [#] denne Hovedstad være to civiliserte Kneiper. Men forøvrigt er Gemytligheden i Tilbagegang, som Dere vil erfare af en Skrivelse, som jeg i Dag expederer til Jonas Lie,^{k14} og som han vist ved Leilighed lader Jer se, eller høre. Ialfald det om Brændevinet.

I samme Skrivelse har jeg ogsaa paa en rørende Maade beskrevet min Hjemreise med dens Fataliteter, som ikke var mange, ei heller store. Derfor gider jeg ikke skrive noget om dem her; det eneste interessante ved Reisen er egentlig, at efter 7 Dages Tur var jeg i Kristiania. 7 Dages Jernbanereise for at komme til et Sted, hvor man helst ikke vilde være, – saadan gaar det.

Jeg nægter ikke for, at det var morsommere i Paris, og jeg skulde ligesaa gjerne – for en Gangs Skyld – spise Middag i Rue du Bac^{k15} som i Hotel Royal, skjønt Maden her er bedre, og saa faar man Akkevit her, medens man der maa nøie sig med daarlige Konjakkere. Bagefter kunde man saa drikke Kaffe i Café Regence, og saa pa Ølbulen – hele Banden. Akk ja! Det kunde nok gaa an.

– Det var fælt snilt af Dere at huske paa det med Adressen. Mange Tak. Et Brev har jeg ialfald faaet desformedelst. Werenskjolds^{k16} trives vist ikke rart i Kristiania; Fruen^{k17} betroede mig, at hun hader Byen. Skeibrok^{k18} er blit Far til et sundt og velskabt Pigebarn, Kjærringa^{k19} er nok ikke stærk.

De bedste Hilsener fra Forrangleren^{k20}

12. [juli 1886]. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k21](#)

d. Mandag 12th

Kjære Kitty.

Uf – *saa* dumt var det altsaa, at jeg ikke kom til at huske de 50! Jeg gik til Bryggen i den mange Tanker om disse 50; det var urimelig hyggeligt af Dig at sende dem, og egentlig kunde jeg nok bruge dem ogsaa, om ikke netop til Reisepenge; men paa den anden Side vidste jeg, at brugte jeg dem, saa fik Du dem aldrig tilbage – ikke før Du for Alvor begyndte at rykke ialfald –, og derfor var det vist bedst, at jeg – med blødende Hjerte ^{naturligvis} – gav Dig dem tilbage igjen.

Men se! da jeg kom til Bryggen, var der foruden Dig to [#] andre brave Mennesker, og dem havde jeg jeg ikke gjort Regning paa at træffe; dermed kom min Tanke-Træn ud af Skinnerne – d.v.s. ind paa nøg en anden Skinnegang, og de 50 Kr. eksisterer ikke mere. Ei heller kom jeg til at si saa meget som Tak for Brevet, hvilket jeg ogsaa havde foresat mig; ja Brevet var baade hyggeligt i sig selv og desuden havde jeg ventet en hel Del paa det –: der var vel aldrig i Verden noget, som

kunde ha gjort Dig sint?

– <Garlaus'e> og tankalaus'e som almindlig glemte jeg al Ting; – da jeg var kommen op til Teatret ^{igjen} huskede jeg det, ^{igjen}, men satte mig for, at jeg skulde greie ordentlig ud om det i det Brev, som jeg nu strax vilde sende til Stavanger.

Undskyld!

Hvad de 50 angaar, saa ligger de urørte endnu, men Gud [#] véd –: kniber det, saa tar jeg nok Hul paa dem, og saa – saa er det forbi med dem, er jeg ræd. Det andet, Du taler om, bringer mig til at ta Hatten under Armen og spørge, skrekslagen og imponeret: er Du virkelig rig – saadan ordentlig, veritabelt rig? Gudbevare mig – et rigt Menneske i min Bekjendtskabskreds! Jeg føler min Selvagtelse stige, *det* havde jeg ikke ventet at opleve. (Fælt vakkert af Dig at skrive det til Werenskiold). [k22](#)

Hvad mig angaar, saa er jeg ikke rig, men *vil* altsaa nu blive det, som Du ved; til en Begyndelse vil jeg – kanske – «optage et større Laan», ved hjælp af hvilket jeg tænker at arrangere mig, og saa vil jeg – gid nu ikke dine Øren falder af! – begynde at *spare*! D.v.s. jeg *har* begyndt!! De sidste Tidens Begivenhed^{er} har laget mig lidt Skræk [#] i Blandt –: engang maa jeg ta mig sammen og faa ialfald en foreløbig Orden i mine Affærer, det er Gudbevars' ikke egentlig store Summer, der handler om, men det kan være ækelt nok for det (tænk Dig f. Ex., at endnu skylder jeg for hele min Artium – skylder til teologiske og kristelige Medmennesker, som ikke fortjener at ha noget til gode hos mig!) Jeg har – siden vi altsaa skal tale om Forretninger – «gjort

Skridt» hos en Rigmand her i Retning af at faa «reist» en Del Kroner (Banklaan), og kanske det gaar; jeg har budt saa gode Betingelser jeg kan, solgt min Sjæl bl.a. – Jeg maa ha Banklaan, skjønner Du; venskabelige Laan er jeg ræd –: dem kommer jeg ikke til at betale saa ordentlig, fordi – naa-ja, af flere Grunde. Nu faar jeg se, hvordan det gaar, men fælt mange Tak skal Du ha for Din venlige Antydning – saadant gjør godt til, ubegribelig godt; for disse almindelige Pengegreier med alle de Garantier og al den vonde Beregning er saa grusomt pinlige.

Mer siden. Tak! Hilsen! Din Arne Garborg

[November 1886]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k23](#)

Ombord paa skibet

Kjære Garborg, Du maa forberede Dig – paa et lidt oprivende brev, undskyld mig paa forhaand, jeg kan ikke lade det være.

Vi kom til at skilles paa et for mit sind saa pinlig maade, jeg havde jo tænkt da jeg bad Dig komme tidligere til jernbanen, at jeg skulde kunnet faa en mer harmonisk slut. Men saa magtede jeg intet, det var, som om der aldeles ikke havde været nogen aften forud, som havde bragt os nærmere sammen. Enda mens vi var sammen, saa var det mig saa meget, at jeg det gik. Men da coupédøren blev slaaet i, da var jeg aldeles caput. Jeg laa paa benken med en tult under hovedet som en anden straffange der føres med magt bort. Det eneste, som gjorde mig det muligt at holde ud var, at jeg atter og atter skrev og skrev og forklarte og forklarte i hovedet, tilsidst sagde jeg mig selv, dette skal Du faa lov at gjøre i virkeligheden. Da først var det muligt at staa i den fortærende bevidsthed at alle helvedes maskiner var i gang for at drage mig væk og væk og væk.

[#] Jeg vil nu løbe hele linen af kvindeemancipationen ud. Hvis jeg var mand og Du kvinde havde jeg al ret og lov at sige, hvad jeg snart siger, men som kvinde har jeg ikke ret. Vær saa frisindet, at Du husker paa, at jeg er menneske. <...>[n13](#)

[November 1886]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k24](#)

Kjære Garborg, vi [k25](#) ere komne til Hamburg, og jeg kan ikke godt reise længre uden at faa lette lidt af mit tryk. Det var tilsidst saa forfærdelig ondt, saaledes som vi skiltes. Nu har alskens helveds maskines slidt, drat og maset for at faa mig sydover, mens hele mit menneske har tænkt og ønsket nordover, bare jeg havde ti minutter, de ti minutter før 9, som jeg ikke havde magt til at bruge, da jeg havde dem. Kom vi til nogenslags klarere forstaaelse som nærmede os til hinanden, eller var der bare en fabel, at vi snakkede sammen i timevis. Det er dette jeg maa have klaret for mig. Aa dette brev har jeg skrevet hundrede gange i mit hoved mindst, hver gang have jeg slaaet lidt heftighed, lidt iver af, jeg synes nemlig, at jeg kommer som en stormvind ind i din rolige stue og rusker og rasker omkring, til Du snarere faar lyst til at lukke mig ud. Jeg skal aldrig glemme Dig, at Du lod mig faa <...>[n14](#)

4. desember 1886. Fra Kielland til Garborg.

Ms. 4° 4318 A

[k26](#)

Paris 4/12 86

Kjære Garborg, nu ere vi i vort *hjem*,^{[k27](#)} og det er det første behagelige holdepunkt, reisen har været som en ond drøm. Man blir sig selv ved at være paa et kjendt sted, med kjendte ting omkring sig. Det var mig en pine, at jeg ikke fik snakket med Dig efter vor sidste lange samtale, da jeg maatte reise saaledes, saa syntes jeg, det hele havde været omsonst, vi stod fremdeles som to vildfremmede mennesker ved siden af hinanden, hvilket vitterlig de fleste mennesker paa jorden gjør.

Jeg vil ikke nu prøve at berette, hvor ivrig, hvor tosset urimelig jeg føler og raisonnerer, naar jeg forlader de stille fornuftige enemærker. Heldigvis er det noget, som jeg har lov at holde som privat eiendom.

[#] Naa ja, Garborg, gid jeg havde kunnet være lidt tilsvarende for dig til hvad jeg har havt af Dig i sommerens løb. Herpaa behøver Du ikke at svare. Det er en tale fra mig bare. Ikke mindst tak, fordi Du overvandt Dig selv til at vise mig noget af Dig, det er en af mulighederne for at leve paa jorden, ialfald for et menneske som mig.

Hør Du, der er noget som forekommer mig saa uklart, men Du skal ikke svare, uden Du har lyst. Før vi gik ud den sidste aften sagde jeg noget om, at jeg havde havt – jeg ved ikke om jeg sagde hygge eller glæde eller hvad af – at komme i statsrevisionen, dertil svarede Du, at det var pent sagt af mig, men det nyttede saa lidet. Kanske Du sagde det hen i taagen, men med mening forstaar jeg det ikke. Du har da ikke [#] sagt mig en eneste venlighed (om Du overhoved har sagt nogen) uden, at det nytter mig. Harriet^{k28} har holdt paa hele veien og hele tiden at sige, gid Garborg var med her. Jeg er jo kommet i skade for at more mig bedst, naar Du er med, samt til at faa den lyst at kunne fortælle Dig alt, hvad jeg oplever, det falder lidt ubekvemt henedefra. Se saa, nu skal jeg slutte denne brutale tale, (eller er den raa?) Hos Lies^{k29} traf vi først Thomasine^{k30} og Asta,^{k31} de vare jo søde, Th.^{k32} ser godt ud, A.^{k33} ser meget bedre ud end før trods al læsning, hun var saa vakker. Vi bleve modtagne bedre, end det er rimeligt, at mennesker modtages. Men saa om aftenen var Bjørnsons^{k34} der, og da kom vi overraskende over Jonas,^{k35} men det havde nær kostet os begge livet, saaledes klemte og masede han os samt truede med [#] knyttede næver. Det løine var, at han betroede mig *i alvor*, at han var jaloux paa os, aldeles alvor, han mente, at Thomasine følte sig mer aandelig beslægtet med os en med ham.

Vi havde naturligvis en udlægning af B.^{k36} over det ny thema, man kunde næsten sige den ny maner at sætte børn ind i verden paa. Der skulde ingen drivfjær være, det skulde være en tør og kold beslutning, thi der var mennesker uden kjærlighedens trang, jeg tror ogsaa uden sanselighed, og disse skulde have ret til, uden at det var upassende for dem selv at have børn, et barn, tror jeg. Vi andre troede ikke paa disse

mennesker, vi slog naturligvis af paa det store ord kjærlighed, naar vi nu slet ikke kunde faa det med, men vi vilde ialfald have en halv times tiltrækkende sympathi, jeg foreslog jo min forelskelse, men ogsaa det var for meget, altfor meget forlangt.

[#] Vi drev det og til, at der maatte kunne forudsættes et vist valg, men til, at det skulde forlanges, kom vi ikke. Harriet fik bedst gehør hos ham, hun tænker svært modig og sætter det saa greit ud fra hinanden. Jeg tænker jo aldrig længer end min egen følelse gaar, saa jeg sidder jo igjen i det sentimentaleste mørke, Thomasine fik ikke lov at tale, thi hun dømte bare fra bøger, Jonas fægtede for at Thome talte fra livet, Bjørn^{k37} holdt med faderen. Fru Bjørnson^{k38} ivrede imod nogle fiskeudklækningsteorier, som B. omtalte fra Comte,^{k39} men det var mer for at sige ting, som kunde genere os, B sagde, at vi alle vare uforbederlige idioter.

Det vamler mig, at B. hjemme staar som renhedens helt, han ligger saa lavt. Fri kjærlighed var umulig, farlig, jeg kan ikke gjentage, hvad han sagde derom. Lev vel imorgen reiser vi ud til Allik,^{k40} Harriet og jeg, mandag kommer Lies derud. Vær lidt glad, er du snil.

Din hengivne Kitty.

[#]ⁿ¹⁵ Dette har jeg ladet ligge, da jeg egentlig er noksaa daarlig, jeg har en mer og mer udviklet afsky for mad, det er kjedeligt, deraf blir jeg jo trættere og trættere og saa t er alt saa galt oppe i hovedet. Men jeg skal nok snart komme ud over det, nu skal jeg tage paa en ordentlig jerncur. Gak hen og gjør ligesaa. Blands piller,^{k41} 6 om dagen eller 4.

4. og 12. desember 1886. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k42](#)

Paris 4/12 86

Kjære Garborg, nu ere vi da i vort hjem, [k43](#) det er det første behagelige holdepunkt. Reisen har været som en ond drøm med nogle smaa interessantere afbrydelser. Vi havde nogle russere i vor coupé en tid, deres samtale var morsom at høre paa.

Det var mig en pine at jeg ikke fik snakket med Dig efter vor lange samtale, Gud ske lov, at vi da fik den. Men da jeg maatte reise saaledes uden nogen tilknytning til den, dette er vist en vestlandsk last [n16](#) den stod mig da mer som en afslutning end som en begyndelse, saa syntes jeg, det hele havde været omsonst, vi stode fremdeles som to vildfremmede mennesker ligeover for hinanden. Jeg vil ikke prøve at berette, hvor ivrig, hvor tosset urimelig jeg føler og raisonnerer, naar jeg forlader de stille, fornuftige enemærker, saadant er heldigvis privat eiendom.

[#] Naa ja, Garborg, gid jeg havde kunnet være lidt tilsvarende for

Dig til hvad jeg har havt af Dig i aarets løb. Men Du skulde seet, havde jeg forstaaet Dig saavidt meget bedre, som jeg gjør nu, saa skulde det været anderledes. Jeg skulde isandhed ikke plaget Dig, kanske jeg kunde opmuntret Dig, det var mig saa pinlig, at det kunde jeg aldrig, og den evne havde Du i høi grad ligeover for mig, skjønt Du vist ikke ved af, at Du gjorde noget for det.

Det trykker mig at vide Dig saa trist, jeg forstaar meget bedre hvoraf det kommer, hvorfor det er saa, men jeg kan enda ikke indse, hvorfor det behøver at være livsvarigt. Naa ja, det var fatalt, at vi ikke kunde havt den samtale for længe, længe siden, men det skulde vel være saa, intet kan vel fremtvinges, begyndelser til den har vi gjort nok af. Dette er en lynghede. [n17](#)

[#] Hør Du, en ting maa Du svare ^{paa} eller ei, som Du vil. Før vi gik ud, den sidste aften, sagde jeg noget om, at jeg havde havt, – jeg ved ikke om jeg sagde glæde, hygge eller hvad – af at komme i statsrevisionen. Dertil svarede Du noget, som at det var pent sagt af mig, men det nyttede saa lidet. Har Du sagt dette hen i taagen eller har Du ment noget med det eller hvad? Harriet [k44](#) har holdt paa hele veien og hele tiden at sige, gid Garborg var med. Jeg er kommet i skade for, at jeg kan ikke rigtig more mig, uden Du er med, og jeg har altid lyst til at kunne fortælle Dig, hvad jeg oplever, to slemme vaner, som maa aflægges. Du verden, hvor Du vist synes, at dette er en brutal fremgangsmaade, hvis man var et fint menneske saa skulde man jo lade alt dette underforstaaes, den herlige underforstaaelse! Eller er fremgangsmaaden raa?

[#] Du ved, jeg kan ikke denne definition. Hos Lies [k45](#) fik vi en herlig

modtagelse, først af Thomasine^{k46} og Asta,^{k47} Thomasine ser kjæk ud, Asta ser bedre ud, end da jeg reiste ifjor, men hun skal nok være lidt træt, dog var hun svært vakker. Om aftenen kom vi der igjen, da var alle Bjørnsons^{k48} der, vi overraskede da Jonas, som var den samme. Det er hjertevarmende at faa saamegen directe hjertelighed over sig, kanske det er heldig, at det kommer i form af korporlige mishandlinger, derved blir det jo mindre sentimentalt, om det end er lidt livsfarligt. Det løine var, at Bjørnson^{k49} syntes, han maatte gjøre noget lignende.

De nygifte^{k50} vare der, der blev ligesom aabent udtalt, at hun^{k51} havde taget ham. Naa ja, hvis hun nu virkelig havde mod til at være den tag activt tagende, og vilkaarene havde været lige, saa maa vel kvinden have ret til det med, men her er det nu væmmeligt.

[#] 12/12.

Jeg lukkede op brevet igjen, fordi jeg tænkte, jeg vilde ikke sende første ark, jeg var bange, Du skulde finde det sentimentalt, men jeg lader det passere. Hvis vi virkelig har lært lidt af hinanden at kjende, saa skulde man vel netop kunne præke iveri. Men saa maa jeg ogsaa fortælle fra igaaftes. Vi vare hos Lies sammen med Skredsvigs,^{k52} der kom en pakke bøger, Thomasine sagde strax, huf da, hvorfor hun fik skjænd af Jonas.^{k53} Saa blev pakken aabnet, først en uindbundet,^{k54} den var meget brav, saa kom den indbundne, et flag, jeg saa øieblikkelig unionsmærket. Thomasine ogsaa, men Jonas ikke, saa sagde Thomasine med brudt stemme rent, der er unionsmærke i det. Og med et var de begge ganske knækket, det ene ord afløste det

andet mellem dem, om at nu var alt forbi, bogen, den de havde arbejdet saa med, to aars stræv, som de havde glædet sig til, alt var nu spildt, her var intet at gjøre. Bogen var ligesom kastet dem i ansigtet igjen, Jonas's stilling var atter den tvivlsommest, alt tabt. Du ved, jeg forstaar ikke resignation, saa jeg begyndte strax at stride for, at Jonas skulde dementere unionsflagget, for at han skulde [#] telegrafere til en avis, jeg vilde han skulde sige: «Vignetten paa min ny bog er mig en ubehagelig overraskelse». Men saa fandt han paa noget andet, om at i hans hus var det rene flag. Dog der havde gaaet en lang discussion imellem med tvivl om, hvad som burde gøres, Asta og Skredsvig^{k55} var med mig. Nu faar vi se, hvad han gjør. Det var jo næsten som en liden ulykke, at dette skulde komme, jeg ønsker svært, at han skrider ind og viser sit standpunkt. Der var nogle økonomiske ansvarligheder ligeoverfor Hegel,^{k56} men jeg haaber, de falder. Kan Du ikke skrive til Jonas, strax dere har faaet bogen, hvis Du kan trøste ham med, at det ikke har havt noget videre at sige, og nu ved Du, at Jonas er fortvivlet, samt at han var aldeles uvidende om bogens udstyr, før den kom igaaftes. Jeg ærgrer mig saa over, at jeg ikke i sin tid sat i avisen det mod Ullman,^{k57}

nu er det vel for sent, hvorfor fik Du mig ikke til, det var bare sløvhed af mig, at jeg ikke gjorde det. Synes jeg endnu, det gaar, sender jeg det til Dig, stakkels plagede mand. Gid Du kunde komme ind af døren, bare 10 minutter vilde være noget, nei langtfraa vi maatte have aftenen til rangel.ⁿ¹⁸ Harriet læser Kommandørens døttre,^{k58} hilser uhyre.

Din Kitty.

[n19](#) Hvis min søster^{[k59](#)} skulde finde paa at invitere Dig til julaften, saa er det noget hun har klækket ud i sit eget hoved jeg har ikke sagt et røne ord for det, jeg tror neppe Du har lyst.

6. desember 1886. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k60](#)

Paris 6/12 86.

Kjære Garborg!

Egentlig har jeg skrevet $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ og et helt brev til Dig før, men de kom ikke afsted, de vare saa urolige, og man bør altid se til at være behersket ligeover for en saa sedat person som Dig!

Jeg ved ikke, men jeg syntes, vi kom til at skilles paa en saa vond maade, kanskje Du slet ikke syntes saa, men mig pinte det, aa ja jeg kan bruge præsens. Jeg vilde saa frygtelig gjerne, faat talt lidt ordentlig med Dig den sidste dag, det faldt mig ikke ind andet, end at Du skulde ønske det samme, ialfald fatte at jeg ønskede det og derpaa holdt formiddagen fri til mig. Mon Du synes, dette er fordringsfuldt sagt af mig, aa nei? Jeg svarede kanskje ikke saa bestemt om aftenen paa, at jeg kom, jeg vidste jo, at jeg gjorde^{vilde kunne} det, men Du havde kanskje aldeles ret i ikke [#] at tro, at jeg vilde gjøre det, skjønt jeg jo synes at – naa ja jeg blev følt skuffet. Du var svært snil til at gjøre som jeg bad Dig, at komme tidlig paa jernbanen, der var jeg en maalbunden idiot.

Først da jeg sad i coupêen, da syntes jeg, at al vor omgang, alt havde været omsonst, vi stod fremdeles som to vildfremmede mennesker for hinanden. Huf det var saa ondt.

Jeg ser, at jeg fremdeles skriver lidt virvar, jeg er heller ikke frisk, temmelig daarlig, saa der er en delt skyld.

Jeg skulde givet meget til, at vi havde havt en saadan lang, ordentlig samtale for længe, længe siden, det har sandelig ikke manglet paa begyndelser, men ingenting skal nu tvinges frem, det maa vente paa sin tid, leit at den kom saa sent. Det havde været noget ganske andet for mig at have været sammen med Dig efter at jeg havde faaet greie paa Dig. Du kan ikke tro, hvor snil [#] jeg skulde været, aa nei ikke det, men jeg kunde været meget mer, jeg kunde ladet være at plage Dig, og især – jeg kunde kanske have opmuntret Dig. Det var mig nemlig altid saa pinligt, at det kunde jeg aldrig, selv ikke for et øieblik. Det trykker mig at vide Dig saa trist, jeg forstaar nu meget mer, hvoraf det kommer, hvorfor det er saa, end jeg gjorde før, men jeg kan enda ikke indse, at det behøver at være livsvarig. Egentlig har Du kanske ikke uopnaaelige fordringer til livet. Naa ja, jeg har jo ikke ret til at tro, at jeg skulde vide, hvad de ere.

Men det kan jeg have ret til at sige, hvis jeg vil, at jeg vilde ønske, at jeg havde kunnet være lidt tilsvarende for Dig, til hvad jeg har havt af Dig i aarets løb.

[#] Hør Du, der er noget jeg skulde ønske at vide, hvad Du mente med det, hvis Du overhovedet mente noget. Før vi gik ud den sidste aften, sagde jeg noget om, at jeg havde havt – jeg ved ikke om jeg

sagde hygge, glæde eller hvad af – at komme i revisionen statsrevisionen, dertil svarede Du, at det var vist pent sagt af mig, men det *nyttede* saa lidet.??

Paa hele veien har Harriet^{k61} holdt paa at sige ved hver anledning, gid Garborg var med, her spørger alle efter Dig, som om Du maatte høre til henede. Jeg selv er kommet i skade for at trænge til at have Dig med for at more mig, samt til at synes, at jeg maa fortælle Dig, hvad jeg oplever. – Mon Du ikke synes, at alt dette her er lidt brutal tale? den kunde være brutalere. Nu gaar vi over til Parisernyheder, faldt veien Dig lang? [#] Det som ligger mig nærmest er, at jeg egentlig er daarlig, jeg har en vis mistanke om, at jeg kanske har noget snigende, det er ialfald kjedeligt at blive trættede og trættede, at hade mad og drikke mer og mer, jævnlig at have en snorlemaskine^{k62} i hovedet eller en trevielⁿ²⁰ tomhed. Hvis det er dette, Du har, saa er det ingen moro, men jeg blir nok meget snarere fri af mit, for nu skal jeg tage paa jern af al magt. Jern og fornuftigt liv. Gak hen og gjør ligesaa. Blands piller,^{k63} 6 om dagen eller 4. –

Vi kom vel hened, reisen vari egentlig som en ond drøm, først i den sidste del blev jeg vaagen, da saa vi i Hamburg et russisk theaterstykke meget morsomt. I coupéen kom vi sammen med 5 herrer, deraf en høist interessant russer, næsten nihilist, han og en halv russer discuterede Rusland paa en for os meget oplysende og interessant maade, det blev en morsom tur, [#] herrerne vare udsøgte mod os og interessante at høre paa. – Hos Lies bleve vi modtagne som det sig sømmer Lies^{k64} at modtage venner, Jonas^{k65} var sig selv. Vi overraskede ham, mens Bjørnsons^{k66} vare der, men det indskrænkede ikke hans opførsel, vi kom dog fra det med livet. Thomasine^{k67} og

Asta^{k68} er det prægtig at have igjen. Th.^{k69} ser kjæk ud, og Asta er nok noget træt, men hun er saa vakker. Mons^{k70} vil reise ud, han siger, han maa røre paa sig, han kan ikke andet.

Vi traf op i de nygifte,^{k71} ja de lagde ingen skjul paa, at hun^{k72} havde taget ham. Det er simple folk. Det kan jo ogsaa saa være, hvis der var lige vilkaar, hvorfor skulde hun ikke have lov til at være den active som kvinde, hvis hun har mod til det, hvis hun virkelig har mod til det. Men vilkaarene er her ikke lige nok, derfor er det væmmeligt, uanset alderen, det^{som} er jo et spørgsmaal mellem [#] dem alene, hun kan ikke have ret til at gaa over sine børn at tage dem som en dødsvægt ind i et nyt forhold at lægge dem paa Bjørn.^{k73} Han behøver kanske ikke at forsørge dem, men ere de misfornøiede saa kan der ikke være værre tryk for Bjørn.

Nei hos Lies kom vi op i en discours naturligvis, jeg finder den beskrevet i det brev jeg skrev først til Dig jeg skriver den af, thi nu havde jeg glemmt den. Vi havde naturligvis en udlægning af B. over det ny thema man kunde næsten sige den ny maner at sætte børn ind i verden paa. Der skulde ingen drivfjær være, det skulde være en kold og tør beslutning, thi der var mennesker uden kjærligheds trang, jeg tror ogsaa uden sanselighed, og disse skulde have ret til, uden at der var upassende for dem selv at have børn, et barn, tror jeg. Vi andre troede ikke paa disse mennesker, vi slog jo af paa det store ord kjærlighed, naar vi nu slet ikke kan [#] det faa det med, men vi vilde ikke gaa ind paa andet, end at der maatte være tiltrækkende sympathi ialfald for nogle øieblikke. Vi drev det dog til, at det maatte kunne forudsættes et vist valg, men mon han ikke mente et fornufts kvalitetsvalg til slægtens forædling. Men du verden, det har jo ikke nøgt noget at gjøre med

tidens trang, saadan snurpiberier. Harriet fik bedst gehør hos ham, hun tænker modigt og sætter det saa greit ud fra hinanden. Jeg tænker jo aldrig længre end min egen følelse gaar, saa jeg sidder jo igjen i det sentimentaleste mørke. Thomasine fik ikke lov at tale, thi hun dømte bare fra bøger, Jonas fægtede for, at Thome talte fra livet, Bjørn holdt med faderen, fru Sandberg sov, Fru Bjørnson^{k74} ivrede imod nogle fiskeudklækningsteorier, som B omtalte fra Comte,^{k75} men det var mer for at sige ting som kunde genere os andre. B. sagde at vi vare alle umulige idioter eller noget i den retning. <...>ⁿ²¹

20. desember 1886. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k76](#)

Paris 20/12 86.

Men Garborg da, agter Du ikke at skrive til mig. Før jeg udgyder min vrede, vil jeg ønske Dig en saa glad jul, som Du kan faa den. Ikke føl Dig ensom, for Du er ikke ensom, den er bare ensom, som ikke har mennesker, der holder af ham. Du sagde dengang i vor store strid, at Du forudsaa, at snart alle vilde trække sig fra Dig, Du blev nok snart ganske alene, nei ved Du hvad, det var et tosset ord. Mon hvor Du er julaften, min søster^{[k77](#)} sagde, at hun havde lyst at invitere Dig did, jeg svarede bare undvigende. Gjør hun det, saa ved Du altsaa, at det aldeles er hendes egen idé, jeg raadede hende ikke engang til det, for jeg tænkte strax, at Du vilde mene, jeg var bagom det.

[#] Gid Du havde glæde af din bog.^{[k78](#)} Du er fæl, at Du ikke sender den, rigtig fæl, synes jeg. Hvis den ikke kommer idag eller imorgen, saa skriver jeg til Cammermeyer^{[k79](#)} efter den, jeg har saa bitterlig vondt for at være taalmodig, og det behøves saa bestandig, at der, hvor

jeg ikke behøver at være det, der vil jeg ikke plage mig. Jeg tror saa sikkert paa den, og jeg er saa spændt paa den, gid nu mange vilde forstaa den. Det maa være en god form for sin indre trang, ~~til~~^{et godt} udløb af ens kunstnerevne, det at skrive, huf dere kan faa saa directe faa snakket fra eder alt svært og tungt, det maatte være en lette. Jeg har min form, jeg gaar af og til langs kaierne og snakker halvhøit udover Seinen, men der er noget saa unyttig ved det, derfor hjælper det aldeles ikke. Aa ja det er saa unyttig alt, en senere slægt vil vist faa det bedre, de vil forhaabentlig [#] ikke være født 10 aar for tidligt ialfald. I kunsten er jeg ogsaa kommet for sent til verden, jeg vilde nemlig nødig være begyndt tidligere at male, thi jeg havde da havt end mer af en tidligere feilfuld retning i mig at faa ud. Det er det bedste kuld af kunstnere at være begyndt sammen med, det som er mine venner, men jeg havde havt brug for en 10 aars yngre alder.

Altsammen hvad der er liv, lyst og indhold samler sig i 40 aarene, det er jo ret frem komik, og som satire føler jeg det, og satire kan jeg bruge over mig selv, desværre, det er en svøbe, som svider. Og dog, jeg vilde ikke undvære det, ^{Den bevidsthed} det vil kanske, før jeg dør, blive mig en trøst. Men hvorfor plager jeg Dig med alt dette triste, det er kanske ifølge bibelens ord den som haver ham skal gives. Aa nei det er vel, fordi jeg er kommet i vane med at snakke saadan ialfald en trediepart ud til Dig, mon Du blir træt eller mon Du vil holde ud. Ja [#] det kan jeg ikke vide, naar Du ikke skriver engang. Se saa nu kommer skjændene. Døg Idag er det tre uger, siden vi gik igjennem tykt og tyndt nede i Pipervigen og til Drammensveien, og ikke et ord har jeg hørt fra Dig. Kan ikke Du, som er ~~forfatter~~ skrivedygtig, skrive mig ud, hele den samtale. For mig blander det hele sig saa forunderlig sammen, jeg husker, hvad jeg følte, hvergang jeg saa det eller det for mine øine, hele

veien staar som billeder blandet sammen med, hvad jeg selv følte. At jeg snakkede husker jeg ikke uden forsaavidt, at jeg ved hver tanke kuttede lidt af, før det voldsomste kom, det er jo den maade man i bedste fald møder sine medmennesker paa, og alligevel fandt Du det vist svært nok. Hvad Du sagde, husker jeg bare som enkelte ord, eller engang som en bestemt lyd i stemmen, som jeg ikke havde hørt før, hvad jeg i det øieblik saa for øinene, det staar klart for mig. Det kan godt hænde, at hvis jeg gik accurat den samme vei i mørke, saa vilde det hele komme frem [#] for mig igjen. For Dig høres vist dette haabløst uklart, men det er nu ikke saa aldeles umuligt heller, thi det hele indtryk af alt dette uklare giver mig et indtryk af Dig, som jeg aldrig havde havt før. Jeg fik formodentlig selv sagt ud lidt af det, som kvælte mig, jeg følte mig ialfald for 12 timer forbausende let, og jeg fik se ind i et andet menneske, som var formet saa ganske anderledes end jeg selv, men hvor jeg alligevel syntes, at det nutidige resultat var omtrent det samme, som hos mig selv. Naar jeg sætter mig til at tænke paa de mørke træerne eller den sølede vei ^{som vi gik paa}, saa kommer der ligesom opladelser for mig af det sky og blufærdige (jeg finder intet andet ord, saa galt det er) i din character, meget vrangt og meget fint, men jeg forstaar det ligesom, og jeg forstaar saa godt, at Du vistnok maa have gaaet gennem, hvad jeg vilde kalde raaheder, men Du kanske vil kalde kraft og [#] liv, og kanske har Du ret. Men saa maa Du nu ikke blive for fin heller, det er ikke vist, at Du ikke har talent for sentimentalitet. Aa nei, Du maa have det Du har. Kanske blir Du bare træt af denne lange greie, det er ikke saa godt for mig at vide hvor jeg har Dig, jeg har saa vondt for at forstaa, naar alt skal underforstaaes, min fantasi er for livlig til det, den finder saa utallig mange veie, at den ingen kan vælge.

—

Vi blir desværre ikke hos Lies^{k80} denne julaften, da Alexander^{k81} jo vil have os, saa iovermorgen reiser Harriet,^{k82} Jacob Sømme^{k83} og jeg ud til Cernay la ville,^{k84} vi blir der til 2^{den} juledag, da det er Thomasines^{k85} geburtsdag, den dag skal vi spise middag deroppe. Jeg vilde ønske Du var hos Werenskiolds^{k86} julaften. Jeg angrer, at jeg fortalte Dig om fru Holsts^{k87} fortælling om Dig, Du er jo egentlig altid saa forsigtig, at en advarsel var unødvendig, og hun har jo ikke skadet. Lev vel. Jeg fortæller ikke Harriet at jeg skriver derfor faar Du ingen hilsen fra hende.

Din Kitty.

[25. desember 1886]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k88](#)

Juledag, Cernay la Ville^{[k89](#)}

Vi holder paa at feire julen herude hos Alexander,^{[k90](#)} Harriet,^{[k91](#)} Jacob Sømme^{[k92](#)} endnu en fætter og jeg. Det var rart nok igaarftes at have en julaften med alle minderne fra op igjennem tiderne. Det var saa rart atter at se disse spændte barneansigter, de vare ganske blege af forventning og kunde neppe spise hele dagen. Oggsaa de straalende ansigter om juletræet. For mig samler saa mange minder sig om Alexander, fordi vi i hjemmet har camperet saa trolig sammen mod det onde princip, en stedmoder, der netop ved festlige leiligheder vilde forbittre disse smaa tilvante glæder, som vi havde fra vor egen mors tid. Det var en evig kamp. I disse Minder kom han mig saa nær, men naar jeg saa saa paa ham, saa blev vor stilling saa forskjellig, at vi bleve rent fremmede for mig. Han sad der som i en liden stat af væsener, som alle hang ved ham i kjærlighed, jeg sad saa løsrevet og fattig for ethvert baand som vel muligt. En stamfader og en bandit. Forresten kan det vel hælde at al den samlede vægt af hengiven kjærlighed kan blive til en hemmende magt. Der er hos Allik^{[k93](#)} noget ordnet eller

administrerende som gjør ham uimodtagelig for tilfældigheder og uregelmæssigheder. Det er lidt som om han fører alt^{ind} under en rubrik, og det kan vel være virkning fra hans familieliv, som er saa velordnet ~~mæn~~ og med grundlag af saa fine og ædle. Han stiller i alt sine fordringer saa langt til det umulige af aands adel, at det næsten derved blir unyttigt. Selv er han elskværdig i høi grad, og det har vist igjen hans kjærlighed til børnene <opdraget>, thi hans liv med ~~børnene~~^{dem} er saa varmt og rigt, som jeg kanske ikke har sæt det hos andre. Ja det er et ægte vakkert familieliv, og dog er det ikke istand til at gjøre mig livstrist. Nei han maa nedstamme fra mors slægt. Jeg blir vemodig ved at se en zigeunervogn. Min barn og ungdomsdrøm [#] var at kjøre om og leve med den, man holdt af, i en zigeunervogn. Det er ikke frit for, at jeg fremdeles synes, at det er en god idé. Min oldefar var Jens Zetlitz,^{k94} böhmer af zigeunerslægt, ham skal jeg ligne af ydre. Forresten kjeder det mig at drage saadanne slægtslutninger, man er saa overmæt af dem nu. –

Du «kviede» Dig ved at sende Dit brev, men ved Du, Du var mig virkelig pligtig saa meget, eller aldeles ingenting. Ja det skal være vist, at jeg ligte dit brev paa noget nær, som jeg siden skal tordne løs paa. Jeg var et godt stykke paa vei til at forstaa Dig en god del af Dig og Dit brev hjalp meget til, hjertelig tak for det. Jo jeg tror Dig, hvorfor skulde jeg ikke tro Dig. Om jeg skjønner det, ja det ved jeg ikke, jeg tror, jeg gjør det. Nu synes jeg, at jeg forstaar alt. Det gjør vondt at se ind i saa megen pine, men det gjør godt at faa lov at se. Jeg forstaar, at Du er bare ræd for at nogen skulde ville hjælpe, men i saa henseende skal Du ikke være ræd for mig. – Men det tror jeg ikke, at det er bare Dig, som kan gjøre noget ved det. – Det som jeg øns mente, jeg skulde

kunne gjøre, det har jeg den glæde, at Du selv blir nødt til at sige, at jeg har gjort. Det fryder mig, at Du maa pine de ord ud af Dig: «det var jo Du som holdt mig oppe i denne vonde Tid.» Og hvorved har jeg holdt Dig oppe? Ved at jeg selv havde glæde og udbytte af at være sammen med Dig, *glæde* og *udbytte*. Du faar taale at høre disse ord. Det er der, Du skal udskjældes, men senere. Og det er dette jeg havde sat mit haab til, at der endnu kunde være, at menneskene kunde. – – Nei dette blir noget væv, jeg ved saa godt, at slutningen af denne begyndelse vilde være noget, som jeg ikke mener. Men det er dog sandt, at det er noksaa godt, at man kan hjælpe hinanden, uden at man fra nogen side *gjør* nogen anstrængelse. Se nu kommer skjændene alligevel strax.

[#] Jeg forstaar just, at det er baade legemlig og aandelig arv, men jeg synes, Du forholder Dig ligesaa urimelig til den, som om Du som din far troede, at det var fandens anfægtelser, mod fanden hjælper ingen medicin, det har Du ret i. Saa vidt jeg forstaar, saa kommer det ikke over Dig med engang, nu synes jeg at vide, at det kom lidt efter hvert. Kunde jeg faa Dig til at tro, at der er en hel del fysisk *her*^{svaghed}, som vilde kunde [n22](#) undgaaes ved tidig hjælp, da havde det ikke været for intet, at vi har mødt hinanden paa livets landevei. <...> [n23](#)

[25. desember 1886]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k95](#)

Juledag. Cernay la ville[k96](#)

Kjære Garborg!

Vi holder paa med at feire julen herude hos Alexander,[k97](#) Harriet,[k98](#) Jacob Sømme,[k99](#) endnu en fætter og jeg. Det var rart nok igaaftes at have en julaften med alle minderne fra op igjennem tiderne. Det var saa rart atter at se disse spændte barneansigter, de vare ganske blege af forventning, kunde aldeles ikke spise. Og saa omkring træet deres straalende ansigter. For mig samler saa mange minder sig om Alexander, fordi vi har hjemme camperet sammen mod det onde princip, en stedmoder, som netop ved alle festligheder vilde forbittre enhver liden tilvant fornøielse. Just dem, der laa mest minder om fra vor egen mors tid. I disse minder samledes Allik[k100](#) og jeg, men ellers hvor ere vi ikke forskjellige og forskjellig stillet. – Der sad han i en liden stat af væsener, som alle hænger ved ham i kjærlighed, og jeg sad der saa løsrevet og fattig for ethvert baand som vel muligt.

En stamfader og en bandit. Forresten kan det vel hænde at al den samlede vægt af kærlighed kan blive til en hemmende magt. Der er ogsaa hos Allik noget ordnet ligesom, som er uimodtageligt for tilfældigheder, [#] for uregelmæssigheder og disse vilde jeg ikke kunne undvære. Det er, som om han fører alt ~~under~~ ind under en rubrik, det maa vel være saa. Ligeover for børnene maa han vel altid ligesom have sine papirer i orden hver eneste dag. Hele hans liv, mellem børnene især, er forresten saa varmt og rigt, jeg har kanske ikke seet en far, som har mer levet med ~~og i børnene~~ dem. Hele familielivet har ligesom saa fine, ædle grundregler, der er vistnok en styrke i dette faste ordnede men, men – ja det gjør ikke mig livstrist for mit vedkommende.

Nei jeg blir vemodig ved at se en zigeunervogn. Min barn og – ungdomsdrøm var at kjøre om og leve med den, jeg holdt af i en zigeunervogn. Jeg synes fremdeles, at det er en god idé. Men saa nedstammer jeg jo directe fra Jens Zetlits, [k101](#) min oldefar, ligner ham af ydre, han var ~~Böhm~~ böhmer zigeuner. Alexander ligner mest paa mors slægt. –

Du «kviede» Dig ved at sende Dit brev, men ved Du, Du *maatte* sende det. Du var mig virkelig pligtig saa meget, eller aldeles ingeting. Ja det skal være vist, at jeg ligte dit brev paa noget nær, som jeg skal tordne løs paa siden. Jeg var langt paa vei til at forstaa en god del af Dig, og dit brev har hjulpet meget til, hjertelig tak for det. Jo vist tror jeg Dig i, hvad Du kalder din sygdom, naar jeg har talt om din tristhed, som det har gjort mig saa ondt at se, saa har jeg troet, det var evnen til at nyde livet, som manglede, ikke at der skulde <ruge> noget ondt, der forbittrede alt. Men det kan nok hænde, at jeg synes, Du kunde se paa

den lighed [#] Du har med din far paa en for Dig sundere og mer heldbringende maade. Bliv nu ikke utaalmodig, jeg skal herefter *aldrig* tale om alt dette efter dit ønske, men jeg har jo lov at svare paa om jeg forstaar Dig.

Tanken paa din far forfølger mig rent, stakkars menneske. Jeg har aldrig vidst, at han dræbte sig selv og det som kristen, for hvem den synd er evig fordømmelse, og alt dette paa det triste Jædderen. For enten magter man den natur, da hjælper den en, eller man knuges ihjel af den. Huf.

Ja, naar Du kunde skrive, saa de mennesker kunde hjælpes, vi samler ellers alt for vor klasse, og mon ikke de har det værre, naar de har det vondt. Jeg skiller os i klasser fordi vi ved mer, vor sorg er mindre om ond uklarhed.

Jeg tror Dig, og jeg forstaar nu, at det er som Du siger, mangel paa livsmod ikke hvad jeg troede ~~livslyst~~ mangel paa evne til at nyde. Jeg vilde gjerne have vidst dette før, ikke fordi jeg et øieblik tror, at jeg skulde kunne have hjulpet Dig, jeg vilde kanske bedre have forstaaet, at derom kunde ei være tale, skjønt jeg aldrig har troet det. Men netop det, jeg selv siger, jeg troede at kunne være, det har jeg nu alligevel den glæde, at Du blir nødt til at sige at jeg har været. Det fryder mig, at Du maa pine ud af Dig de ord «det var jo Du som holdt mig oppe i denne vonde Tid.» Og hvorved har jeg holdt Dig oppe, ved at jeg selv havde glæde og udbytte af at være sammen med Dig, glæde og udbytte, Du faar taale at høre disse sidste ord, siden skal Du faa morderlige skjænd.

[#] Og dette er det emeste, [n24](#) mennesker kan være hinanden, ikke fordi de *vil* holde hinanden oppe, men fordi de gjensidig holder hinanden oppe, uden at de selv ved om det. Altsaa den hjælp, Du taler om, den mener jeg ikke Du kunde finde modtage af mig, men at den findes paa jorden, det tror jeg.

Men naar jeg alligevel gjerne vilde havt greie paa Dig, enda mens vi var sammen saa er der fordi der er en side, som Du glemmer. At det ikke bare er en aandelig kræft, men accurat ligesaavel fysik. Naar Du ikke, strax Du føler dette forfærdelig onde snige sig ind paa Dig, giver Dig til at styrke <d>it legeme, saa er Du ligesaa uvittig som Færden. [k102](#) Han vil at en moders kristelige ord skal curere enhver fristelse til, ja jeg siger, usædelighed, men det er altsaa lexiconfeil. [k103](#) Han vil bare aand skal hjælpe fysik, Du forsmaar at lade fysik hjælpe aand. For det første burde Du vist aldrig arbeide haardt uden at styrke Dig samtidig, det er kjedeligt, Du er vist færdig at kaste op af mig, men jeg tror nok, at dette er et gyldent ord, og saa burde Du aldrig legemlig lade Dig komme saa darunter, som jeg har seet Dig ihøst. Og efter al denne tørre tale, som det egentlig plager mig at holde (men Du kjender jo min fortvivlede praktiskhed,) saa vil jeg bare faa sige, at din beskrivelse af Dig selv med din sygdom er mig et venskabsbevis, som jeg aldrig skal glemme Dig. <...> [n25](#)

[25. desember 1886]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k104](#) [k105](#)

Juledag. Cernay la ville. [k106](#)

Kjære Garborg!

Vi holder paa med at feire julen her hos Alexander, [k107](#) Harriet, [k108](#) Jacob Sømme, [k109](#) endnu en fætter og jeg. Det var rart nok igaaraftes at have en julaften med alle minderne fra op igjennem tiderne. Det var saa rart atter at se de spændte barneansigter, det var med tvang, vi fik dem til at spise, de sade ganske blege af forventning. Og saa deres straalende ansigter om juletræet.

Minderne samler sig om Alexander, fordi vi saa trolig gjennem tiderne har camperet sammen mod det onde princip i hjemmet som især ved festerne vilde forbittre enhver liden fin, nedarvet fornøielse, just dem der laa mest minder om fra vor egen mors tid. I disse minder samledes Allik [k110](#) og jeg, men ellers hvor ere vi ikke forskjellige. Der sad han midt i en liden stat af væsener, som rent hænger ved ham, og

jeg sad der saa løsrevet og fattig for et [#] baand som vel muligt. En stamfader og en bandit. – Det kan dog hænde at naar al den samlede vægt af kjærlighed lægges paa en, saa kan det blive til en hemmende magt. Der er ogsaa hos Alexander noget ordnet ligesom, som er uimodtageligt for tilfældigheder, for uregelmæssigheder, og paa disse sidste lever jo egentlig vi andre.

Hos saadanne overhoveder føres alt ind under en rubrik, det maa det; for børnenes skyld maa de ligesom have sine papirer i orden hver eneste dag. Forresten ser jeg dette forholds rigdom og skjønhed, men det er ikke det som gjør mig livstrist. Nei det er en zigeunervogn. Min barn- og ungdomsdrøm var at kjøre om og leve med den, jeg holdt af, i en zigeunervogn. Jeg synes fremdeles, at det er en god idé. Men saa nedstammer jeg directe fra Jens Zetlitz, [k111](#) min oldefar, ligner ham af ydre, han var böhmer zigeuner. Alexander ligner mest paa mors slægt. Et stykke julefantasi?

[#] Du «kviede» Dig ved at sende Dit brev, men ved Du, Du *maatte* sende det, Du var mig virkelig pligtig saa meget. Dog en *hjertelig* tak skal Du have for det.

Jo Du, jeg tror, at jeg har greie paa Dig nu, jeg skal altsaa aldrig senere snakke om dette. Men denne gang, maa jeg da faa lov at sige lidt. Jo vist tror jeg Dig, at Du mangler mod paa livet. – Du verden, hvor jeg føler medynk med din far. Har han virkelig som kristen endt sit liv med den synd, som, de lærer, er evig fordømmelse. Jeg faar ham ikke fra mig igjen. Jeg har tænkt mig, efter hvad Du før har sagt, at han var død af overnervøsitet i en eller anden sygdom, halvgal. Men dette giver mig et blik ind i <...>[n26](#)

Hr Arne Garborg

Statsrevisionen

Storthingsbygningen

Kristiania

Norvège

[Romjulen 1886]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k112](#)

Kjære Garborg!

Vi har været ude hos min broder i julen. Det var godt og hyggeligt. Det var godt at se de barneansigter glade og straalende, først spændte af forventning, saa frydefulde om træet. Godt at se min bror i sin kreds af alle disse afhængige af ham i kjærlighed. Han har et prægtig familieliv, lever som faa med sine børn. Det var rart at se ham sidde der som stamfaderen, med alle en stamfars glæder men ogsaa baand, og saa føle mig selv saa fattig saa løsrevet for ethvert baand som muligt. En stamfader og en bandit. Ja han har det godt, men jeg kan dog ikke blive livstrist for mig selv heller ved det syn. Min ~~ung~~ barn og -ungdomsdrøm var at kjøre rundt og leve med den, man holdt af i en zigeunervogn. Det er ikke frit for at jeg enda synes, at det er en god idé. En zigeunervogn gjør mig vemodig, men i saadant et hjem, der er saa meget liggende <...> saa meget udenom. Hvis jeg ikke var ludlei af slægtslutninger, saa vilde jeg mindes, at Jens Zetlits, [k113](#) oldefar, var böhmer og zigeuner. Alexander [k114](#) ligner og slægter kanske mer paa mors side. –

Hjertelig tak for Dit brev. Du «kviede» Dig ved at sende det. Aa nei, sig ikke det, Du maatte virkelig sende det eller aldeles intet. Ja vist glædede det mig, det gjør ondt at se ind i saa megen pine, men det gjør godt at faa se. Jo Du, jeg tror Dig i hvert et ord, og jeg tror nok jeg faar greie paa Dig. Jeg var jo lidt paa vei til at forstaa Dig, men jeg troede, det var evnen til at nyde livet, jeg forstod ikke, at det var selve modet paa det, Du manglede. Jeg skal aldrig mer ~~plage Dig med~~ at tale om dette, jeg forstaar saa godt, at det maatte plage Dig, men bare denne ene gang, maa jeg faa svare. Ved Du, jeg beundrer end mer din bog, [k115](#) naar jeg ved, at den er skrevet med det Tryk paa Dig.

[#] Ja det er vist, at jeg synes, Du tar Dig sammen, jeg synes Du har ret i alt hvad Du siger, men der er en factor, Du ikke tager med. Du gjør alt til arv, eller en uundgaaelig arv. Du kunde se paa den lighed Du har med din far paa en for Dig sundere og ^{mer} heldbringende maade. Tanken paa din far forfølger mig rent, stakkars menneske. Jeg har aldrig vidst, at han dræbte sig selv, og det som kristen, for hvem det fører til evig fordømmelse efter deres tro, og alt dette paa det triste Jædderen. For enten magter man den natur, da hjælper den en, eller man knuges ihjel af den. Uf. Naar Du kunde skrive, saa de mennesker kunde hjælpes, vi samler ligesom alt for vor klasse, og mon ikke de har det værre, naar de først har det vondt. Jeg skiller os i klasser, fordi de ved mindre, vor sorg er mindre en pinefuld ond uklarhed. Men hvad vil Du give dem til modvægt. – Du siger selv, at Du ^{hos dig} kalder det nervørsitet, altsaa Du erkjender en del fysik, i din sygdom, men Du behandler det, som det var bare en aandelig kræft, som maatte og skulde tære Dig bort. Undskyld men jeg synes, Du er ligesaa uvittig som Færden, [k116](#) naar han vil at ligeover for sædelige fristelser skal en moders kristelige ord være en kur, han vil at bare aand skal kurere

fysik. Du forsmaar at lade fysik hjælpe aand.^{k117} Du synes, at jeg er ækel nu, jeg ved det. Gid jeg havde havt mer rede paa Dig isommer, i dette havde jeg virkelig kunnet være Dig en tørt praktisk hjælp. Den chenin og det jern, Du siden har taget, det skulde Du begynde med i det øieblik, Du følte dette forfærdelige onde snige sig paa Dig. Du skulde aldrig arbeide strængt uden styrkemidler ved siden. Tak ikke cognac, det vil Du strax foreslaa? Nu mener Du vel atter, at jeg aldeles ikke forstaar Dig, aa jo Du, jeg tror ikke, det ligge her, men jeg tror, Du skulde gjøre dig snarere en bundsforvant i dit legeme ved at styrke det til striden, og det før Du selv er overvundet, saa^{og} denne skrækkelige angstfulde modløshed er der.

[#] For den er der jo ikke, saa den overmander Dig altid? Jeg forstaar godt, at det gaar gennem det hele, men ligeover for de svære tryk, da synes jeg, Du forholder Dig ligesaa urimelig, som om du ligesom din far troede, at det var fandens anfægtelse. Det var ikke sandsynlig, at han skulde tro, at fanden kunde paavirkes af medicin, men naar Du kalder det nervøsitet, da skulde Du være længre end din far? Nu skal jeg aldrig komme med dette mer, det er kjedelig at være tør praktisk, men jeg kom ikke med det, hvis min varme medfølese med Dig ikke tvang mig. Jeg har bitterlig ondt af Dig, nu skal jeg ikke sige det heller mer. –

At Du netop, naar Du er sygest er mest ræd for at nogen vil hjælpe Dig, det fatter jeg, og jeg har heller aldrig villet det. Det jeg har ville^{ønsket}, det har jeg opnaaet; Jeg nemlig fryder mig over at Du maa pine ud af Dig de ord: «det var jo Du som holdt mig oppe i denne vonde Tid.» Og <hvorved> har jeg holdt Dig oppe, ved at jeg selv havde glæde og udbytte af at være sammen med Dig. Hvis ikke det havde

været tilfælde, var jeg jo aldrig kommet, og havde heller aldrig kunnet være til den fjerneste hygge. Mon Du ikke efterpaa har skammet Dig lidt over, at Du siger, jeg skal spørge dem som i senere tid har hædret dig med sit venskab, saa faar jeg vide, at Du ikke har noget videre at give. Hvad i alverden skiller det mig, hvad de synes. Hvad er det, at man giver? At den ene part tager. Det kan jo hænde, at jeg slet ikke havde liget Dig, da Du var entusiast. Naa ja, lad det da «klinge underligt» i dine øren, at jeg siger Du har «været noget» for mig, det har jeg aldrig sagt med de ord accurat, men med meget hjerteligere. Hvorfor siger Du alt dette. Der er en liden bitter ly lyd af det, som jeg ikke taaler, det som gjorde, at jeg dengang, Du ved, Du var saa snil, maatte gennem [#] det paa død og liv. Ligesom naar man vil væрге sig. Her er det for ansvar. Vent til jeg engang anklager Dig, naa ja da har Du jo altsaa nu advaret mig for ikke at sætte for store forhaabninger. Undskyld mig, Garborg, her var jeg sint, dette er stygt af mig. Men jeg synes ikke rigtig, det kommer Dig ved, hvad jeg tænker, ialfald kan Du jo lade det staa hen uden at harcellere derover. – Se nu er jeg aldeles uvis, om Du ikke er svært kjed over dette brev, men nu taler jeg altsaa ikke mer derom. Tusind tak for det hele. <...>[n27](#)

1. januar 1887. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k118](#)

Nytaarsdag 1887

Kjære Garborg, det har mer klem, naar man siger godt nytaar paa selve dagen, detn er gjort til det, for ellers gaar alt som ellers. Altsaa et godt nytaar, helst meget godt.

Vi vare igaar hos Lies.[k119](#) Ved en ren feiltagelse vare vi ikke budne til middag. Til Thomasines store sorg, kom vi naturligvis ikke, de ventede og de sendte bud, det sidste spor var, at vi havde været hos Runebergs[k120](#) kl 6, vi vare altsaa i nærheden. De ventede med gaasen, altid stod en ude paa trappen raabende ved hver lyd nedover, er det Kitty og Harriet.[k121](#) Thomasine[k122](#) med voldsom hovedpine, stod inde og var utaalmodig. Vi gik ude i omegnen, spiste vor middag i en kuskekneipe ~~der~~øppe og drøide paa tiden, det bedste vi kunde, den vilde aldrig blive $\frac{1}{2}$ 8. Tilsidst da vi steg op ad trappen til sidste hvilestation og sad der, hørte vi Thomasines stemme: Kitty og Harriet. Ja svarede vi med glad uskyldighed. «Naa har vi ventet siden kl 6 og sidder endelig og spiser.

[#] Naa ja vi havde jo vore forsvarspapirer i fuld orden, naar man ikke er inviteret til middag, saa er man ikke inviteret til middag, saadant kan ikke underforstaaes. Thomasines hovedpine forsvant, og da vi havde greiet ud lidt af al den misforstaaelse, som bestod i, at ingen havde sagt noget, saa var alt glæde. Jonas, hvis jaloux sjæl altid er aarvaagen, sagde bare tankefuld, «Jeg gad vidst, Thome, hvad din hovedpine kommer af?» – Dine breve blev læst høit, og de gav mig ond samvittighed, fordi jeg syntes jeg havde skrevet dig saadant ækelt trist brev. Det var saa egoistisk og tillige saa urimelig. Jeg mærker det, at jeg er saa infamt underlegen, naar der skal skrives; mundtlig greier jeg mig, siger jeg noget ~~lagvendt~~ bagvendt, det være sig i [n28](#) god eller ond retning, saa er jeg tilsvarende og kan strax rette det med mimik eller et nyt ord. Du er saa væmmelig modbydelig overlegen ~~her~~^{i skriften}. Var jeg derimod kommet ind i statsrevisionen, saa var jeg gaaet hen, taget Dig i haanden og sagt, at det var et rigtig vennestykke [n29](#) af dig, at Du vilde skrive det, ^{Du} gjorde, og du vilde sæt paa mit ansigt, at jeg var glad derover.

[#] Med hensyn til det, jeg skjændte for, du verden, ansigt til ansigt skal jeg da greie hvadsomhelst, hvis jeg bare tør forudsætte lidt sympathi. Naa ja, brevet giver [n30](#) min stemning, men egentlig var det unødvendig at bebyrde Dig med alt det, [n31](#) Du hørtes saa lidet glad i Jonas's [k123](#) brev, at jeg ærgrede mig over mig selv. Hvis jeg var kommet ind i statsrevisionen havde jeg endt min snak med: er vi ikke nu bedre og greiere venner, end vi var før. Nu tør jeg ikke ~~sige~~^{spørge} om det for jeg synes jeg har skrevet saa meget overflødigt. Du er utaalelig overlegen i skriften, som sagt. Jeg læser langsomt og med nydelse Mannfolk, [k124](#) jeg sluttede nu netop med der, hvor Georg og

Helene^{Julie} først kommer i tvivl om, at det gaar godt, (det var da ogsaa fatalt, at jeg skulde skrive feilt navn). Det er saa saart, at det ikke skal kunne holde helt frem, men Du har vistnok ret. Det er det eneste jeg ligesom betvivler i bogen, at Georg Jonathan saa fort og brutalt tænker sig forholdet til hende brudt. Jeg blir ikke trist over bogen, fordi omtrent alle, hvor ondt det end er, saa har de faaet lidt af livet, paa Dagmar nær og kanske Bjølsvik, skjønt han er sig da bevidst, at han [#] holder af hende, og det er da noget, meget, om han saa lider for det. Jeg har syntes, at der i slutningen var noget vel raat, men jeg falder fra frivillig, fordi jeg mærker, at det forsvinder i det hele, (Lauritz naturligvis), fordiⁿ³² jeg forstaar, at naar han der skulde forbryde sig, saa maatte det være voldsomt. Kalder Du hans følelse for Dagmar kjærlighed? Eller kan saadan en Svava^{k125} som hun bare indgyde den slags følelse. Det ere varme i manden, aa ja de ere svært gode begge to. Ja hver enkelt mand har mulighed i sig næsten mer end kvinderne, men jeg blir rent utaalmodig over den endeløse slarve raaheden, som vi ikke ser høidepunktet af enda engang. Jeg skal sige Dig, jeg tænker hele tiden paa, at Jonas har jo skrevet om personerne i bogen, saa det er saa løie, at jeg kommer her og lægger mit besyv. Du forstaar, at jeg er varm og begeistret for den bogen. Helene har min sympathi, men ikke Dagmar, og det ærgrer mig, at jeg tror, Du synes, Du har lært af mig meget til hende. Hun er godt gjort ialfald. Albertinee^{n33k126} var kommet igaar men ingen havde læst i den enda, de andre snakkede om den, om din bog om Ragna Nielsen^{k127} [#] og Gina Kroghs^{k128} indlæg i avisen, jeg havde netop faaet en hilsen i et brev, at en veninde vilde skrive mig til, men med forberedelse, at jeg ei blev tilfreds, thi hun var ikke enig med «min ven Garborgs bog». Uf nei, de ere egentlig ikke enige med andet end Svavaer og fordømmelsen over mandfolk. Gid jeg

den gang havde sendt ind det til avisen med Ullman, [k129](#) jeg kunde da nu flettet ~~noget med~~ noget til. Løsrevet med et at komme, det magter jeg ikke, men for mit øie ser det saa forkjert ud?

Altsaa prostitutionen skal ophæves, afskaffes som institution, det er jo klart, at naar det kan ske, saa vil vel ingen ~~m~~ være med at se paa, at alle disse lider den forsmædelige overlast til vor beskyttelse. Men naar nu ~~denne~~ der er denne umulige afstand mellem kjønnene ialfald i vore klasser. Derom taler ingen. Ja mandfolkene faar jo revselsler baade af os og sig selv, men ei. Mændene blir sagt sandheden, naturligvis med rette, men det er ligesaa man ikke husker paa, at det kan forventes, at kvinder af vor klasse skal have liv i sig, eller det tillades ikke. Derfor skuffede det mig saa, at Du ikke strax forstod Cecilie, Du maatte da vide, at det var derom jeg havde snakket ~~[#]~~ saa tit. Det var jo ord til andet det samme som Jonas Lie siger, jeg havde sagt i det, som jeg af sløvhed ikke sendte ind. Enten af sløvhed, eller fordi jeg saa ofte havde præket det, at det var blit gammelt for mig selv. Nu ærgrer det mig. Jeg hørte paa Jonas, Thomasine og Harriet snakke, men jeg syntes, de kjørte gale veie, da de talte om hendes pekniære [n34](#) stilling, Harriet fremhæver altid, at ingen af os skal gjøre noget, da vi bør vente paa en ny fru Collett, [k130](#) det maa ikke gøres uden en stor begavelse. Det er nu til mig, da hun hader at jeg skriver for det. Naturligvis har hun det gode motiv, at hun er ræd, jeg skal forsømme min egen kunst, men jeg er nu saa gammel, at kan jeg ikke nu bestemme hvad jeg gjør, saa blir det vel ikke før i det næste liv.

Nu har jeg ondt af Bjørnson, [k131](#) han føler sig alene, ja jeg er vis paa, at om bare jeg vilde være ham virkelig en ven, saa vilde det gjøre ham glad. Der kunde i flere ting være en mulighed, bare det at jeg

føler, han ønsker det, det er jo saa forfærdelig sjelden af en mand, men det er umulig. Bare det, jeg kan ikke se paa ham. Ja jeg kan se paa halstørkledet, haaret, hænderne, men der jeg skulde se i øinene, nei det er platterdings [#] umulig plat plat. Kan jeg det, saa kan jeg det næsten til overflod, men kan jeg det ikke, saa om de forgyldte mig eller den, jeg skulde se paa, det hjalp dog ikke. – Igaar hos Lies drak Thomasine din skaal, først vilde hun, at vi to skulde drikke den alene, men jeg syntes, at de andre burde være med baade for din og deres skyld. Vi gjorde nar af hende, for det var rent, som om hun generte sig for at nævne dit navn, det blev bare til «den ven, som var med os i fjor», men der var fremmede, som ikke vidste dette, og saa blev det tilsidst for Arne Garborg, og da vilde alle partout være med. Bjørnsons gjæster havnede deroppe igaaftes, deriblandt var Otto Sinding og frue.^{k132} Han er en løien liden fanatiker, overfladisk og ivrig, Du husker ham fra ifjor, det er et rart par. Hun synes, hun er saadan en stor skat, som har givet sig ham til eie, hun er dum. Men det er nu eders alles skyld, at hun tror, hun er skat, da dere ere saa gale efter ydre skjønhed, som koen efter en malet pøst port, eller hvorledes ordet monne hedde. – Hvad synes Du om Pariserindtryk i Dagbladet,^{k133} en cousine af mig skriver det, frøkenen paa Ledaal, men ikke sig, at det er hende. Husk at sige, hvad Du synes. Kjære, skjænd paa mig, fordi jeg skriver saa fælt.

[#] Du har grandgiveligen ret om Tre Par,^{k134} atⁿ³⁵ frøknen er fæl, jeg haaber hun skal være fæl. Jeg synes, at Alexander maa komme paa ret kjøle igjen. Der er kommet noget registrerende i hans maade at se paa. Det er uhyre morsomt at høre ham tale, naar han komme i aande, det er saa ordnet sammenhængende helt, at selv om man ikke er enig,

saa kan man lidet sige imod, thi enten maa bygningen staa eller rives helt ned. Det sidste kvier man sig for, da det altid er vakkert bygget og fra hans udgangspunkt klart og forstaaeligt. Hvis jeg ikke var *skrækkelig glad* i ham som broder og som et gennem elskværdigt fint menneske, vilde jeg neppe lige ham. Tænk omtrænt det samme, tror jeg, han vilde sige om mig. Der vilde Du møde logik, hvis han ikke vilde snakke Dig rent i søk, saa skulde det være svært morsomt at høre dere sammen. ~~Hvorfor~~ Tænk siger Du, at Irgens Hansen^{k135} er «en prægtig gut», mener Du det. Naar Du siger, at han er raa, Du har til mig erkjendt, at ^{han} var den eneste, Du kunde tænke Dig vilde handle som Alf,^{k136} Du syntes, han var hykler i kritikken over Din bog.^{k137} Hvorfor er han prægtig? Disse betragtninger siger jeg ikke til nogen anden.

Mandag begynder jeg at male model,^{k138} dermed holder jeg ved hele vinteren, det burde jeg gjort ifjor. Harriet ligger og sover paa sofaen. Iaften skal vi til Bjørnsons.^{k139} Lev vel og skriv. Din hengivne
Kitty

[Begynnelsen av januar 1887]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k140](#)

[Første kladd]

Kjære Garborg, nu skal Du virkelig svare mig. Du har ikke skrevet siden midten af 1886. Skal det betyde, at Du ikke mer vil have noget at gjøre med et menneske, som kunde skrive et saa tosket svar paa dit brev, saa skrive ialfald det da. Ja det var dumt, dumt, dumt, men jeg kunde ikke andet, jeg saa alt paa jorden den gang saa vrangt, derfor maatte dit brev til en vis grad ogsaa komme under det <...>[n36](#)

[n37](#) Hvis der skulde komme for dine ører nyt sladderord om dig og mig, saa vær saa indelig snil ikke at bryde Dig om det for mig lyder det bare som komik <...>[n38](#)

[#] Jeg ved ikke rigtig, om jeg ikke s<...>[n39](#)

Det var værre end værst at jeg skulde svare dig saaledes. Naturligvis en mening var der i det, men det var saa umulig farvet af den urolige, pinlige stemning jeg var i. Havde jeg været glad, kunde jeg

svaret det samme i lette uskadelige ord, men nu kom det saa plump og tungt at det maatte være dig ~~urede~~ ig> svært imod at læse. Nu synes jeg, at jeg maa have været gal.

Jeg har ondt for at undskylde mig, for jeg kan ikke se det mer saadan da jeg ser jo nok, at ~~at~~ hvad Du ^{der} skrev behøvede Du ikke at have skrevet, og at det gjorde ondt at Du syntes Du behøvede at sige det. Men Du verden det er jo ingen undskyldning for mig, aldeles ingen, aldeles ingen. Nei jeg finder aldeles ingen undskyldning i den onde verden, jeg skammer mig bare, det er alt. Dette holder det haardt at sige <...>[n40](#)

[Andre kladd]

Kjære Garborg, nu *skal* Du virkelig svare mig, Du har ikke skrevet siden midten af 1886. Skal det betyde, at Du ikke mer vil have noget at gjøre med et menneske, som kunde skrive et saa tosket svar. dit brev.. Naa ja saa skriv det ialfald.. Ja det var dumt, det jeg skrev, en liden mening var der jo altid i det, men der var jo saa væmmelig farvet af den urolige, pinlige stemning, jeg var i. Kan Du ikke glemme det, kan Du ikke kaste det brev i ovnen, som jeg gjorde dengang med dit. Vist var dit anderledes fint og bravt skrevet end mit, men jeg er jo en idiot. Og dengang, Garborg, begreb [#] jeg ikke jo, at hvad jeg havde gjort, gjorde Dig ondt, men at jeg virkelig kunde have saaret Dig, det var mig ufatteligt, fordi jeg intet ondt havde ment. – Jeg ved saa godt, at Du vilde bare gjøre godt med dit brev, men der var ord, som netop traf pinligt. Havde jeg været glad, kunde jeg svaret det samme i lette uanstødelige ord, men jeg var besat af en uroens djævel.

Du verden, at jeg ikke skal kunne faa mundtlig greie dette ud, for nu maa jeg tro, at det er derfor, Du aldrig svarer. Jeg angrer virkelig, hvad jeg skrev, kanske mest, fordi det forbittrer for mig den glæde, som virkelig dit brev gjorde mig, det glædede og varmede mig. Jeg synes nemlig aldrig, at Du kan have ret, om Du ifølge dette vil opgive mig «fra nu af og til evig tid», men [#] det faar Du gjøre, som Du har raad til paa venner. Idag er det tirsdag, jeg giver dette brev tre dage og dit svare ligesaa længe, altsaa om 7 dage tror jeg at faa et svar, nei bare et brev, hvori Du helst snakker om alle andre ting. Gjør det, er Du et snilt menneske. Jeg begynder at føle mig fornøietere og friskere, arbeider af al kraft. Hele formiddagen med actmalen, om eftermiddagen maler jeg mit eget portrait.^{k141} Dette blir vist bravt, hvorover jeg er stolt, men du verden, hvor jeg har et hovent ansigt. Det er rart selv at se saa nøie paa det udenfra og saa vide, hvor lidet overlegent og velordnet der ser ud indenfor. Aa Gud hjælpe mig. Jeg skal nu drive, og drive paa med at male figurer til ud paa vaarparten, da vil jeg male frugttrær^{k142} vist ude hos Alexander.^{k143} Til sommeren [#] udmærkede Jædderbilleder. Forleden dag fortalte en dame mig en nyhed om dig, at Du var «indgaaet i en hemmelig ægttestand». Det var løie at høre saa høitideligt kirkeligt udtryk om Dig, og komik for en, som kjender Dig lidt, at Du, som nødig vil give et løfte fra idag til iovermorgen, skulde være saa forhippen paa at gjøre er livsvarigt forbund, at Du skulde ville have et hemmeligt. At det ikke er sandhed ved jeg, da jeg selv skulde være med i det. Harriet havde ogsaa hørt det i Norge. Jeg vil bare sige, at om Du skulde høre saadant rolp, saa gjør det paa mig aldeles intet indtryk og forhaabentlig ikke paa Dig heller. Sladder kan undertiden oplyse mig om, at jeg har handlet urigtig eller uforsigtig, men om jeg imorgen kom til Christiania, vilde jeg opføre

mig accurat, som da jeg var der sidst.

[Medio januar 1887]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k144](#)

Kjære Garborg!

Hjertelig tak for Dit brev. Du «kviede» Dig ved at sende det. Aa nei, sig ikke det, Du maatte virkelig sende det eller aldeles intet. Ja vist glædede det mig ^{dit brev} paa nogetnær, som jeg siden skal tordne over. Det gjør ondt at se ind i saa megen pine, men det gjør godt at faa se og forstaa et andet menneske. For jeg tror Dig, og jeg mener at jeg nu har greie paa Dig. Tak skal Du have. Naturligvis skal jeg herefter tie, men Du vil vel give mig lov denne ene gang at snakke lidt. Jeg beundrer den kraft, Du har til at tage Dig sammen, især naar jeg ser paa din bog, men ogsaa i det daglige liv. Gid Du kunde havt den tillid ligeover for mig, «at skringe» i de sværeste tider. Men det var ikke at vente, at Du skulde have den.

Jeg troede, Du manglede evnen til at nyde livet af en eller anden grund, jeg forstod ikke at det var selve modet paa det, Du manglede.

[Medio januar 1887]. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k145](#)

Kjære Garborg!

Hjertelig tak for Dit brev. Du «kviede» Dig ved at sende det. Aa nei sig ikke det, Du maatte virkelig sende det eller aldeles intet. Ja dit brev glædede mig paa noget nær, som jeg siden tordner over. Det gjør fælt ondt at se ind i saa megen pine, men det gjør godt at faa se og forstaa et andet menneske. Jeg tror Dig naturligvis i alt, hvad Du siger, og jeg mener nu at have greie paa Dig. Tak. Jeg beundrer den kraft, Du har til at tage Dig sammen, især naar jeg ser paa Din bog, [k146](#) men ogsaa i det daglige liv. Gid Du kunde havt den tillid ligeover for mig at «skrige» i de sværeste tider, men jeg havde ikke ret til at vente det.

Tanken paa din far forfølger mig, stakkars menneske. Jeg vidste ikke at han døde saaledes, og det som kristen, for hvem det jo er ^{efter} læren evig fordømmelse, og saa paa det triste Jædderen. For enten magter man den natur, og da er den en til hjælp, eller den bare knuger og trykker. Uf.

Naar Du kunde skrive, saa de mennesker kunde hjælpes; mon de ikke har det værre end os, naar de først har det vondt? De ved mindre, derfor er deres sorg mer pinefuld uklar.

Forbered Dig paa, at Du nu blir sint paa mig. Jeg synes, Du skulde se paa din lighed med din far paa en for Dig sundere og mer heldbringende maade. Naar Du altsaa ved, at din sygdom er fysisk for en stor del, saa skulde Du jo være længre end Din far, men Du handler, som om Din sygdom var en aandelig kræft, som maatte og skulde førtære Dig bort. Undskyld, men jeg synes, Du er ligesaa uvittig som Færden,^{k147} der vil at ligeover for sædelige fristelser skal en moders kristelige ord være en kur, han vil at bare aand skal curere fysik.^{k148} Du forsmaar at lade legemet hjælpe sindet, som om de to ikke hang aldeles sammen. Jeg synes, Du forholder Dig ligesaa urimeligt, som om Du ligesom Din far troede, at det var fandens anfægtelse. Det var ikke rimelig, at han skulde tro, at fanden kunde paavirkes af medicin, men derimod kunde Du tro det, naar Du kalder det nervøsitet.

[#] Gid jeg havde havt mer rede paa Dig isommer. Den chenin og jern Du senere har taget, skulde Du have begyndt med, strax Du følte, at det voxede Dig over hovedet. Ja Du burde egentlig aldrig arbeide strængt uden styrkemidler ved siden. Tak ikke cognac, det vil Du naturligvis foreslaa. Nu mener Du naturligvis, at jeg aldeles ikke forstaar Dig, aa jo Du, det gjør jeg, jeg ved godt, at alt ikke kan hjælpes ved dette, men Du kan faa fat i mer, end Du har af den modstandskraft, Du behøver til at møde ondet med i de svære tider.
<...>ⁿ⁴¹

5. februar 1887. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k149](#)

Kristiania 5.2.87

Kjære Kitty.

I de sidste to tre Uger har jeg havt ligesaa meget Mas med at skrive Vedtegninger til Armeens Regnskab for 1881–82 som jeg havde i Høst med at gjøre de sidste Kapitler af Mannfolk.[k150](#) Jeg har muret mig inde og forsaget næsten alle Verdens Glæder og Fornøielser, og har ikke engang kunnet sove om Morgenen, fordi jeg har havt Møde hver Formiddag Kl. 9. Kan Du tænke Dig noget saa grusomt; kan Du undres paa, at jeg blir fornærmet over Tilværelsen. Men Guderne være lovet, igaaftes blev jeg færdig med det grøvste, og nu skal det gaa løs med [#] Dovenskab igjen, overmaade meget Dovenskab. Hvorfor skulde jeg ikke dovne mig? I Sommer blir jeg afsat alligevel, skjønner Du.

Af Dit sidste prægtige Brev erfarer jeg, at jeg burde være blit umanerlig sint over noget Du før har skrevet, samt at Du indbilder Dig at Du har skrevet noget frygtelig fælt. Aa langtifra. Hvis der var noget i det Du skrev som pinte mig, saa forstod jeg naturligvis i samme

Øieblik, at Grunden var den, at jeg havde sagt Tingene dumt og derved narret Dig til at forstaa galt. Dersom Du gaar og ærgrer Dig over det, saa er Du bare dum, og med Hensyn til det at «forløbe sig», hvad jeg altsaa ikke egentlig kan indrømme at Du har gjort, saa er da virkelig det en af vore helligste og ukrænkeligste Menneskerettigheder.

Den Affære med Fru Vullums (ikke Wullums)^{k151} Middag burde Du egentlig nu lade som Du havde glemt; jeg ler selv af den naturligvis, skjønt [#] paa den anden Side – det er jo næsten uhyggelig sindsforvirret, at man sommetider kan finde paa sligt. Ikke for det, – jeg er ræd jeg kunde finde paa det endnu; for endnu den Dag i Dag skyr jeg Menneskene som om jeg ansaa dem for Giftblandere. Dermed er der foreløbig intet at gjøre; det blir bedre til Sommeren.

Synes Du det er sørgeligt, at Du ikke «*kan*» forstaa det om Hjælp og Nytte osv.? Sagen er, at der er Ting, som man bare forstaar med Følelsen; men da maa man selv ha følt noget lignende^{selv}. Hvis jeg ikke har opfattet Dig rent spillende galt, kan Du aldrig ha havt nogen saadanne sygelige Fornemmelser i den Retning; som Du selv har sagt: det Spørgsmaal (om Nytte og Hjælp osv) har aldrig faldt Dig ind. Naturligvis, det falder ikke nogen ind, naar der ikke er noget indi Sjæla etsteds, som er sygeligt. Jeg trodde jeg sa Dig en Kompliment da jeg skrev det der; men tænk – saa skal jeg ha Skjænd for det ogsaa. Der er ikke Spor af Retfærdighed i denne forøvrigt saa udmærkede Verden; men det gjør forresten ikke noget.

[#] Kan Du tænke Dig – det var Din Skyld, at Harriet^{k152} ikke fik Brev fra mig den 21de. Du havde nemlig skrevet Datoen saadan at jeg læste «26de» (2<C>ⁿ⁴² omtrent), og saa regnede jeg ud, at skulde

Brevet komme til ret Tid, maatte ikke jeg skrive før den 21de – eller 22de –. Men saadan omkring den 20de fik jeg Brev fra Asta^{k153} med den rette Dato – og da huskede jeg jo alt: «Kongens og Harriets Fødselsdag» 21de januar, og saa stod jeg der. Fælt flaut, for jeg havde allerede skrevet Brevet. Men der var intet at gjøre; jeg bandede Dig og skrev en ny Epistel. Siden har jeg faat et rigtig opbyggeligt Brev fra Harriet om Boka,^{k154} hvilket jeg herved takker foreløbig for; jeg skal nok drive det til at skrive Svar, skjønt nu er jeg egentlig noksaa kjed af alt, hvad der vedkommer Boka.

Bare jeg snart kan faa Mod til at begynde paa noget nyt; før blir det ikke bra, kan Du skjønne. En og anden Gang mærker jeg svage Livstegn – lidt Lyst til at ta fat igjen; men Lysten maa bli meget sterkere. <...>ⁿ⁴³

23. februar 1887. Fra Kielland til Garborg.

Brevs. 140

[k155](#)

Paris 23/2 87

Kjære Garborg!

Jeg arbeider ogsaa som en hest, om det nu ikke er med saa statsvigtige ting som arméens regnskaber. Du verden har det enda i 1887 interesse, hvad arméen gjorde i 81–82. Men hvor aandfortærende et arbeide det end er, saa vilde jeg dog synes, det var en tvivlsom glæde, om Du blev afsat. Sig hvad vil Du gjøre, om saa sker? Ikke blive hjemme naturligvis? Vilde Du ikke arbeide bedre, hvorsomhelst ellers paa kloden, og ude maatte Du ved correspondancer tjene en del ialfald. – Du er saa løient ukonsekvent, «Du er ikke et menneske bare en pen», og dog gjør Du nogle halve bestemmelser om ikke at ville skrive mer. Aa ja saadanne kunstneriske anfægtelser gaar vi jo alle igjennem, den ene kan nok smile af den anden, men kommer [#] turen til en selv saa smiler man ikke saa let. – Hvor kan der mangle Dig paa lyst til at begynde paa et saa extra motiv, som Du har. Begynd, saa kommer lysten styrtende over Dig, jeg kunde

rent misunde Dig at have noget, som laa saa samled før en som det der. Og saa med det at kunne bevæge sig derborte i den natur, som en er voxet op med. Lad der bare ikke komme for mange personer, der er ikke saa mange folk paa Jædderen, det fælslige er jo netop, at en næsten altid er alene, saa langt øiet kan se. – Men hør Du, jeg synes, Du er blevet saa spagfærdig af Dig, Du siger, Du kan ikke opdrive sinne, men det er jo din livskraft. Det har Du tilfælles med Alexander,^{k156} I trænger begge noget som ~~er~~ irriterer eder, han bruger «Morgenbladet» som irritationsmiddel, men Du lever jo i selve den luft, saa for Dig maatte det bare gjælde at holde sig normalt modtagelig. Tag Blouds piller,^{k157} Du maa være blevet svag. Jeg mener, at overalt i Kristiania findes lidt af «Morgenbladets» luft, lever man ikke i det, saa ser man det og hører det omkring sig, nok at ærtes ved. –

[#] Nei jeg ærgrer mig ikke, det er tillidsvotum til Dig, og det kan vist hænde ved given leilighed, at jeg atter gjør brug af «en af vore helligste og ukrænkeligste menneskerettigheder». Forresten tror jeg ikke, at Du «har narret mig til at forstaa galt». Bare her maa Du have lidt psykologi,ⁿ⁴⁴ Du ved, det er sundt for en forfatter? Det er gaaet en praas op for mig med hensyn til de ominøse ord. Det gale er nemlig, at de ord jeg har sagt at «paa hjælp og nytte har jeg aldrig tænkt», de ere egentlig usande eller meningsløse. Du lyt taale et par ord om Dig selv, hvilket Du ikke liger, men det skal være saa lidet. I vor lange samtale fik jeg etslags forstaaelse af, hvad jeg vil kalde din menneskeskyhed. I dit første brev betonedede Du dette saa ~~uhyre~~ stærkt og gav mig ogsaa der et bestemt indtryk af, at det for dig vilde være en utaalelig tanke, om nogen skulde ville give nogen hjælp her, hvor velment den end monne være. Dette sidste var det som tørnede imod mit saareste

punkt, hvorfor kan ikke jeg ogsaa have en slags galskab, og derfor sagde jeg vel i en fart det som bedst kunde berolige alle parter. Jeg havde nu ganske glemmt [#] at det var sagt i den forbindelse.

Din skræk er, at nogen skal komme for nær ind paa Dig, min er, at jeg skal være gaaet for nær, og tror jeg at mærke det, saa mister jeg sans og samling, blir forrykt, hvis det hele ligger mig nær. Husk paa, det er ikke saa let at være et menneske som jeg, det ser saa let ud. Min art er, at hvad der hos mig er velvillie eller sympathi for et andet menneske det blir en aggressiv magt. Naar jeg støder paa nogen, som er mig sympathisk, saa trænger jeg til det menneske i mer eller mindre grad og ifølge denne grad opfører jeg mig, en del bevidst og en del ubevidst. Det har varet længe før jeg fik saa vidt respect for denne min art, at jeg kunde indrømme mig, at det var en del af min natur. Jeg har syntes at andre mennesker vare fine jeg brutal, det er ikke frit, jeg enda ofte synes saa. Til denne sort paagaaende mennesker burde der jo høre et bredt, stort sind, men jeg har mit er saart og sygeligt. For har jeg saasandt, at jeg er gaaet indover grændsen af den lille friplads, som ethvert <...>ⁿ⁴⁵

ⁿ⁴⁶ Dette brev har præg af etⁿ⁴⁷ svagt hoved, Du faar læse det med overbærenhed, jeg synes, jeg gjør mig selv saa urimelig utækkelig.

2. til 8. mai 1887. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Xia^{k158} 2 Mai 87.

Kjære Kitty.

Gud véd hvad Du siger og tænker om mig nu; Du havde vel forlængst opgivet at se Stykket i Dgbl.,^{k159} og saa kommer det nu, da Du kanske vil synes det er for sent. Ja, nu skal jeg fortælle Sammenhengen.

Da jeg læste Auberts Artikel,^{k160} fandt jeg det om Hans Jæger^{k161} etc. saa imbecilt, at jeg ikke tænkte mig Muligheden af, at noget Menneske kunde andet end trække paa Skuldrene af det. Hellerikke hørte jeg nogen nævne Auberts Artikel; jeg talte jo ikke med mange, men alligevel –. Naaja, saa kom Dit Stykke.^{k162} Siden Du overlod dets Skjæbne til min Afgjørelse, bestemte jeg mig med engang til at lade det ligge; det var ikke noget at skrive om for Dig, som har saa mange store Ting at skrive om, vors Mandfolka f.Ex. og meget andet. Naaja – ialfald lod jeg Stykket ligge foreløbig; hvis Werenskjold^{k163} skulde være [#] af en anden Mening, burde det naturligvis ind; men endnu var W.^{k164} saa svag og daarlig, at han vist ikke var god at komme til med

slige Spørsmaal.

Jeg var selv lidt urven i de Dage, og Paaskeaften bestemte jeg mig pludselig til, efter min gamle Skik, at ta en liden «Spasertur tilsjøs» paa et Par Dage; jeg reiste med et Dampskib ud Fjorden (til Fredriksværn);^{k165} Dampskibet skulde gaa 12 Middag. Jeg var sent ude naturligvis, men fandt dog akkurat Tid til at fly opom Bulen og rapse til mig et Par Breve og Aviser, som laa der; da jeg var kommen ombord, læste jeg Brevene; det ene af dem var Dit. Min Forbauselse over, at Frits^{k166} havde taget Notits af Auberts Artikel, var stor, og jeg var enig i, at Dit Stykke under de Omstændigheder burde ud; men nu fik det altsaa være til jeg kom tilbage, altsaa til over Paaske.

Inden den Tid havde jeg imidlertid betænkt mig. Frits er en snild Gut, men en stor Svamp, og saa hader han Krohg^{k167} personligen; hans Glæde over Artikelen betydde altsaa ingenting; jeg vilde snakke med andre; jeg vilde snakke med Werenskjold. [#] Men for mig at komme til Sandviken, naar jeg ikke har Dig til at «afhente mig» – naa, Du forstaar; der gik Dag efter Dag, og jeg blev mer og mer uklar over, hvad der skulde gjøres; endelig fandt jeg ud, at jeg kunde tale med Holst^{k168} om Tingen. Han er i Thingtiden vanskelig at finde, sidder al Dagen opi Referentlogen, og paa Grund af Sagens Hemmelighed skulde jeg ha ham i Enrum. Jo saa fandt jeg ham. Spurgte ham ud, om han havde hørt nogen snakke om Auberts Kritik, om han vidste nogen, som havde lagt Mærke til den ^(Kunstnere) osv. Jo, han havde hørt flere snakke om den. Hvem da? Ja – væsentlig var det Frits Thaulow. Men forresten var der jo lidet at lægge Mærke til det, sa han; de to var Fiender, og Sagen selv var jo ikke stor, ~~Arti~~ (som den her forelaa); Artikelen havde staaet for længe siden; man havde glemt den osv. Jeg

fortalte nu, at jeg havde et Stykke fra en udenbys Maler som skulde ind; han trodde ikke det var værdt; jeg vilde dog endnu tale med Werenskjold. Nei, sa Lars, [k169](#) ham maa Du ikke plage med sligt; han [#] trænger den yderste Ro. Det endte med, at Lars mod Taushetsløfte fik Artikelen og læste den, og da sa han, at han gjerne skulde ta den ind, og at den ialfald ikke vilde gjøre vondt. Ja sæt den ind, da, sa jeg, og vandrede.

Dermed mente jeg, at alt var i Orden, og jeg ventede med Ro en Dag, to Dage, tre Dage, at den skulde komme, siden med Uro den fjerde og femte og sjette Dag; jeg vidste jo, at Avisen var stærkt optat; men det blev saa altfor sent. Tilsidst skrev jeg optil Holst og sprugte, hvordan det gik med Artikelen; «jeg har levert den i Sætteriet», sa han. Saa ventede jeg med Ro den Dag og Dagen efter, siden med Ærgrelse den tredie Dag og den fjerde Dag, og Gud véd, om det ikke blev den femte og den sjette; saa tænkte jeg næsten han havde opgivet det alligevel, han har jo saa meget om Menighetsraad, Hypnotisme, Toldbeskyttelse og andre vigtige Ting; – nei, saa kom den igaar. Og den tog sig noksaa godt ud, saa sent det var.

Gudbevare mig, hvor langt [2] dette er blit – jeg har ikke Tid til at skrive kort; men nu har Du hele Sammenhængen, og hvis Du ikke tilgir mig, saa er Du baade vrang og lei. En anden Gang skal Du ikke overlade saadannoget til min eller fleres Afgjørelse, men bare give mig bestemt Befaling, saa skal jeg være flinkere. Probatum est – siger vi Mænd, naar vi skal imponere; paa norvegisk: «det er probat,» forsøg det.

Jeg maler og maser i denne Tid med Petersen; [k170](#) han er bare

Vrøvl, og det er fælt vondt at være «fin og overlegen». Men nu begynder Statsrevisionen at kræve Tid igjen, og jeg arbejder paa mine egne Ting, bare saadan en Gang om Ugen. Petersens Bog skal jeg sende Dig, men ikke mit Expl, som er aldeles fuldt af Strege og Udraabstegn; hellerikke vil jeg købe noget Expl og derved skaffe Bogen større Salg, – og hvad skal jeg saa gjøre. Sæt at de har den opi Dagbladet?

Hvor blir der af det til Strindberg, som Du skriver om? Kritisere skal [#] jeg nok, hvis det behøves, skjønt nu blir Du saa flink til at skrive, at der bare sjelden vil bli Anledning for mig til at vise min Overlegenhed. Strindbergs Artikler har jeg forresten ikke læst; – uf, at jeg aldrig kan drive det til at gaa ned paa Posthuset og abonnere paa Politiken. Idag har jeg hellerikke Tid; i Morgen glemmer jeg det, i Overmorgen har jeg ikke Penge osv. osv. Kjender Du mig igjen?

Jeg har tænkt i Stykket til Petersen at gi «Nylænde»^{k171} et Spark – Gina Krog^{k172} altsaa og de «Kvindesagskvinder», som er saa glad i Albertine^{k173} og saa sint paa «Bohêmen»,^{k174} «Mannfolk»^{k175} har «Nylænde» naturligvis ikke nævnt. Skal jeg ikke gjøre det? Jeg synes det kunde gjøre godt.

Irgens Hansen^{k176} dansende Can-Can – Guds Død, det vilde ha vært Moro at se paa. Det skal jeg ærte ham med, hvis jeg træffer ham igjen. Den Maade Du omtaler ham paa viser, at der er liden Udsigt for ham til at vinde Dit Hjerte, hvilket ærgrer mig, for saa dømmer jeg kanskje aligevel [#] galt om ham i visse Maader – eller har ikke rigtig greie paa Dig. Naa – kanske Dere kan bli ordentlige Uvenner alligevel engang;

3die Mai [1887]

(blev ikke af)

8de Mai [1887]

Saadan gaar det; naar jeg akkurat har sat mig i Orden for at skrive, eller naar jeg akkurat er kommen i Gang, saa banker det paa Døra, og saa er det en god Ven, og saa sludrer vi en Stund, hvis vi ikke gaar paa Gravesen^{k177} og seidler, og saa er jeg ikke oplagt mer. Desuden har vi i den sidste Tid havt travelt – ordentlig travelt – i Statsrevolutionen,ⁿ⁴⁸ saa det er ikke saa greit. Igaar var jeg paa Rangel (Skogtur).

Nu har jeg et nyt Brev at takke for og er ganske skamfuld – det er forresten bra, at Du har lært [#] at skylde paa Vorherre; hvordan skulde det gaa mig, hvis jeg ikke havde ham. Nu, da jeg er angergiven, synes jeg forresten at jeg faar overtage en Del af Skylden selv ogsaa; det er aldeles ubegribeligt saadan som jeg gaar og væver og ingenting faar gjort. Jeg tør ikke tilstaa, hvor lidet jeg bestiller; Du kom til at harcellere mig ihjel.

Nu har Du set Din Artikel i Dagbl.;^{k178} og overfor har Du en omfangsrig Forklaring af, hvorledes det hele er gaaet til, saa nu vil Du forstaa det, skjønt Du naturligvis ikke liker det. Jeg tror selv nu, det var bra det blev sagt af en Kunstner; Aubert kunde ellers tro han havde talt Visdommens Ord, og som Salomo siger: man skal svare en Daare paa hans Daarskab, at han ikke skal tro sig vis.

– Ikke sandt: jeg bør sparke de Damerne i «Nylænde» lidt –
saadan som nu Ragna Nielsen?^{k179} Bare bitte-lite Gran?

Hvis Du ikke selv vil skrive mod Prof P.,^{k180} kan Du saa ikke rable
ned det grøvste af dine Ideer og [3] sende mig, saa kunde jeg prøve paa
at benytte dem? Det vilde jo ikke ha den Autoritet som naar Du selv
skrev – en Kvinde –, men kanske alligevel? Jeg véd jo ikke, hvordan
det kunde falde; jeg ser der kunde være nok at skrive paa Kvindernes
Vegne; men jeg kunde kanske ialfald dænge tryggere til Fyren, naar jeg
vidste, at der «stod Kvinder bag mig». Jeg kommer forresten væsentlig
bare til at harcellere; man kan jo ikke ta saadan en Grundtosk alvorlig.

Din Haabløshed, Din Tale om, og Ulyst til at give noget af sig selv,
er vel forbigaaende hos Dig som hos andre, der i det hele har noget at
give; Du har jo mer end en Gang præket for Dine Medmenneske i
saadan Anledning, bl.a. for mig. Du faar trøste Dig med, at naar Du en
Tidlang har gaaet saadan og været kjed, saa blir Du kjed af det ogsaa;
det er da morsommere at snakke og skrive alligevel. Gjennem
Bekjendtskabet med mig har Du aldeles ikke lært at Du mangler Evne
til at sige Ting kunstnerisk; det meste Du kan ha lært er, [nu banker
det paa Døra]ⁿ⁴⁹

– – – – det emeste,ⁿ⁵⁰ Du kan [#] ha lært er, at Du har en Del Mas
igjen, før Du finder en Form. Kjender jeg Dig ret, viger Du ikke af
Veien for den Vanskelighed; og Du *har*, Du *maa* ha en hel Del Ting at
melde, saa «Tandpinen» gir Dig nok ikke Fred. Hvis Du sender mig
den Historie fra 1880, skal jeg ha stor Moro af at se paa den.

Jeg gratulerer med Salonen;^{k181} Du gjør Lykke i massevis, hører

jeg. Jeg *skulde*, være der nede, det er vist nok; egentlig er det uforsvarligt at leve i en Verden, hvor man næsten aldrig faar gjøre hvad man vil. Akkurat det modsatte maa man gjøre i Regelen. Dere er nok en herlig Bande der nede nu. Og saa bare en eneste Fest – det høieste af Kunst, det gemytligste af Moro. Jeg har ikke andet at gjøre end at trøste mig med min Fjeldhytte. Jeg reiser dog ikke før i Førstningen af Juli, saa vi skal da ture en Del i Vaar ogsaa, til fortsat Forundring for det kjære Kristiania, som ikke kan begribe, hvad et Mandfolk og et Kvindfolk kan ha at snakke om, naar det ikke [#] er om Giftermaal.

Hvad er der i Veien mellem B.B.^{k182} og I.H.^{k183} nu? Jeg ved ikke noget videre om deres nyeste Uvenskab. – Jeg kommer nok til at bli Uvenner med Gammeln^{k184} selv nu; jeg skal skrive imod hans Artikel i Dagbl., som jeg forresten endnu ikke har set. Men han, som for et Øieblik siden var inde hos mig, sa, at Artikelen er morsk – og dum. Stakkars Gammeln, – han ender vel som visse andre med at komme paa Kant med alt hvad der nu er Ungdom. – Jeg har ikke talt med Thommesen^{k185} (ordentlig), siden han kom hjem. Ham blir alle Kvinder forelsket i – Du ogsaa altsaa; men det er bare rigtigt og naturligt.

Den om Bergljot og Brækstad^{k186} er god – svarer jo i visse Maader til den med Bjørn og Fru Sandberg.^{k187} Jeg kan forresten ikke skjønne det; – Bergljot, som lod til at forberede sig paa en straalende Ungdomstid – mange Baller, mange Erobringer – gaa hen og gifte sig med en Enkemand, som ovenikjøbet er Vegetarianer? Han skal ha gjort Ende paa begge sine forrige Koner ved at nægte dem at spise Kjød.

Det skal bli Moro at se Mons^{k188} igjen; han er her snart altsaa. – Asta^{k189} forelsket i Racine?^{k190} En snurrig Tanke; det er naturligvis bare et Skolestandpunkt. Mærkeligere er det, at Jonas og Thomasine^{k191} kunde bli tat af Phèdre.^{k192} – Asta maa faa uhyre Teknik paa denne Maade; men hun blir vel for fransk til at spille her hjemme – hvor man nok forresten kunde trenge lidt fransk Skuespilkunst.

Hvem er det, Eilif Petersen^{k193} sukker for? Jeg kom ikke til at besøge ham paa hans Bule alligevel, jeg, – hils ham og de andre og sig at jeg misunder dem sørgelig.

Man holder paa med Juryen her nu; den skal nok endelig vedtages, saa Ministeriet Sverdrup ialfald kan ha gjort en god Gjerning. Høire er rørende i sin uslidelige Modstand. Først kom Stang med sit Forslag om, at Sagen skulde udsættes, for at man kunde faa greie paa Omkostningerne; det faldt. Saa kom Knudsen med Forslag til Udsættelse for at man kunde faa Tid til at sætte sig ind i Sagen; det faldt ogsaa. Nu kommer de med Forslag om Udsættelse, for at Regjeringen til næste Aar skal faa udarbeidet et Forslag til en Ordning paa Grundlag af Meddomsmandsret, det blir ogsaa forkastet. Og saa endelig gir de sig til for Alvor at bekjæmpe det foreliggende Forslag. Det gir Respekt, sligt. –

Hils Harriet^{k194} og Lies.^{k195} Din hengivne Arne Garborg.

1. august 1887. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k196](#)

Lille Elvedalen^{Station} 1 Aug 87

Kjære Kitty Kielland.

Ikveld er jeg endelig «færdig» med Petersen – har strævet fælt de sidste 8 Dage. [k197](#) Før han var færdig kunde jeg ikke komme til Stationen, og før jeg kom did kunde det ikke nytte at skrive, saaledes gaar det til at Du ikke har faat Besked før.

Jeg har ikke andet imod at Din Artikel kommer, end at det ser fælt dumt ud at der skal bli saa mye Væsen gjort af den umulige Fyr, hvis hele Broschure er saa værdiløs at jeg skammer mig ved at ha spilt Tid og Kraft paa den. Men *mig* kan det jo ikke gjøre noget; det er jo ikke jeg, som redigerer Avisen eller har Ansvar for hvilke Stykke der skal staa. Det vil bare ta sig dumt ud, synes jeg.

Hvad er den Gina Krog [k198](#) for en Jaale? Kan hun ikke ta ind Dit Stykke men [#] faa Lov at gjøre Redaktionsnotis om det (under Kristiania)? hun maa jo være en Kamel. Naa, jeg har da faat givet

hende et lidet Spark; gid det maatte bekomme hende vel Amen.

Uf, her er ingen Skrivegreier – Hotelgreier bare – og denne Blyanten^{k199} er ikke til at skrive med. Jeg har det saa middels heroppe, sover daarligt og spekulerer mig ihjel paa noget Fanteri; vondt i Hode, nervøs som en Kanin. Skriver ikke et Muk; nei ved Gud, nu skal jeg da vel endelig, endelig, endelig, faa en Maanedes *virkelig* Hvile (uden vond Samvittighed etc). Jeg er ubegribelig træt; bare man kunde – naaja.

Du er flittig og misfornøiet, ser jeg – nei, da er det bedre at arbeide bare gaa og tænke paa, hvor deiligt det skal bli, det, som man har i Hode. Jeg er forresten en hel Del optat ogsaa nu – saa det er ikke bare Dovenskab heller.

[#] Jeg kan ikke holde Øine oppe for Søvn og enda er det bare lidt over Midnat. Detteher blir ikke noget Brev – det skal ikke være Brev heller, det skal jeg skrive, naar jeg kommer til mit Slot igjen; saa nu bør jeg nok ligesaa godt slutte. Jeg husker ikke hvad du skrev heller. Kommer denne Besked for sent? Kan du ikke sætte Stykket i Dagbladet, naar det ikke er længer? Vær ikke trist fordi dette først kommer nu og slig. Hils alle de Medmennesker dernede, Gundersens – ikke mindst samt Thommessen;^{k200} Thommessen er en vanskelig Fyr, men uimodstaalig, især for Kvindfolka.

Hilsen!

Undskyld.

Din Arne Garborg

Tobakken savner jeg mer og mer. Men jeg røker bare i Drømme.

14. mars 1888. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k201](#)

Kolbotten 14 3 88

Kjære Kitty.

Min Livsmusikus N.S. Bjærum^{[k202](#)} sender mig «Gamle Olav sonlaus»^{[k203](#)} i pianeret Stand sigende, at han har havt svært travelt, da der i den senere Tid har været meget Misstemning i Kristiania. Hvilket er en Pianostemmer-witz og betyder, at han har havt mange Pianoer at stemme. Akkompagnementet er høitideligt og à la Orgel, «hvilket skal saa være», siger han. Melodonten – mit Værk altsaa – er for Bas à la Thv. Lammers.^{[k204](#)} Skal en Tenor synge den, saa maa den lægges op i C mol, sier'n; men det vil ikke ta sig saa godt ud. Nu faar da Du prøve, aassen Du kommer udaf det. Af Texten sender jeg saa meget som jeg kan huske; jeg har nemlig ikke Bogen her; – har omtrent ingen Bøger her undtagen nogle Lexica og et Par andre nyttige Værker.

^{[n51](#)} Læg Mærke til Versbygningen; den er saa vakker.

[#] Vinteren holder godt ud her oppe; Sneen ligger aldeles urørt sine

3 Fod høi, og der er intet andet Vaartegn end at Solen stiger høiere og høiere og blir mer og mer smørende blid. Ja og saa nogle flere Smaafugler, søm deriblandt en og anden, som synger Vaartoner; – vi har forresten havt Smaafugl hele Vinteren, men der har ikke været noe videre Sang i dem. Det har holdt sig næsten uforanderlig «kãldt» (lang ã) hele Tiden. Bestandig, næsten trættende Kulde. Bækken fryser, saa jeg maa hugge den op hver Dag. Og saa hugger jeg Ved til Huset – sager og hugger, er blit Fanden saa flink. Kjærringa^{k205} gaar inde og koger og er ogsaa blit flink; Sjapa^{k206} flyr ud og ind og leger.

Jeg er blit langt mer arbeidsfør (skrivefør) end jeg var i Byen; men mit oplagrede politiske Sinne har narret mig paa Afveie, saa at nu sidder jeg og maser med noget, som skulde bli en Slags Komedie^{k207} – Indignationspoesi. Jeg ved ikke, hvad det blir til. Min eneste Trang og Tendens er – om jeg kunde faa brændt et eller [#] andet stygt Ord ind i Skallen paa den Forræder, som nu sidder og forpester den moralske Atmosfære i Landet, – den forhenværende store Folkefører m.m. Johan.^{k208} Den blir naturligvis sliq, at Teatret ikke vil spille den – ærgerlig nok; for jeg vilde netop havt den spillet. Jæderromanen^{k209} har jeg liggende i Baggrunden ligesom fjerne fredelige Aaser; der skal jeg slaa mig ned, naar jeg har raset ud.

Hvad driver Du paa? Det er vist urimelig længe, siden jeg hørte fra Dig, for naar jeg skal tænke mig om, saa har jeg intet tydeligt Begreb om Dit Leben og Treiben. Tak for det pene Kort til den 25de; ^{k210} det var nydeligt, – og saa var der saa faa, som huskede mig i Aar. Som rimeligt kunde være, naar jeg drog tilfjelds og gjorde lang Næse til hele Horden. Jeg har drømt en hel Hoben om Hans Jæger^{k211} i Nat; hvordan lever den Mand? Ser Dere noe til 'n?

Hvorledes lever Dere i det hele taget? Jeg havde Brev fra Harriet^{k212} for en Tid siden, og der var jo ikke andet end godt at høre. Men Jonas^{k213} har været daarlig jo. Er det ikke deiligt at være i Paris nu, da «visse Folk» er borte?^{k214} Frit og godt og bare hyggeligt?

[#] Jeg undgaar ham jo ogsaa fælt godt nu; men der blir vel Slagsmaal, kan jeg tro, om Maal og Sædelighed og noe af hvert. Jeg tror jeg kommer til at lave en Sædelighedsartikel og sætte i det nye danske Tidsskrift «Ny Jord»,^{k215} som ikke er saa fælt nyt netop, men gir et livligt Indtryk.

Om en 14 Dages Tid flytter vi ned til Bygden (Tønset). Planen er egentlig, at vi skal reise til Xiania om Vaaren og bo der et Par Maaneder; men det blir ikke af i Aar. Jeg har leiet – ikke Værelse, men en Bygning, – og Du skulde se for Udsigt! – I Sommer skal jeg bygge en Stue til her og idethele indrette mig for Fremtiden.

Det er en Myr et Stykke ifra, ved «Nordpolen»,^{k216} som Du bør male, naar Du er færdig med det jæderske, Du jo er optat med. Det er en Høifjeldsmyr med Vier, fladt og fint, Sjøen udenfor omrammet af Aaser. Skal Du til Jærs i Sommer? Hvor blir der af Alexander?^{k217} Han maa hjem igjen alligevel, han.

Jeg fandt et av de kjedelige «Russeportræter» alligevel og sender det, skjønt jeg ikke helst burde la det forsvinde. Det er ikke blit noe med at ta mig af nu. Det skal bli til Sommeren.

Ja Du faar leve da! Mangfoldig Hilsen. Hvem er der nede nu? Eilif Petersen^{k218} f.Ex? Hils alle.

Din G

20. oktober 1888. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k219](#)

Kolbotten 20 Okt 88

Kjære Kitty.

Savalguten [k220](#) fortæller mig, at Din Adresse fremdeles er Thime. [k221](#) Grunden til, at jeg ikke har sendt Dig Norsk eller Danskansk er den, at jeg har havt den største Tvil om Adressen. Jeg trodde helst, Du var i Xia nu – Udstillingen etc.

Jeg haaber Du har faaet det Hefte af «Ny Jord», [k222](#) jeg sendte Dig – Strindbergs Stykke om Kvinden og Negerne? [k223](#) Det vilde være kjedeligt, hvis det var kommet bort; men jeg sendte det til Thime.

[#] Savalguten siger, Du har den Mening om Dagbladets Optræden sidste Gang i Sædelighedsspørgsmaalet, at Du synes jeg burde ha fortsat Striden. Jeg begriber ikke det; men det er vel min Feil. Diskutere en slig Sag med tykke Lars Holst, [k224](#) som nægter, at Mennesket har Natur? – Hvis Du vilde ha kunnet læse en Debat om, hvorvidt Madlyst er en Naturdrift eller ei, maa Du ha mindre Skræk

for det Idiotiske end jeg trodde.

Tykke Lars Holst er en haabløs Idiot. Han har en Evne at kunde gi fra sig med en vis Nøiagtighed, hvad han har hørt en anden sige 1 Time iforveien; – denne andre maa dog være en Mand, han [#] har Tillid til. Som nu Sars.^{k225} – Eller B.B.^{k226} Det græsselige blødhjernede Vaas om Rousseau etc. er Sars, – men da Lars har hørt det for temmelig længe siden, saa er det ikke længer nøiaktigt; det er blit idiotiseret af at ligge på lager i Lars Holst's Hjerne.

Jeg arbeider for Tiden paa en Farce. Det skal være Vrøvl tykt paasmurt; skrive Fornuft for Folk nytter jo ikke en Døit. Hvor gladelig alle Mennesker nu f.Ex. lader Uforsonlige^{k227} dø! – ligesom de tidligere lod «Mannfolk»^{k228} ha samme Skjæbne! Men en Farce kanske gaar i dem. Vi faar nu se. Blir den tilstrækkelig vrøvlet, gaar den ialfald i Kristiania Theater.

[#] En Brochure «Fri Skilsmisse»,^{k229} indeholdende de 3–4 Artikler, jeg hidtil har skrevet om denne kjedsommelige Sædeligheden, kommer om en Maanedes Tid. Skal jeg sende den til Thime? Er Du ikke da dragen til Paris igjen? – Jeg synes der maa være fælt at bo i Thime nu, – svarte, sure Høsten.

Heroppe har vi Vinter, hvilket er vel saa friskt. Sne og Frost; Isen begynder at lægge sig. Forresten alt vel. Min nye Stue udmærket at arbeide i. Ungen^{k230} stor og rask; ligger om Dagen og skoggerler, – naar han er blid da. – Aviserne kjedelige; Politiken opgir jeg. Irgens Hansen^{k231} ser jeg har skrevet et Skuespil. Fra Lies^{k232} hørte jeg for et Par Maaneder siden, mens de var i Berchtesgaden.^{k233}

Spanderer Du et Brev paa mig, ^{saa er} Adressen: Lille-Elvedal, Østerdalen.

Med mangfoldig Hilsen
Din heng. Arne Garborg

[n52](#) Og nu har Du jo faaet fat paa Piecen lel.

Læser p.t. Darwins Liv og Breve. Fælt hyggeligt. – Daudet «Den Udødelige»[k234](#) daarlig. Har Du læst den? Jeg skriver til Harriet[k235](#) i Dag.

[n53](#) Der skrives saa lidet fra Udstillingen?[k236](#) – Er Du der? Ja naturligvis; Du har jo været flittig.[k237](#) – Har Du faaet gjort noget i Sommer? (som Du er glad i, mener jeg).

26. oktober 1888. Fra Kielland til Garborg.

Ms.4° 4318 A

[k238](#)

Thime 26/10 88

Kjære Garborg, jeg læste netop imorges i Fædraheimen, [k239](#) det Du skriver til Savalguten, [k240](#) fordi han havde villet gjøre Dig til stortingsmand. Hvert ord var Dig selv saa ligt, at det var ligesom Du stod der selv, derfor har jeg hvert øieblik, mens jeg sad i væde og kulde ude og malte, uvilkaarlig havt Dig saa lyslevende for mig, saa nu det er aften sidder jeg her og skriver. Alene naturligvis. Monstro Du havde en anelse om den dag, det var min fødselsdag, [k241](#) aa nei var det ligt sig. Ikke engang Harriet [k242](#) husker den nogensinde. Det er Jonas Lies [k243](#) den 6te november.

Hør Du, jeg var ikke ganske tilfreds med dit i Dagbladet Discussion om kjærlighed, [k244](#) men nu er vi saa langt fra hinanden og Du under saa rent andre forhold og omgivelserforhold, saa tør jeg ikke rigtig [#]lægge ud. Jeg har mistet lidt af mit tillidsfulde haab til, at jeg aldrig blev misforstaaet. Naa lad staa til. Jeg liker ikke dit uklare (synes jeg) forhold i dette ligeover for beherskelse. Du burde sige, (hvis man

ordret skal tage dit indlæg),: jeg vil aldeles ikke selvbeherskelse, aldrig. Men det mener Du ikke. Holst^{k245} bruger nogle fælt konventionelle dræbende ord, «indtil en dybere lidenskab banker i deres blod», fæle ord. Men disse ord har en ret, eller deres tanke har en ret, Du mener egentlig den samme beherskelse. Denne din utopiske tro, at al usædelighed er mishandlet kjærlighedsdrift»,^{u54} at engang skal intet andet begjær findes end det harmoniske, som har baade legems og sjælsmennesket paa-en i sig, ja tro det, om Du kan, men nu er det ikke saa ialdfald. Naar jeg skal dømme efter de bøger jeg har læst, saa [#] har denne driftens vaagnen i sig hos manden noget sa absolut kjødeligt ofte ialfald, at den sjelden vilde falde paa at fæstne sig ved en, som kunde være med paa et længre udviklingsliv, eller om Du vil være sig glad samliv. Og da samlivet bestaar af to, saa skal der tænkes paa begge parter ikke bare paa, at han har en salig stund. Derfor kan der vel siges, betænk Dig gut, skal der blive noget af det, saa faar Du værsgod beherske Dig, til Du føler begge deler røre sig i Dig, mennesket lever ikke af kjøde alene. Monstro Du ikke gjerne kunde sagt saa meget, men nei alt skal være saa velsignet løst. Og Du mener det ikke saa løst, men det faste skal vi underforstaa. Saa igjen den «Trofast blir den Mand som kommer godt ud af det med sin Kone, enten han har havet eventyr [#] eller ei. Jeg tror nu, at trofast blir den mand, som ogsaa der vil beherske sig, enten han har gjort det før eller ei. Det at mænd skulde blive trofaste, *fordi* de har raset ud, maa for en kvinde være en vammel tanke, om ikke for andet, saa fordi det ligger vor specielle, exclusive natur saa fjernt. Jeg tror, at vi maa blive lastefulde for at miste dette specielle, hvilket jo ikke er tilfælde med dere, men glad kan da aldrig en kone være, *fordi* hendes mand har lagt af sine bedste unge varme følelser paa andre. Tro, ikke en mand

forstaar den tankegang hos en kvinde, skulde den ligge hans saa fjern? Det ideelle faar da minsandten lov at være for os som for dere, at den kjærlighed vi faar i bytte for vor egen, skal være saa speciel, saa ny, og saa friskt følt for os, som det er muligt, og saa lidt som muligt blandet med opvoxet [#] paa andre tidligere følelser. Dette er hjertets ideelle trang for os som for eder. Se nu tænker Du, Gud bevare mig vel, hvad er nu dette, hun præker om, der er jo ingen, som snakker om det. Nei nei, men jeg vil snakke om det for at faa sagt, at jeg aldeles ikke ligger, der Du siger, at Du vil tilgive om det var en dame, der sa det om selvbeherskelse. I hele den passus, Garborg, snakker Du for letvindt, jeg ligger ikke, at Du vil ligesom gjøre til komik al tale om selvbeherskelse. Naar vi kvinder ser, at selvbeherskelse følges af selvforhudelse for vær^{sin} egen dyd af begeistring for denne sin selvbeherskelse, ja saa ækler det os. Men det maa paa den anden side ikke forlanges, at vi skal se paa en mands haven-raset-ud uden som paa et onde. Thi husk vort ideal Aa nei, det gaar ikke an at skrive om alt dette, Du bare faar den <bandsat> gale forestilling at jeg er blevet en tørpamp og en snerpe, og det [#] er løgn. – Sagen er, jeg kjender Dig enda, saa jeg ved, hvad der ligger af din person bag om dine ord, Du faar mig ikke til at misforstaa mig Dig, men Du maa skrive anderledes, gide mer forsvare eller forklare dine egne ord ellers ser det svært mandfolkeagtigt ud, og Du naar ikke derhen, hvor Du ellers kunde naa. Nu vil jeg sige en sandhed, bliv altsaa ikke sint. Naar Du skriver saadant, saa kommer der frem en usammenhængenhed, dit klare, greie, præcise, naar det gjælder logik, og saa snart det kommer ind paa følelsen din bondesky for at vise følelse, af hvilken grund alt det skal feies af og vi skal underforstaa.

Dertil lever Du langt væk fra folk, faar aldrig modbør, saa Du husker ikke paa, at alt ikke er saa selvfølgerigt for os, det maa gives os ind med skeer, thi vi faar i dagens løb mange indtryk og dem maa Du udrydde og tage os helt med. Uf ikke lad dette kjede Dig. Husk paa jeg ved godt det, at blir et kvindfolk glad i en mand, saa spør hun ikke, saa tar hun alt, det vil sige, kjærligheden tar hende, og den kjender ingen grændser. Jeg er ikke uddød. <...>[155](#)

18. desember 1888. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k246](#)

Kolbotten 18 12 88

Kjære Kitty

Det, som satte meg ud af Humør var hele Sætningen: «jeg *ved* – osv men Du skulde skrive mer u^{mis}forstaaeligt.» Tænk! Du, som for det første skulde være velvilligt stemt, – saa for det andet havde læst alt hvad jeg har skrevet om disse Ting, og som desuden har hørt mig mundtlig forklare, hvad jeg vil, om igjen og om igjen, saaat jeg var sikker paa, at hvem den forstod eller ikke forstod, saa var ialfald Du med i det væsentlige, – og saa bagefter faa den Besked, at dersom Du ikke tilfældigvis havde *vidst*, at jeg ikke var gal (∩: at jeg ikke vilde det onde), saa havde Du nok kunnet tro hvadsomhelst efter mine Artikler!

[#] Og jeg, som trodde, at Du snarere vilde ha gjort Nar af mig, fordi jeg gad male opigjen alle disse selvsagte Ting! – Jeg ble fik et Anfald af Træthed. Staar det saadan til med det grønne Træ, tænkte jeg, –

hvordan kan jeg saa indbilde mig, at der skal være noget at gjøre ved de tørre? Og i dette Anfald af Modløshed skrev jeg mit Brev og skrev mig sint. – Jeg bør undskylde.

– Det var dumt! Jeg gik ud fra, at vi kjendte hinanden saavidt, at det gik an at snakke ud af Øieblikkets Stemning uden den bestandige Risiko for at bli «misforstaaet». Af hvad Du fortæller ser jeg, at Du har forstaaet mig paa samme Maade som et hvilket som helst ganske fremmedt Menneske vilde forstaa mig, om jeg skær sendte det saadan et urimeligt Brev. Jeg faar nok virkelig lægge $\leftarrow\rightarrow$ ⁿ⁵⁶ mig efter at skrive «umisforstaaeligt», ser det [#] ud for! – For denne Gang har jeg intet andet at gjøre end at bede om Undskyldning.

Du finder mig blandt andet hovmodig. Jeg skal dertil si, at – et af to: enten maa jeg tro, at andre Mennesker er – lad os si en Smule sentænkte, siden Du ikke liker de stærkere Ord! – eller ogsaa maa jeg tro, at jeg selv er sindsforvirret, saa at jeg finder Klarhed der, hvor der ingen Klarhed er. Skal jeg nu ikke overmandes af den Selvmistro, som $\leftarrow\rightarrow$ ⁿ⁵⁷ ligger og lurser paa Bunden af min Bevidsthed, – saa faar jeg jo i det længste stramme mig op og tro, at det er de andre, som er – en liden Smule sentænkte. Jeg ved ingen anden Raad. Du, som ved lidt om, hvordan jeg har det, og ^{bl.a ved} at Selvtillid ikke er min Force osv., – skulde egentlig skjønne Sammenhængen med min «Hovmodighed» – Men det er som [#] jeg længe har vidst: Menneskene forstaaer nu engang ikke hinanden; der er ikke noget at gjøre ved det.

Mit Sinne i Anledning af Sædeligheden m.m. maa ha farvet min Fremstilling af Affæren Mortenson ogsaa, kan jeg forstaa. Jeg faar derfor rette hvad rettes kan og oplyse, at jeg ikke er det miste Gran sint

paa Savalguten^{k247} – langt fra. Jeg har heller ikke «experimenteret» med ham. Naar jeg sa Experiment, mente jeg, at jeg i mit Forhold til ham har tilladt mig at nære en Illusjon, som jeg i Grunden selv vidste var en Illusjon –: at han muligens kunde være en af de yderlig faa, der er saa luxuriøst udstyrede fra Naturens Haand, at de har Raad til at være lidt Altruister (jeg har som bekjendt i det senere truffet en to-tre saadanne Mennesker, hvilket paa det behagelige har overrasket mig). Det Sammenstød, som har fundet Sted mellem Ivar^{k248} og mig, og som ellers ingen som helst Følger vil ha, har vist mig, at den Hædersmand Savalguten i omhandlede [2] Henseende er udstyret som de fleste andre Mennesker; – det er det hele. Han er en uhyre bra Kar, netop nu optaget med en Virksomhed, som jeg sætter Forhaabninger til, og som viser, at han er en Mand med Hoved saavel som med Hjerte; hans Optræden paa Gjøvik er en hel Bedrift. Hvad Du skriver om hans Stemme osv. er – lad mig sige Barnelogik. Somme slætte Mennesker har et mindre godt Organ; altsaa er alle, der har et mindre godt Organ, daarlige Mskr! – det er Barnelogik, – Du faar i Guds Navn kalde mig hovmodig.

Jeg tror ikke, jeg forlanger mer af mine Venner end andre Folk – snarere mindre. En Erfaring paa tyve Aar har lært mig et og andet om, hvad man med Billighed kan og bør forlange. Min Ven Ivar har sagt mig, at han betragter mig som et brugeligt Arbejdsdyr, som kan levere meget nyttigt Arbejde hvis det behandles ikke altfor hensynsløst – jeg er meget fornøiet med det. Vilde alle mine «Venner» anerkjende mig som et brugeligt Arbejdsdyr, skulde jeg være tilfreds – svært tilfreds. Men – – [#] Et og andet har sandt at sige i Tidernes Løb ærgret mig og gjort mig lidt mere kold og vond end jeg er^{af Naturen}. Jeg kunde ha Stof

nok til at skrive en Bog om Venskab, men skal naturligvis ikke gaa ind paa Tingen her. – Men se nu bare som nu i denne Sædelighedsstrid! Jeg har i Pressen en Del Folk, som kjender mig, og en to-tre, som jeg har betragtet som Venner. Nu gaar Pøbelen omkring og misforstaar mig derhen, at jeg er et Svin, som vil Svineri; alt, hvad jeg maser og skriver – det hjælper ikke. Ydmyge mig for Pøblikumⁿ⁵⁸ til at afgive Forsikringer om at jeg er et skikkeligt Menneske osv. kan jeg ikke. – Dette sidder mine Venner og ser paa. De er uenige med mig, men de kjender mig saa vidt, at de ved, at jeg endnu ikke er gal. Kanske der da er nogen, som har traadt frem for Publikum, og sagt dette? – Aa nei. De har tiet eller hjulpet til med at gjøre mig misforstaaet. Og det skjønt de saa, at jeg tabte mit Levebrød paa de Misforstaaelser.

[#] Eller – om jeg skulde nævne en Ting til –: da jeg var afsat, var der i Kjøbenhavn en Del Kjendinger, som syntes, at man i den Anledning burde foranstalte en Subskription – det skulde være en Sympathibevidnelse. De skriver da til en eller anden af mine norske Venner, gaaende ud fra, at det naturligvis burde være disse, der gikk i Spidsen – skriver og ber om Besked samt lover, at de skal arrangere Sagen for de danskes Vedkommende. – Og min norske Ven –? – svarede ikke engang paa Henvendelsen. Det var ikke opportunt at støtte Forf. af Mannfolk.^{k249}

Den Slags Ting synes jeg, Venner kunde la være – jeg vilde ikke ha gjort saadant selv. – Men Herregud, der er intet at sige! Al Ting har sin Grund; det er idiotisk at beklage sig. Men svært varm blir man ikke ved Erfaringer af den Art, og jeg for min Part har i det sidste gjort hvad jeg kunde for at faa den Sort «Venner» til at forstaa, at jeg betragter Venskabet som [#] ikke eksisterende – saa behøver nemlig ikke jeg heller

at ta nogen Hensyn. Jeg kan ialfald af og til faa lettet mit Hjerte ved at skjelde dem ud – privat som offentlig. Jeg er ikke deres Fiende, Gudbevars – jeg kan godt samarbeide med dem, hvis der kommer Omstændigheder, som gjør saadant nødvendigt; – men jeg vil være kvit disse Venskabshensyn, som jeg – med alle mine Erfaringer og al min Kulde – ikke kan la være at ta, saalænge «Venskabet» ialfald officielt staar ved magt. – Ogsaa Ivar staar jeg nu forsaavidt friere overfor – hvilket ikke hindrer, at vi samarbeider efter bedste Evne.

– Alt er i Orden her; kun er Ungen^{k250} forunderlig urolig om Nætterne, hvilket volder Søvnløshed og Bekymringer; Kjærringa^{k251} har neppe sovet en Nat roligt i dette halve Aar. Og saa har der været en Del anden Bekymringer, som ikke har været fri for at trykke mig – nu jevner det sig nogenlunde, tænker jeg. Jeg er begyndt paa Boka^{k252} for Alvor – hvis jeg kommer til at forsømme Brevvekslingen nu udover, saa er det fordi jeg *maa* drive hardt paa, saa jeg kan [3] bli færdig til Sommeren.

Det er mildt her og stormende. Jeg tror Julen kommer med Lindveir (d.v.s. jeg tror vi faar Linnveir i Julen ogsaa). Der har været Tale om, at vi skulde faa en Kristianialiterat herop paa Julebesøg; det blir naturligvis ikke noget af – mindst med sligt Føre. – Det er utruligt, saa liden Følelse vi forresten har af at være alene her! Jeg var i Grunden langt mere alene i Byen (hun paastaar det samme) og i Vaar, da vi bodde nede i Bygden, var det ikke til at udholde, saa ensomt som der var! –

Har ikke faat Maisa Jons.^{k253} Hans Jæger^{k254} – stort formelt Fremskridt, men forresten –. Faar ikke nogen Slags Greie paa de

Figurerne; Fru Engelhart er blit rent umulig. [k255](#) Sonja [k256](#) friskere. Hans Jæger vil da ikke begynde at leve af at være Selvmorder? Hils Kjendinger (især Harriet [k257](#) og Werenskjold). [k258](#) Glædelig Jul! Godt Nytaar! Din G.

Tak for Morgenbladet – jeg beundrer Dig, som kan ta sligt noget med denne lune sikre Ro. [k259](#) Det virker naturligvis bedst. – Hvis Du skriver om «Fri Skilsmisse», [k260](#) [#] saa skjeld mig ordenlig ud! Jeg er frygtelig flau over, at jeg sidst skrev noget, som Du har forstaaet derhen at jeg ikke vil ha anden Slags Kritik end Ja og Amen.

– Jeg var træt, som sagt. Jeg kom bl.a netop fra Debatten med Alfred Ipsen. [k261](#) der saa saadan ud –:

Jeg: redegjør for mit Standpunkt med udtrykkeligt Henblik paa det økonomiske ved Sagen!

Han: Det er meget godt; men Herr G. overser ganske det økonomiske ved Sagen.

Jeg: gjentar hvad jeg har sagt og understreger særlig det økonomiske ved Sagen.

Han: Ja det er fortræffeligt; men Herr G. overser fremdeles det økonomiske ved Sagen!

OSV. OSV.

Den Slags Kritik liker jeg ikke. Jeg ved ikke, om Du kan tænke Dig det?

Og det var *den Slags Kritik* jeg trodde Du ikke vilde levere – ialfald ikke i det hele. Derfor sa jeg dette – «ialfald ræsonnere fornuftigt om <sonst>». – Skal aldrig mere udtrykke mig saa slurvet.

[n59](#) Har desværre ikke Tid til at skrive Brevet om

[Februar 1889]. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k262](#)

[2] [n60](#)– Nei Død og Pine – skal jeg komme bortover til Svarthugu med mine Breve før Klokken tolv i Nat, maa jeg slutte. Jeg har endnu 5–6 tildels lange Epistler igjen – samlet op, ser Du. Arbeider jevnt og bra. Drikker Bloud's Piller [k263](#) samt Bockøl. – Temmelig enig vist om Havfruen. [k264](#) Masse fin Kunst spildt paa en triviell Moral. Billedhuggeren og Hilda – især den sidste – brillante. – Alt vel – Gutten [k265](#) kjæk – 2 Tænder, ny rød Topluve. Han [k266](#) ønsker ikke, at Du skal gaa i Seinen; han mener han skal greie sig sjøl, og saa vil han reise til Paris og lære at male. Eller ogsaa bli Musiker. Eller ogsaa Skomager. – Nei nu begynder jeg igjen. Hils. Det er mig fremmendt og vondt at tænke mig Jonas bli gammel – Bitterheden var der lidt af før ogsaa – ubegribeligt for mig; – tænk, den der havde naaet en Stilling som han! Jeg misunder ham hans sidste Romaner. –

Jagu er Du sundere! Arbeidsglæde, Arbeidsmod og Forfængelighed er sunde Følelser, især i Modsætning til Overgivethed etc. Jeg skal ha Moro for at høre, hvordan Dit Interiør [k267](#) blir modtaget, kanske jeg faar se det ogsaa – det kommer vel hjem engang? Mangfoldige Hilsener!! Kjærringa [k268](#) hilser.

Din hengivne Arne Garborg

21. april 1889. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Auma St. 21 April 89

Kjære Kitty,

Nu skal du faa et Forretningsbrev paa 3 linjer.

Som jeg skriver til Lie^{k269} i Dag: saa længe har vi gaaet her oppe og snakket om at reise, indtil vi er blit aldeles reise-gale. Stipendium faar jeg ikke (med mindre Du kan love Jakob Sverdrup to til tre – mindst! – rene Venstrestemmer for et Tillidsvotum); vi har da som sagt tænkt at flytte til Jæderen – bare for at faa flytte, – og det kommer vi vel til at gjøre ogsaa.

Men for tiden er det egentlig mere Sol, vi trænger, – Sol, Gemytlighed, Hvile, og «nye Indtryk» –, altsaa er det synligt, at vi ikke skal kunne komme længer Syd. Og følgelig bryder vi vore Hoder i Stykker nu, hvordan vi skulde stille os, saa det alligevel skulde la sig gjøre.

Saa har vi lavet følgende Resonnement:

Flyttes *skal* der altsaa. Dersom vi istedenfor at reise til Jæderen og etablere os der reiser et Stykke Vei ret sydover og etablerer os der, kan Forskjellen i Reiseudgifter ikke bli uoverkommelig. Kunde vi saa et eller andet Sted finde et Hus – en Landsby el. lign. – hvor Husleien ikke vilde overstige ialfald det dobbelte af, hvad den sandsynligvis vil [#] andrage til (godt Udtryk – hvad?) – andrage til paa Jæderen, – saa kunde jo Kjærringa^{k270} stille Maden der nede ogsaa, og da kunde et Ophold der ikke bli uoverkommelig meget dyrere end paa Jæderen (hvor vi ogsaa agter at foretage Rangleturer til Byen).

Resonnementet er, som du ser, temmelig frit, temmelig ufunderet. Imidlertid hæ vil vi da høre os for – om noget Menneske skulde vide et Sted – helst ikke altfor langt fra en større By –, hvor man kunde bo et Aars Tid, og hvor man kunde faa en liden Bekvemmelighed (3 Værelser og Kjøkken) for ikke over 400 Kr. om Aaret?

Naturligvis ved Du, hvad der kan vides; Du er jo praktisk og har dessuden været overalt (i München f. Ex). Specielt véd Du, hvad det koster i Smaabyerne ved Paris (hvor der forresten naturligvis er for dyrt); kan der være tale om Asnieres^{k271} f. Ex.? –

– Ja det var bare det i Dag.

Akk de andre Ting, jeg skulde skrive om, faar vente. Bare for at faa Brevet afsted med Øieblikkets Postleilighed maa jeg slutte. Alt vel. Intet nyt. Hilsen! Et langt Brev næste Gang!

Din hengivne
Arne Garborg

12. mai 1889. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Kolbotten 12-5-89

Kjære Kitty.

Ved Gud trøste mig – nu flyr Du naturligvis Land og Strand og anstiller alskens Undersøgelser – medens Meningen var, at Du bare skulde fortælle hvad jeg forventede Du vidste – omtrentlig, – saadan til Brug ved Spørsmaalets foreløbige Diskussion; det er nemlig sletikke sagt, at vi bestemmer os for Paris! – Maaske Du dog alligevel har tat det roligt, og at det er Strevet med Salonen etc som gjør, at Du har udsat et par Dage med at skrive, jeg vil haabe det. – det er da hellerikke noget, som haster saa forskrækkelig.

Men jeg sender dette alligevel – for at stoppe dig, hvis Du skulde ha git dig i Færd med Undersøgelser! – En Slags almindelig Ide om, hvad man kan faa Husly for i Asnieres, [k272](#) Sévre [k273](#) o. lign. har Du, og den vil jeg naturligvis svært gjerne faa – naar Du har Tid en Dag –; ikke noget mere for Øieblikket! Naar vi en Dag har bestemt os, vil jeg jo ikke love for noget, – skjønt, hvis der blir Tale om Paris, saa har vi jo nu Inga Thommessen [k274](#) – hvem Du faar hilse forresten.

Udstillingen er jo storartet?[k275](#) Hilsen! Din Arne Garborg

Tak for Avisen!!

[n61](#) Hvad er der i Veien med Københavns Teater?

6. januar 1890. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k276](#) [k277](#)

Brück bei München 6/1 90

Kjære Kitty.

Godt Aar! – Og Tak for Brevet.

Gaa nu bare ikke og «skam Dig» og plag Dig med denne Idé om, at du har «opført Dig rasende egoistisk» osv.; Du skjønner vel nu, at jeg ialfald ikke ser Sagen paa den Maade. Du véd ogsaa, at jeg gjerne vil ha Breve fra Dig; Spørsmaalet om, hvorvidt du «bør» skrive eller ikke bør jeg maaske ikke paatage mig at afgjøre; men det vilde være trist og underlig umenneskeligt, om det skulde være nødvendigt. – –

Ja nu har jeg slidt mig omtrent ihjel paa denne ulykkelige Bog, [k278](#) arbeidet under frygtelig ugunstige Vilkaar (stadig «overanstrengt» etc), men er nu endelig over det. (Dog har jeg en Del igjen paa af den norske Udgave). Nu kommer det [#] andet store Ve –: Dommene, Virkningen. Gott helpe mir, Amen. Gid Du vilde synes, at den ikke var fæl. – Det er en Udfyldning og Forklaring af «Mannfolk» [k279](#) forresten;

den maa ialfald kunne forklare, hvad jeg mener og har ment. Jeg tror, Philipsen lar den komme i Slutningen af Februar eller Begyndelsen af Marts; om der blir nogen tysk (samtidig) Udgave af, véd jeg endnu ikke. «Deutsche Rundschau» vilde ikke ha den, naturligvis – og en hel del Forlæggere vil heller ikke ha den. De kjender mig fra «Mannfolk» – hvis de kjender mig. Ach ja. –

Tak!! for «Paa Guds Veie». [k280](#) – Men jeg maa fortælle Dig, at jeg ogsaa har faaet Bogen «fra Forfatteren» – jo jeg har! – Han har endnu aldrig sendt mig en Bog; men denne sendte han mig – hvad det nu skal betyde. Han maa dog mene, at jeg vil bli blid af at læse [#] den; han har nemlig udtrykkelig adresseret den til «Digteren» A. G... han lever i den Tro, at jeg er sint paa ham, fordi han en Gang (i Anledning af «Ein Fritenkjar», som han ikke havde læst) skrev til mig: «ja, Digter er De ikke, kjære Garborg» (har jeg fortalt det?) – Siden (i Paris, efter Bondestudentar, som han hellerikke havde læst!) præsenterede han mig bestandig for alle mulige Menneske som «Digter» – han er og blir uhelbredelig dum. Men denne Affære med «Paa Guds Veie» maa altsaa være et Forsoningstegn – ikke sandt?

Jeg har ikke faaet Tid til at læse den. Sandt at sige har jeg heller ikke turdet; jeg vilde blive altfor modløs, hvis jeg læste den, læ mens jeg holdt paa med mit eget Stræv. Men nu faat jeg begynde paa den. Jeg har kikket i den her og der og har set to Ting –: det at den [#] er B. [k281](#) og at den maa have glimrende Partier; hvad jeg kommer til at synes om den som Helhed skal jeg sige, naar jeg faar læst den. Af hvad jeg har set af «Dagbladet» har jeg det Indtryk, at jeg kommer til at skrive noget lidt spydigt om den i «Samtid» [k282](#) – omtrent som saa –: det var jo akkurat det, Hans Jæger sagde! – Men vi faar se. Af Din

Kritik bestyrkes jeg i et Indtryk, jeg har faaet ved at kikke i den –: at dens Kvinder ikke er rigtig Mennesker. I min Bog er der en Del Spydigheder om vor moderne norske Kvindeliteratur – de kommer vist til at ramme «Paa Guds Veie» ogsaa. – – Men lad mig nu først læse den.

«Samtid» har jeg skrevet til og lovet at gjøre hvad jeg kan – naturligvis. Vi trænger ^{j^o} i høieste Grad et norsk Tidsskrift – især et, som [2] ikke redigeres direkte fra Gausdal af. (Jeg tror i al Stilhed, at B. B. begynder at bli en Fare for vort Aandsliv nu; han er blit Autoritet, ser Du). – – Men desformedelst at «Samtid» ikke dirigeres fra Gausdal kommer det vel hellerikke til at gaa; B. B. har alle Fruentimmer (mandlige og kvindelige – Dig og kanske nogle til naturligvis fraregnet!), og gennem dem hersker han – som enhver anden Præst! – Kan Du ikke faa Din Bror Alexander^{k283} til at støtte «Samtid»? Han har en Masse Autoritet, ved Du. – Min «Støtte» vil nok ikke hjælpe synderlig. – –

Streiken^{k284} gik det altsaa bare middels med, det var hæderligt af B. B. at Støtte den; men jeg likte bedre Dr. Nissen.^{k285} Dr. Nissen var ialfald lidt sint, lidt forarget – B. B. var skrækkelig bred og fed. Stakkars Kristiania Arbeidere –; staa og klappe til, at en bred, fed Overklassemand staar og tigger om en Skilling til dem i Guds Navn, sigende: «Lad os være snille mod dem! Lad os flytte paa [#] os, saa at de «ogsaa» kan faa lidt Plads!» – Hvis jeg havde været Arbeider, var jeg blit sint. – Men der er storartet og deiligt, at en Overklassemand er saavidt rimelig. – – Men det var som en – jeg véd ikke hvad – at se Erik Vullum^{k286} i Spidsen for et Arbeidertog. Uf, han er for fæl, den Vullum; kunde han ikke nøie sig med at sidde i «Verdens Gang» og

skrive Høipolitik? – Og saa kunde han bli Storthingsmand. Han er akkurat god nok til at bli Storthingsmand; han vilde bestandig tale i Vest og stemme i Øst – som de ægte og sande Storthingsmænd pleier.

– – Dere har det nok egentlig deiligt der i Sandviken og Omegn^{k287} – en stor Kunstner paa hver haug, et lidet udvalgt Selskab. Saa Skredsvig har kjøbt Fleskum!^{k288} Det er komisk. Du maa absolut hilse ham; jeg likte den Skredsvig frygtelig godt, i al Stilhed, men er ikke af den Slags Folk, som han kan like. Fru Skredsvig^{k289} likte jeg ogsaa, skjønt jeg ikke vil kunne snakke med hende. Hvorfor har Werenskjold^{k290} tegnet den skrækkelige Selv-Karrikatur, som stod i Dagbladets Julenummer?^{k291} Véd han ikke, hvor vakker han er? – Jeg har aldrig set noget saa umuligt som det Selvportræt; jeg kjendte ikke igjen et eneste Træk. De andre Portræter var gode, især Bjørnsons. Hamsuns Hoved var vist ogsaa uhyre godt.^{k292}

Det er trist, hvad Du fortæller om Hammer. At de ikke skulde gifte sig, er vist rigtigt; men overfor ethvert konkret Tilfælde siger jeg bestandig: de faar gjøre det alligevel. Det er muligt, at der kommer Ulykke af det. Men det er sikkert at der kommer Ulykke af, at de ikke gjør det. I ethvert Fald har ingen Ret til at blande sig i den Slags Ting. Lad dem forsøge i Guds Navn, Amen. –

«Jadarbuen» har sendt mig sit Manuskript; jeg har naturlivis ikke faaet Tid til at se paa det.^{k293} Men jeg skal gjøre min Pligt. Egentlig dum er Fyren ikke, og det kunde nok hende, at han kunde arbeide sig op.

[#] Se nu Jens Tvedt!^{k294} Han saa svært umulig ud i Førstningen; men hans sidste Bog^{k295} er mærkværdig god. –

Gratulerer med Dine kunstneriske Seire!^{k296} Jeg ser Dig jo nævnt i Avisen ret som det er blandt vore første; naturligvis kan jeg, som intet ser og lidet forstaar, ikke følge med anderledes end ved at se, hvad der af og til staar i Avisen. Du har ikke Mod paa det store triste Jærbubillede, ser jeg; men enfin ... Du «lever jo endnu»! Faar Du rigtig Lyst, saa kommer Modet ogsaa.

Det har været et skrækkeligt Veir her nede den hele Tid; jeg har været jevnt sygelig. Nu er Influenzaen kommen; Kjærringa^{k297} og Ungen^{k298} er angrebne, og vi har det lidt besværligt. Sygdommen er dog ganske mild. Der er Meningen at flytte til München, naar Epidemien der inde begynder at gi sig; for Øieblikket er 2/3 af Byens Befolkning syge, og de begynder at dø ogsaa. –

Uf, gid Du havde læst Boka^{k299} og sagt Din Mening! Hils alle gode Kjendinger der ude, specielt Harriet!^{k300} og Werenskjolds!^{k301} Lev vel og husk, at jeg vilde være en hel Del fattigere, hvis Dine Breve udlb udeblev. –

Din hengivne
Arne Garborg

Frk. Kitty L. Kielland, Maler

Sandvigen – Drammensbanen

fr | *Norwegen*

[Starten av juni] 1891. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k302](#) [k303](#)

Kolbotnen, Lille-Elvedalen <...>te Juni 91

Kjære Kitty.

Tak for sidst. Det var morsomt.

Jeg sender Dig til en Begyndelse Zarathustra.^{[k304](#)} Den er vel ikke den letteste at faa Tag paa, men den er noget af det centraleste, og formelt et Kunstværk, og en Masse Ting som er saa vakre i og for sig, at en faar Mersmag. Jeg havde før lovet Mortenson^{[k305](#)} Nietzsche, saa jeg maatte la ham faa «Jenseit von Gut und Böse»,^{[k306](#)} saa den faar Du faa siden.

Tak for Jacob^{[k307](#)} (som jeg for Sikkerheds Skyld sender tilbage med det samme, ellers ved Du hvordan det gaar). Den er morsom og glimrende skrevet; som Kunstværk staar den omtrent i Klasse med StHansfest,^{[k308](#)} synes jeg. – Det værste [#] at jeg egentlig fik Sympathi for den Røver af en Bondefyr; han er jo et Geni! Jeg er «Folkets Søn»

nok til at interessere mig for – selv for geniale Tyve. Er han den Kar, at han kan ta hele den Fillebyen saa grundig ved Næsen, saa fortjener han sgu sin Seier og sin Olafsorden. – Jeg synes i det hele det gaar vel let. – Hvad mener Kielland^{k309} egentlig med den skjønne Fraskilte, der driver Kokteri med at snakke om Sædelighed? Er der noget bestemt han sigter til? – Hans Stilling i hele den Diskussion er aldrig blit mig klar nemlig.

– Hele Savalen laa (isbedækket) da vi kom; nu er den halvveis isfri. Det er for det meste kaldt. Men en Luft til at drikke sig sund af. Jeg har arbeidet bra – lavet en Artikel til Strindberg-Boka (den Samling af Strindbergartikler, som skal udgives til [#] Fordel for Str.). Den er ikke værst. Der er naturligvis ikke Plads til at indlade sig paa Vidtløftigheder.

Vi er bare foreløbig i Orden; i Morgen faar vi endnu 4 Kufferter fulde af Reisetøi (eftersendt som Gods) som vi ikke har Plads til. – Og saa bygger vi. Han Erik er her og tømrer op noget, som skal være Kjøkken (Tømmeret faar jeg gratis af 'n Ivar).^{k310} Da blir det saavidt at vi kan være til.

Ellers alt vel. Hvordan er det med Dig? Er der nogen Forandringer med Hensyn til Mod, Udsigter osv.? Det er vel varmt og godt hos Dere nu. Hils Harriet!^{k311} Hils ogsaa Werenskjolds^{k312} forfærdelig meget, og sig at det var Din Skyld, at jeg ikke fik se op til ham. Hvordan er det med Gutten?^{k313} – Den Historie gjorde et vondt Indtryk paa mig – ligesom i sin Tid den med Elling Holst.^{k314} – Farligt, farligt at ha noget, som man voxer sig fast ved [#] i denne Verden. – –

Lev vel og skriv.
Din Arne Garborg

Jeg ved ikke Fru Skavlans^{k315} Adresse. Jeg sender hende et oprigtigt ment Condolencebrev – gjennom Dig; hjelp mig med Adressen.

Frk. Kitty L. Kielland

~~Sandviken~~^{Professor Skavlands Gaard}

fr Drammensbanen^{Xania}

15. august 1891. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k316](#)

Kolbotnen 15 Aug 91

Kjære Kitty.

Du har altsaa ogsaa faaet vide, hvad Sygelighed er, og lærer da vel at forstaa forskjelligt, som Du før ikke har forstaaet.^{[k317](#)} Men saadan Forstaaelse er dog neppe saa meget værd, som den er dyr til, og det, Du lider af, synes at være noget sandt Djævelskab. (Om det er verre end Hypokondri, ved jeg dog ikke!) Det ender vel med, at Din energiske natur blir kjed af det der, saa at Du tar Dig sammen og lader det bære eller briste. Saa faar vi Dig igjen i en «ny og forbedret Udgave», som Du siger. Men er det virkelig saa risikabelt som Dr. Strøm^{[k318](#)} kan synes at tro – – saa vil jeg til Din Trøst bemærke, at det gaar an at leve med en Sygelighed ogsaa. Man vænner sig til den. Man kan sogar bli glad i den – saa har man da noget at stille med. Og en Grund til Misfornøielse (det har sit Behag at ha saadan en Grund). Det afgjørende Spørgsmaal maa bli: om Sygeligheden vedvarende skulde hindre Dig i at producere. (Forbigaaende Arbeidsudygtighed har jo intet at betyde). Din nuværende Mangel paa Arbeidsevne er den

allernaturligste Følge af Omstændighederne og [#] bør absolut ikke vække Din Bekymring.

Et komisk Ræsonnement er det, naar Du ikke vil søge de bedst mulige Læger, fordi andre har maattet hjælpe sig med de mindre øvede. Hvis de andre havde havt Raad, havde de ogsaa søgt de bedste Læger, og at de ikke havde Raad – er ikke Din Skyld! – Mærkeligt, at Du ikke – i Kraft af det samme demokratiske Ræsonnement – forlader Dr. Strøm og begiver Dig hen til den præsumptiv endnu mindre tilforladelige Mor Valand. [k319](#) – Det er altsaa den slette Demokratisme: at alle skal ha lige vondt. Min Demokratisme forlanger, at alle – og indtil videre saa mange som muligt – skal ha det ... saa godt som muligt. – Altsaa: reis til Udlandet, *hvis* altsaa Historien blir uundgaaelig. – – – Om det gaar an for Din Kvindestolthed at modtage Raad af en mandlig Intelligens! – –

Hvis jeg forstaar Dig ret, har Du skrevet offentlig mod Nietzsche-Artikelen. [k320](#) Isaafald: hvor? Jeg har intet Svar set. Du faar sende mig det. – Naturligvis havde V.G. udstyret Nietzsche med et Par knagende Trykfeil.

Mine «Meninger» er ikke saa forandrede som min Stemning. Helt siden Kvindesagskvindernes grusomme [#] Fiasko i Sædelighedsdiskussionen (da altsaa de mest frigjorte Kvinder paa tre Undtagelser nær viste sig ^{ikke} at være komne længer end de mest tilbageliggende Mandfolk, og det i et Spørgsmaal, hvor Kvinden netop skulde ha det sikreste Instinkt) – har min «Tro» havt et Knæk. Jeg sagde før med temmelig Skraasikkerhed: at Kvinden staar tilbage kommer bare af de ydre Omstændigheder. Men naar hun ikke engang

har Begribelsens Mulighed i det Spørgsmaal, som i saa og saa lange Tider var hendes eget Specielle! – det Spørgsmaal, som hun har havt saa megen Anledning til at overveie! – hvad skal man saa tro. –

Forresten er jo den hele Sag endnu ikke over sit første Stadium. Vi fløi alle i Vei med «den første Begeistrings» uendelige Kritikløshed; det er altsaa nødvendigt, at der her – som ellers – kommer en Kritikens og Tvivlens Tid, hvor navnlig det Spørgsmaal kommer under Prøvelse –: om der maaske dog er Feil i de psykologiske Forudsætninger. Vi faar erindre, at Psychologien i det hele er en ny Videnskab, og at navnlig Kvindepsychologien er et fuldstændig ukjendt Land. Meget maa her arbeides og tænkes og forskes, før man faar nogenlunde sikker Grund under Foden.

[#] Du svarer som sædvanligt: ja, men vi Kvinder – vi kjender os dog selv! – Naa, isaafald kan altsaa Dere arbeide roligt videre. – Forresten er det nok ikke saa let at kjende sig selv som Du tror. I Regelen er det sig selv, man allersidst lærer at kjende.

Du liker ikke, at vi Mænd «sværmer» for Kvinden, – og *vil* sværme for hende – fordi det altsaa er den eneste Smule Poesi og Henrykkelse i vort slidsomme Liv. Dette kan jeg ikke gjøre noget ved; vi *er* nu saadan. Dermed er jo ikke sagt, at Kvindens «eneste Værdi» skal ligge deri, at hun faar os til at sværme; før ~~kvinden~~ hun maa jo leve fra sit eget Standpunkt og har f. Ex. Tilladelse til at sværme for noget, som vi ikke sværmer syndelig for: nemlig for Manden. Og i Konsekvens dermed for andre Ting, hun føler Trang og Anlæg til at sværme for osv. Det maa jo bli hendes sag – kun at hun ikke blir unaturlig og fornægter Kjærligheden.

Det er det, jeg fra først af har havt mod Kvindesagskvinderne, at de arbejder i ægteskabsfiendtlig Retning, vil gjøre den ensomme Stand til den normale – eller saa almindelig som mulig. For at opnaa den Forfængelighedstilfredsstillelse ikke at være «afhængige» af «disse Mænd» vil de heller trække sig ud af sin Funktion som Mødre etc. Paa det Punkt har Du (og et Par til) før indtaget en hæderlig Særstilling. Det vilde altsaa *ikke* glæde mig at se Dig forandre Front i denne Henseende; Du bør ialfald vente og se Dig om. – Det er ikke noget andet, jeg har gjort – og vil ha dere allesammen til at gjøre. –

Se nu først at bli saa rask som muligt; «Verden greier sig nok selv imens». Jeg lar den ogsaa greie sig selv – og skriver en Bog om Bohêmens Omvendelse. Hjertelig Hilsener!

Din Arne Garborg

[n62](#) Jeg kommer vist heller ikke til Jæderen i Aar. Det falder for ubekvemt og blir for dyrt. Jeg indretter mig saa, at jeg kan ta Jæderen paa Tilbageveien fra Udlandet.

[n63](#) Hils Harriet. [k321](#) Spørg henne, om hun vil gjøre mig en liden Skizze af en eller anden mystisk Krog i Tanum Kirke (helst Alterpartiet); [k322](#) Billedet ^{Skizzen} kan koste indtil 80 kr – forutsat at vi faar Lov at betale i to Terminer. Hils ligeledes til Werenskiolds! [k323](#) Gudskelov at det gaar bedre. [k324](#) Det var altfor frygteligt.

[September/oktober 1891]. Fra Kielland til Garborg.

Brevs.140

[k325](#)

Sandviken. Søndag aften

Kjære Garborg, Aastas [k326](#) adresse er vistnok bare «overlærer ved den tekniske skole Daniel Isachsen. [k327](#) Trondhjem. Det er skam, at Du ikke har faat den før, men den var i det første forsøg paa at svare Dig, hvilket brev jeg til Din store tilfredshed altsaa kasserede. Jeg er forresten ikke vis paa, at mit brev ikke havde interessert Dig, der var nemlig lidt af mig og min fortid i det, men da jeg var saa skuffet over Dig, saa syntes, jeg det var for godt til en saadan Julian Apostata (haaber at apostata betyr frafalden). Tak for Dit brev, det var igjen den «den nervøse iltre person», som jeg liker. Jeg liker, at det gaar ud over mig selv, ~~hæ~~ hvor der er irritabilitet, der er ikke overlegen kulde. Livløs, overlegen, indadvendt kulde, <den> liker jeg ikke, den klæder ikke Dig.

Jeg smilte med lidt stolthed over, at Du synes, Du aldrig har mødt af mig andet end kritik, rigtignok lyder det, som om det altid har været

uforstaaende kritik, men kritik altsaa, naa ja jeg vil langt heller det, end at Du syntes, jeg laa flad af beundring. Altsaa faa en igjen. Dit brev har frisket mig op. Jeg mener ikke, synes jeg, at Du altid skal være pen gut, men at Du udadtil mod verden skal møde op i frak ikke i skjortærme, og naar Du er i [#] i [n64](#) negligé i Dine avisartikler, da liger jeg Dig ikke og vil aldrig lige Dig saaledes. Grovheder skal være fine, naar man har sproget i sin magt. Du forlanger ikke, at jeg skal lige Dig mer end før, nei nei jeg skal nøie mig med mindre, og det gjør Du ogsaa igrunden.

Men det *tydske* kontemplation det har ikke min fulde sympathy, men kjære Dig, Du vil jo heller ikke ønske at være et ideal?

Jeg er i sin helhed ikke friskere, men det afstængte liv herude har været mig med min livlige natur et stort tryk, siden jeg ivaar efter Skavlans død [k328](#) ødelagde mig saa ved at reise ind og være hos min søster, [k329](#) skjønt jeg selv var daarlig, har jeg været bundet herude. En eneste aften har jeg været derinde, og da blev jeg meget daarlig efter, og Du kan vide, det slider paa et mismodigt sind at vide sig udestængt fra alt, man kunde have lyst at være med paa. Nu har jeg endelig fundet en leilighed for os inde i byen, i Wesselsgade 8, [k330](#) et træhus paa en haug blandt træer, det er lidt langt fra centrum, men det er nær min doktor, [k331](#) og det maatte være saa, da han blir rent utaalmodig over, at jeg er saa langt væk. At jeg skal komme herfra er mig en lette, efter hvert blir det mig næsten uudholdeligt, naar jeg er daalig at ligge her ganske alene, især høsten med lange mørke aftener, af og til finder jeg paa at være ræd og føler mig hjælpeløs, [#] naar jeg om natten ved mig alene i Huset.

Ja jeg har tre billeder færdige, [k332](#) aa ja de ere ikke af de værste, men jeg er nu ræd for at se dem blandt andre, og man kan aldrig vide, naar de andre malere siger mig, at de ere brave, om ikke medlidenheden taler ud af dem og lidt beundring over, at jeg i min svaghed dog har aarket saa meget. Jo min bestemmelse er altid, at jeg ønsker operation, men min doktor har sin doktorsamvittighed, og finder han ikke, at jeg er daarlig nok, saa faar jeg ham ikke til at gaa paa noget livsfarligt. For tiden beder han mig om at slippe at tænke paa mig, han har selv været syg og vil gjerne slippe for at tage paa noget stort, før han er ved fuldeste kraft igjen. Jeg kan nok ved egen kraft, da jeg er en harhaus, blive bedre med tiden, men aldrig helt menneske, og det vil jeg helst være, livet er ikke morsomt, men det kan enda være interessant, hvis man har legems og aandskræfter til at leve det med. [k333](#)

Saa Du ved ogsaa, at arbeidet er det eneste paa jorden, aa ja det er nu vel mest nu, fordi din kone [k334](#) og Tuften [k335](#) er borte, naar de er tilstede, kjender Du nok ogsaa andre glæder. Saaledes snur det sig om, at jeg ^{nu} mangen gang kan glæde mig ved den tanke, at jeg haaber, Du har det saa godt i Dine forhold, som Du med Dit naturel kunde faa det. Der er somme ting, jeg ønskede anderledes, men alt i alt saa tror jeg, det er godt som det er, undskyld at jeg siger saa meget om Dig, men jeg synes, at jeg har en liden forret, givet mig selv en forret, til at [#] faa tænke og sige dette.

For min egen part er jeg glad, at jeg staar i den isolerede stilling i livet, ja hvis sorg er det samme som glæde, et mindre onde er ialfald bedre end et større onde. Og med denne sidste klare sætning vil jeg afslutte mine betragtninger!

Politikken. Ja gid vi da opnaaede venstrevalg, det er ganske enervær enerverende, at man skal svæve i denne evige uvisse frygt blandet med lidt seierigⁿ⁶⁵ glæde, som man aldrig tør stole paa. Harriet^{k336} har været hernede idag, søndag, jeg har været tilsengs nogle dage, men stod nu op i aften, hun er kjørt hjem igjen til Tannum.^{k337} Hun er altid til sidste minutt usikker paa, om hendes billeder blir billeder, nu har hun i to aar arbeidet paa det samme, men var idag lige uvis.^{k338} Dog jeg tror, det er omtrent færdig, men jeg vogtede mig vel for at sige det. Werenskiold^{k339} skal nu atter tage paa mit portrait, naar jeg blir frisk nok til det, jeg glæder mig uhyre til at faa det billede.^{k340} Kanske faar han det færdig til høstutstillingen.^{k341} Mons Lie^{k342} bor herude i den lille sidebygning, han og jeg spiller svært meget sammen til vor fælles glæde, kommer Du ind til byen, maa dere jamen komme herud, saa skal vi spille, saa godt vi formaar det.

Kommer Du til byen efter 20 october, saa kom i Wesselsgade 8 og besøg os der, Harriet og mig. Hør, Du kan gjerne skrive til mig til 8 – october, da er det min geburtsdag, tænk om Du engang kunde huske den, før har den aldrig kunnet fæste sig i Dit hoved.

ⁿ⁶⁶ Lev saa vel da. Hjertelig hilsen fra Din Kitty.

ⁿ⁶⁷ Jeg læser ofte i Zarathustha,^{k343} der er meget vakkert i den.

14. oktober 1891. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k344](#)

Kolbotnen 14 Okt 91

Kjære Kitty.

Naturligvis glemte jeg Geburtsdagen. [k345](#)

Jeg var nedover på Jernbanestationen den 1st (og 2^{den}); da tænkte jeg paa at skrive, men det duede jo ikke; jeg vilde gjøre det ordentlig, og Du skulde ha Brevet paa Dagen. Drog altsaa opover igjen – stolende paa næste Leilighed, følt sikker paa ikke at glemme en saadan Ting! – saa sikker, at jeg – naturligvis – netop derfor glemte det. Du er naturligvis vond, men hvad skal vi gjøre. Faktum er Faktum. Min Flauehed er forfærdelig; jeg trøster mig med, at næste Gang – næste Gang glemmer jeg det ikke!

Det er forresten vrangt nok her op i Fjelder med alt, som skal være paa Dagen. Vi har i Sommer Post nedover to Gange om Ugen, nemlig Søndag og Torsdag (sammen med den Tysker, som endnu ligger igjen paa Straalberg, og som er en frygtelig Pedant i Postsagen, – d.v.s. han

ligger og læser Korrektur paa et stort filosofisk Værk, som absolut skal [#] være færdigt den 20de (i Stuttgart); efter mangehaande Vrøvl er han nu endelig kommen i Orden med disse to Dage, saa de staar nu saa fast som Fixstjernerne paa Himlen og kan ikke forandres). Nu faldt det sig saa, at 1ste Postleilighed nedover var Søndag den 4de (endnu husket jeg Fødselsdagen); men det vilde altsaa bli to Dage for tidligt. Jeg ~~hadde~~ da kun a Næste Postleilighed; Torsdag den 8de – to Dage for sent. Jeg slog mig da med Ro med Tanken paa – et af to: en tilfældig Leilighed den 6te, eller ogsaa gaa selv. Imidlertid sendte Djævelen mig Hovedet fuldt af andre tanker og Bekymringer, og den 6te vaagnede jeg med den roligste Samvittighed af Verden –: jeg havde ikke nogen Ting at huske paa! – – Og siden har bemærkede Djævel sendt mig enda flere Tanker og Bekymringer.

Og naar jeg faar noget saadant pinligt at tænke paa, saa blir jeg bare vanvittig. Især heroppe i Ensomheden. Gaar og plager mig, til jeg blir fysisk syg; kan absolut ikke tænke paa noget andet end det ene. Og da kunde for mig gjerne Gud Fader selv ha Geburtsdag; jeg vilde ikke huske paa at sende saa meget som mit Visitkort engang. –

[#] Du ser, at jeg ialfald i *denne* Henseende er velsignet uforandret! – Det er muligt at jeg i det senere har lagt mig til endel nye Feil *foruden* de gamle; men de gamle har jeg allesammen – om det kan trøste Dig.

– Joho, Apostata, betyder Frafalden (det er græsk!) – Og jeg er sandt at sige lidt vant med at høre det Ord anvendt om mig, saa det bider ikke mere. Herregud, jeg har nu engang den Svaghed ikke i al Evighed at kunne bli staaende og svive paa samme Flekken som en

Kvernkall. Engang imellem maa man flytte paa sig og prøve at se Tingene fra andre Synspunkter. Og det synes jeg gjør godt. Du faar skjænde i Guds Navn; jeg har en behagelig Martyrfornæmmelse af, at jeg lider – ialfald til en vis Grad uskyldigt.

Vore Begreber om «pen Gut» er altsaa noget forskjellige; jeg fastholder min Ret til at være slem Gut, naar jeg har Lyst. Jeg sætter svært megen Pris paa at andre «liger» mig; men sommetider er det mig en endnu større Nydelse at være grov paa en grov Maade end paa en fin Maade, og da er jeg altsaa grov paa en grov Maade – saa langt det gaar an. Dette at «have Sproget i sin Magt» ... uf; saa længe har man [#] Sproget i sin Magt og skriver pent og fint og net og korrekt – indtil det til sidst blir en Nydelse, hvis man en Gang imellem kan skrive rigtig daarligt og slurvet og grovt og Pokker-i-Vold. En rigtig pen og velbygget og skjønkskriverisk Sætning er mig for tiden en Lidelse. Det eneste, som endnu kan lokke mig er at skrive sammen noget, som er saadan slurvet – grovt, ð og saadan tilsyneladende – pinegalt, at det kan bringe Godtfolk rigtig i Ærgrelse. De Asener har sgu længe nok ærgret mig.

Hvordan staar det til med Helsa? I dette afskyelige Høstveir er det vel ikke rart hverken med den eller med humøret. Saadan er det ialfald her.

Hvor blir der af Kunstudstillingen?^{k346} Endnu ser jeg ikke noget til den i Aviserne. Det er bare Politik (som jeg ikke længer er istand til at læse, skjønt jeg ogsaa liker Venstrevalg, desformedelst, at disse Steenske Ministre virkelig ser ud til at være bra Folk) – samt Dødsfald (gratulerer med Parnell) og Selvmord (gratulerer med Boulanger!); –

endvidere Mord, hvilke nu er det eneste, jeg læser med lidt Interesse. Saadan en Mordhistorie gir gjerne lidt Indblik i Mennesket! – i det, som er paa Bunden af [2] Mennesket. – Af Bøger jeg læser i disse Dage Kraft-Ebings «Psychopathia sexualis»;^{k347} – den som kunde faa Kvindesagskvinderne af begge Kjøen at læse den! – der faar man ogsaa lidt Indblik i «Mennesket». – Hamsun ligger og prædiker der inde, ser jeg; den Tosken har ikke engang saa meget Begreb, at han kan skjelne mellem «psychologisk» og «psychologistisk». Ellers har han naturligvis «Ret» – for sin Part. Min Kone bragte med fra Xia det Hefte af Nylænde,^{k348} hvor Ragna Nielsen^{k349} og Gina Krog^{k350} har skrevet om Kvindehad og Mandefolksforagt;^{k351} det var jo noksaa morsomt. Fru Sørensen var jo egentlig noksaa flink i denne Skolesagen! – saa man ser, at «kvinden» kan være god for noget, hun ogsaa. (Hys! sig ikke det til Ragna Nielsen! Ellers udskriver hun Korstog imod mig for denne skrækkelige Mandfolkevigtigheds Skyld» «Tænk –: 'Kvinden kan være god for noget, hun ogsaa'!»)

Efter 20 Oktober skal du bo i «Wesnesgade 8», siger Du – er der nogen Gade, som heder saa? Eller er det Feilskrift for Wessels Gade? Undskyld – paa et andet Sted i Brevet har Du virkelig skrevet Wessels Gade. Jeg holder mig altsaa til det.

I Haab om, at det gaar Dig taaleligt og med Ønske om Lykke med Billederne!

Din hengivne
Arne Garborg

1. desember 1891. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k352](#)

Kolb., Lille Elvedal 1/12 91

Kjære Kitty.

Tusind Tak for Brevet. Jeg har ventet en Stund nu og begyndte at undres paa, om der kunde være noget i Veien: Dog kunde Du vel ikke være syg, tænkte jeg, siden jeg saa, at Du var valgt ind i en saa rørig Komité som den for Kunstnermarkedet^{[k353](#)} vel egentlig maa være! Og saa slog jeg mig til Ro og sa til mig selv: det er rimeligt, at hun har travelt.

Selv er jeg egentlig ogsaa noksaa flittig, skriver paa Jærbu-Roman og læser Fransk (med Kjærringa)^{[k354](#)} og spiller Schak (do). Det er daarligt Føre her (lidet Sne), saa jeg kommer ikke stort ud. Altsaa falder det saa naturligt at stelle med noget, og kommer man først ind i det, saa – –.

Jeg har ellers bedre hukommelse end jeg vidste. Det gaar sletikke saa galt med Jæderlivs-Skildringerne, synes jeg. Naar jeg sætter mig til

med det, [2] lever det op i mig med megen Friskhed og Kraft. Jeg ser, hører, smager, længter, føler – altsammen. Naar jeg er færdig med det første Udkast, faar jeg dog denbort igjen og kontrollere mig lidt.

Jeg er lykkelig over, at du finder Kunst i mit sidste Opus^{k355} (som naturligvis ogsaa blev for stort!), og især trøster det mig, naar Du siger, at Fremstillingen ikke virker trættende; – nu i de sidste Dage gik jeg i ren Angst ved den Tanke: hvordan i al Verden skal Folk komme igjennem 22 Ark med Smaanotitser! – Men det var den Form, som bød sig af sig selv denne Gang, og det har da vel altsaa været den bedste. – Nei; i Bergen har jeg ikke været; jeg havde ikke andet at holde mig til, end hvad jeg har hørt Bergensere fortælle fra den Slags Hjemmebesøg: de almindelige Indtryk. Jeg lod det passere med det, da Byen ingen Rolle spiller i Historien. – Frk. Berner^{k356} liker jeg godt; hun er ikke bare «tørt, okult» «dannet»; der er meget under hos hende; hun gifter sig tilsidst ogsaa af Kjærlighed – efter den lange Resignationskamp. Men alt er hos hende behagelig afdæmpet og behersket gjennem [3] den sikre Formen. Jeg maa ha været uheldig i Skildringen af hende, skjønner jeg. – At Du ikke forstaar Madonnadyrkelsen er rart; véd Du ikke, at det dybeste (og fineste?) hos Manden er hans Religion for Kvinden? – Denne Religion har; snart let for – ved paa Grund af slemme, illusionsforstyrrende Oplevelser – snart let for at slaa over i sin argeste Modsætning: Foragt, Udaad, Raahed – netop *fordi* den er Religion. – Jeg har forresten tullet en hel del i det selv ogsaa, før det blev mig Klart; i det hele: Forbindelsen mellem Kjærlighed og Religion er først i de senere Tider bleven mig tydelig. Jeg har let for at taale Kritik paa dette Punkt, fordi jeg *véd*, hvor naturligt det var for Gram^{k357} at bli Madonna-dyrker;

hans «Kristendom» er i det hele stærkt erotisk betonet. –

Du taler om min «Anskuelse» i Spørgsmaalet om Kvinden; Forskjellen mellem før og nu for mit Vedkommende er væsentlig den, at jeg ikke mere har nogen «Anskuelse», nogen færdig Mening. Det kan Du ha, som selv er Kvinde og altsaa kan have ganske anderledes begrundede Meninger [5] om Kvinden end jeg; for mit eget Vedkommende har fortsat Udvikling lært mig at se, hvad jeg burde have vidst før: at jeg ikke *kan* have nogen «Anskuelse» i det Kapitel. Kvindepsychologien er endnu mere end den almindelige Psychologi et ukjendt Land, og jeg ser ikke, at vi Ikke-Kvinder (og mange Kvinder med?) har andet at gjøre end at holde os til Enkeltilfælder og saaledes efterhaanden samle Stof til den Kvindepsychologie, som engang vil kunne danne Grundlaget for en Theori, en «Anskuelse» om Kvinden og om hendes «Stilling», «Opgave» osv., kort, hendes Liv. Indtil videre maa det gjælde for hver enkelt Kvinde som det gjælder for hver enkelt Mand –: hun maa gjøre saa meget ud af sit Liv som hun vil og evner. Det eneste, jeg fastholder, er min gamle Uvilje mod alle Bestræbelser, som gaar i Retning af at gjøre Kvinden gold og tør, gjøre hende til et Abstraktum istedetfor et naturbestemt levende Væsen. Jeg hader *forsaavidt* Emancipationen og tror *forsaavidt* paa den «frie Kjærlighed». –

Det er vondt og fortvilet, at Du skal føle Dig saa mismodig som jeg [11]jo læser mellem Linjerne i alle Dine Breve at Du føler Dig, og det mest lammende haabløse er, at jeg ikke i den Andledning kan sige Dig andet end det, som Du ved selv, og som ingenting hjælper –: det er Sygeligheden ... Var jeg enda Kristen, saa kunde jeg sige: Du faar bede til Gud! – Naa, som Fritænker kan jeg ^{jo} ogsaa paa et Vis sige Dig det;

– Bønnen er jo ikke andet end en Auto- (Selv-) Suggestion, og Selvsuggestioner kan man jo ogsaa med Virkning gi sig paa andre Maader. Jeg læser netop «Psychologie der Suggestion» af min Münchener-Ven Filosofen Dr. Schmidkunz;^{k358} der faar man en hel Del Besked om det. Han hæver sig til en Sats som den –: «Ich möchte fast sagen, es ist unpsychologisch unglücklich zu sein!» – Og hans Universalmiddel mod Sygelighed lyder: «Ich *will* nicht krank sein!» – d.v.s. paaⁿ⁶⁸ledes^{den Sats} mener han, at Lægevidenskaben herefter maa bygges. – Altsaa den kirurgiske Kniv paa den ene Side, og Suggestionen (for den Religiøse Bønnen) paa den anden Side...

Det er snurrligt, komisk, morsomt – at din Bror vil bli Borgermester.^{k359}

[#] Jeg liker det egentlig (om han blev det, nemlig), for jeg synes jeg kjender paa mig, hvor han vilde more sig ved at være det, og kanske virkelig hygge sig ved det (i *Stavanger!*) – og hvor han vilde ta sig ud i den Rolle! – Han kan vel skrive alligevel; en Borgermester har vel ikke saa urimelig meget at bestille? – – «Herr Borgermester Kielland» ... jeg maa le med mig selv; det vilde være hans flotteste Vits, næsten!

Men om han blir det – –

– Heroppe har vi det bare godt. En liden bitte Smule Urolighed for Tuften,^{k360} i Anledning af, at der nede i Bygden dør Barn efter Barn af Difterit; – men Sygdommen er kommen os saa vidt paa Afstand nu, at vi egentlig ikke ængster os længer. I Sommer var det verre; da havde vi Sygdommen saa lige ind paa os, at den ligesom kunde stikke Hovedet indom Døren naarsomhelst. Det er deiligt at ha en saadan liden Fyr; men der følger en Angst med det, som – som ikke er saa grei som man

tænker. – Gudskeslov, at der gaar bedre med Werner Werenskiold;^{k361}
den Historie har skræmt mig [#] mere end jeg kan sige; – jeg synes der
er noget af dette lidt tendre nervøse ogsaa hos Tuften. – Hils
Werenskiolds!^{k362}

Ogsaa jeg fik Brev fra Jonas^{k363} her om Dagen og fik et velgjørende
Indtryk af, at han har taget sig helt opigjen og er den gode gamle. –
Siden vi fik høre, at Lies^{k364} er i Rom, er naturligvis vore Romerlyster
stærkere end nogensinde, og Gud véd, om vi ikke vover det. – Det har
glædet mig at læse om Høstudstillingen; det er dog som om
«Kulturens blomst» mer og mer vil fæste Rod «i vore Klipperifter».
Jeg ser, at Du ogsaa har været flink; gratulerer! Dit Portræt (af W.)
skal jo være noget rent extra; det bør Du være kry af; og saa skal Du
altsaa hænge i Nationalgalleriet til evig Tid, til et Vidnesbyrd om, at
der ogsaa i vor Tid var Kvinder i Norge!^{k365}

Sig Harriet^{k366} Tak for Helsinga og spørg, om hun husker paa den
Kirkekroken til mig gamle Fritænker! –

Og saa faar Du leve saa vel som Du kan. Giv Dig Morgen og Aften
følgende energiske Suggestion: «Jeg har min fulde Livskraft. Jeg vil
beseire al Sygelighed og alt Mismod og være kjæk som før!»

Din

Arne Garborg

23. mai 1892. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k367](#)

Øggar (Ytre Salte) pr Time St. 23/5 92

Kjære Kitty.

Vel opstaat fra de Døde! – Ja, vi trodde nok, Du vilde klare det; men alligevel var der nok flere end Dr Egeberg, [k368](#) som saa efter blant dødsanmeldelserne; for den slags Ting kan jo aldrig beregnes! – En liden Feil fra Lægens Side, et lidet Tilfælde af en eller anden Art, – og saa kan det ikke hjelpe, hvor stærk man er; det kan gaa galt alligevel. Derfor taltes der meget om Dig i de Tider i Vennernes Kreds (vel ikke minst i Rom), og de lange Pauser mellem hver Gang, der kom Underretning, blev længere end det kanskje i Virkeligheden var. Det er godt, at det er over! – For Dr Strøm [k369](#) tager jeg Hatten af; det var modigt gjort – og [#] godt gjort. Det er hyggeligt at se, at der ialfald er enkelte Ting, Lægerne kan greie!

Ja det maa være en egen frydefuld Ting at have været død og at være bleven levende igjen! – eller vel snarest: selve det at blive levende igjen! – for naar Du blir *helt* rask igjen, gaar det vel mer i Glemme. I

ethvert Fald blir det ligesom at begynne forfra igjen – med friske Kræfter, men dennegang med fuld Udvikling, og jeg forestiller mig, at Du vil være modigere og ivrigere end nogensinde, naar Du nu tar fat igjen. «Gaa paa!» som Jonas^{k370} vilde sige.

Og saa «faar Du være velkommen» til Jærs! (jeg snakker bare Jærbu nu, maa Du vide)

Jeg har fundet et fælt bra Sted her, midt paa Fladjæren, lige ved Havet (for det maa jeg ha med) og er svært fornøiet.

[#] Rigtignok er her en Stilhed, som forstyrrer mig – endnu ialfald; det er en Stilhed, som høres og føles; jeg maa ret som det er stanse og holde Pusten og høre efter – høre på den; den er ligefrem ængstende. Og denne evige Havsusen og Vindsusen (isende kold Nordvest naturligvis) gjør ligesom Stilheden endnu mere følbare; ja selv Vibeskrigene (Gudskelov, her er flere Viber end jeg trodde) og Maageskrigene og Lærkesangen og Lammabrektingjaa nedover Enger og Heier og Tjern virker bare som Ørkenlyd – stilhedsforstærkende. Imidlertid befinner jeg mig velsignet godt i denne Stilhed, og om nogle Dage, naar jeg har levet mig helt ind i den, saa den ikke forstyrrer, skal jeg arbeide vældigt. Jeg beder bare til Vorherre om at han vil spare mig for Skolemestre og andre Besøg; her er saa mange som har kjendt mig, og som nu [#] skal «hen og sjaa 'an». Heldigvis ligger Stedet temmelig langt fra alfar Vei, en halv Mil ned af Postveien, $\frac{3}{4}$ fra Thime, 1 Mil fra Nærbø, saa det kan vel ikke bli saa rent galt.

Her er nogle deilige Lyngheier at gaa og drive i, – uendelig vide, og fri for Menneske. Og saa Salte-Stranden – naar jeg gaar der, ønsker jeg

intet mere. Rigtignok er der nogle kjedelige Tarebrændere, som af og til forstyrrer min Andagt, og som jeg maa rømme for;ⁿ⁶⁹ men det er da ikke hver Dag det.

Min Kone^{k371} og Gutten^{k372} bor føreløbig paa Sanddal,^{k373} hvor Gutten har Kammerater, hvad han saare trænger til. Siden sætter vi kanske Hus her for en Maanedes Tid, hvis det ikke blir for dyrt; Konen som jeg bor hos, vil saa gjerne være kvit Madlavningen. Kommer Du til at bo paa Gruda eller Skjæveland, blir det en noksaa passelig Tur, naar jeg vil slaa mig løs en Dag, forresten temmelig langt. Dog – her paa Jæren er ingen Afstande; ubegribeligt, saa kort som alt er blit!

– Skal jeg høre efter om Hus til Dig nogensteds? Hvad Tid kommer Petersens?^{k374} Skal Alexander^{k375} bo paa Aarre i Aar? – Det siges, at han er temmelig klein; der tales sogar om Karlsbad. –

Altsaa paa Gjensyn!

Din hengivne

Arne Garborg

12. januar 1893. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k376](#)

Kolb., Lille-Elvedal, 12/1 93

Kjære Kitty.

Fremdeles ingen Adresse! – aa disse Nordmænd. Selv Du, som vil gjælde for et praktisk Menneske... Tror Du kanske, jeg husker din Søsters Adresse? Hvor skal jeg sende dette hen, véd ikke jeg.

Men det faar være Godt Nytaar lel da. En Masse godt Humør og megen Arbeidslyst!

– Jo; nu er jeg fornøiet. Det at faa lidt «Jæder» frem syntes mig mer og mer næsten Hovedsag ved det hele. For Jæderen er nu engang noksaa rar. Jeg forstaar det bedre end før, at naar en Maler først har proberet den, saa maner den ham fast, som en Slags Troldom. Det er rart med den Skjønhed, som egentlig er styg – d.v.s.: den Styghed, som egentlig er vakker. Hvad [#] Du siger om dit Syn paa Jæderen i Forhold til Dit mit er uidentil rigtigt; jeg har holdt paa at forklare det saadan for Dig selv ogsaa, men fandt nok ikke det rette Ord.

Overfor min Kones Bog^{k377} er jeg *ikke* ømfindtligere end for min egen, og det af den Grund, at ovenfor hendes føler jeg mig som Dommer –; sikker i min Dom, medens naar det er noget af mig selv, er jeg i Regelen uendelig misfornøiet, kjed – i hvert Fald utryg, har altsaa Behov af at høre andre sige noget om det. Derfor blev jeg altsaa ingenlunde «ærgelig.»

Meget høitidelig spør Du mig om Meningen med en Sætning i mit forrige Brev over noget, som ikke «interesserede mig.» Jeg maa altsaa svare.

Det var om Fernanda.^{k378} Du kom med det i den Forbindelse: «jeg dømmer strengere om den Slags Ting nu end før» (saa omtrent) – og saa nævnte Du hende, som om Du overfor hende [#] ikke havde noget andet end den strenge Dom. Men dømme strengt om sligt – det kan jo alle, saa det «interesserer mig ikke» – det kan vi. Det interessante ved den slags Tilfælde er jo deres hvorfor og hvorledes; det gjælder at forstaa; Dommen vil da i Regelen bli mindre streng, mindre schematisk, men den vil faa mere Mening. Derfor forbausede det mig, at Du syntes at ville nøie Dig med bare den «strenge Dom» – «paa Bekostning af den medmenneskelige Forstaaelse» ☹: uden at ta alle menneskelige Hensyn med. Faa Ting har overrasket mig mere end Tilfælde Fernanda eller været mig vanskeligere at forstaa; men jeg er vis paa, at det ikke er noget Tilfælde af banal Lettsindighed og henstiller derfor «Dommen» til jeg nogengang muligens kan faa bedre Rede. – Dømme strengt – kan man egentlig kun overfor sig selv. –

[#] Hvad min Spiritisme angaar, faar Du i en nærmere Fremtid Besked om den i «Samtiden». ^{k379}

Hvad siger Du om følgende Idé –: I dette Aarstal blir Jonas Lie 60 Aar. Burde der ikke i den Anledning skrives en Bog om ham – en Art «Festskrift»? – Det er det, jeg nu tænker paa at gjøre, om ingen bedre melder sig. Jeg kommer til Xia i Begyndelsen af Februar (med hele Banden, da Kvinder og Børn [undskyld!]ⁿ⁷⁰ ikke kan bo her alene ved Vinterstid), for at læse Lie og læse om Lie samt arbeide på Boka. Vil Du hjælpe lidt til? – optegne Indtryk, Smaahistorier, Udtalelser osv. som Du har fra din Omgang (og Bekjendtes Omgang) med Manden? – Jeg skulde være meget taknemmelig. Der skulde være et langt Kapitel om Jonas og hans Hus i Paris; kanske det var bra, at flere heraf medarbeidede. (Werenskiold?^{k380} Skredsvig?^{k381} Eilif Petersen?)^{k382} Vilde det ikke være bra at faa istand en lidt <...>ⁿ⁷¹

30. januar 1893. Fra Kielland til Garborg.

Ms.8° 2022:9

[k383](#)

8 Wessels gade 30/1 93.

Kjære Garborg!

Jeg maa vel sige tak for de 500, skjønt Du jo godt ved, at jeg ikke mente at se dem igjen. Men jeg skjønner at Du helst vil ha det saa, naar Du først kan, og det bøier jeg mig for. Men saa forlanger jeg, at Du venter med resten, til Du engang ad aare blir saa rent ovenpaa og sikker i økonomien, at det intetsomhelst skaar gjør Dig. Da jeg saa Din haandskrift paa bancobrevet, syntes jeg, det var ondt. Har man havt det vondt i pængeveien, saa er der ikke mening i, at man ikke skulde kunne nyde den første lettelsens tid, men da strax atter skal ribbe sig for at tilbakebetale, hvor det aldeles ikke har nogen hast. Husk paa, at jeg vil være Din aller – allersidste kreditor, naar jeg altsaa skal være en.

[#] For brevet hjertelig tak, Dine ord gjorde mig alligevel godt. Jo Du har været flink og snil og alt muligt godt i disse aarene. Det er forresten pinligt at tænke tilbake til for 5 aar siden, der er saa meget,

jeg kunde ønske ugjort, derfor siger jeg «alligevel», fordi jeg blev glad over ordene, skjønt de rippede op hele den for mig saa pinlige tid. Jeg havde saa lidet evne til resignation, derfor gjorde jeg saa meget, som jeg senere har skammet mig over. Jeg har læst 3 opsatser «Verdens Gang» om Stavanger og Oftedal.^{k384} I det andet blev jeg stødt af den maade, Du sætter, at bibelen er ikke en bog for kvinder. Det faldt plat der, fordi det sluttede opsatsen i den avis, men nu da jeg har læst hele det om Oftedal, gider jeg ikke mer huske paa den sæling. Det er godt og stort og greit, da kan der gjerne faa siges platheder rettere raaheder, naar der er saadan sund kraft i det. Om jernbanestationen var vel letkjøbt vits, men om Stavangers mangel paa begreb om skjønhed og skjønheds nytte og nødvendighed var godt. I Samtiden læste jeg om spiritismen og er spændt paa Dine erfaringer i næste hefte. Det skal blive morsomt at høre hvad folk udi humbug faar ud af spiritismen, tro <...>ⁿ⁷² faar jeg vel [#] anledning til det!^{k385}

Forleden dag traf jeg Werenskiold^{k386} og spiste middag i «Grand» sammen med ham. Jeg fortalte ham om Din hensigt at skrive om Jonas Lie,^{k387k388} hvilket han fandt meget god. Han sagde, at han havde en hel del barndomserindringer om Jonas fra Kongsvinger, men da det var i hans fallittid vidste han ikke, om Thomasine^{k389} ligte det, Du faar tale med Werenskiold om det. Jeg sagde, at W. maatte ikke tale om det.

Det var et stort kvindelag til fru Collett,^{k390} rigtig morsomt at se, at ogsaa det kunde ske i Kristiania.

Harriet^{k391} holder paa at læse fru Garborgs bog,^{k392} og hun synes, at den er god.

For tiden holde jeg paa med en tung læsning nemlig «Udkast til lov til modarbeidelse af offentlig usædelighed og venerisk smitte» af Getz.^{k393} Det støder naturligvis min ethiske følelse, om det virkelig maa ske, at prostitutionen gjenindføres, for at udholde den tanke og for at forstaa retfærdigheden i, at det sker, maa jeg sætte mig saavidt muligt ind i det. Med doctor Strøm^{k394} har jeg talt meget derom, han synes, det er himmelraabende nødvendigt, da smitten udbreder [#] sig saa frygteligt. Der har været discuteret om dette i flere møder i det medicinske selskab men lægerne har tiet, de som var imod Getz, og Strøm har altid sagt til mig, tilslut maa jeg snakke, før det gaar hen i vuggene. Saa sidste møde kom han med et forslag en imødegaaelse, der gik ud paa, at Getzs forslag ikun var ~~sanitæt~~ sanitært betryggende og bad om tilladelse at forme er forslag til votering. Ingen havde sagt et ord imod, saa han var ganske ræd for at skulle staa ganske alene, men saa reiste der sig 58 mod 55 for Strøms 5 imod. Naar det nu bare kan ordnes nogenlunde meneskeligt retfærdigt til begge sider, at ikke bare mandfolketanker regjerer.

Nei nu stop, jeg vil se at komme isæng før 11, da jeg er saa træt idag. Velkommen snart hertil. Venlig hilsen til fru Garborg, Tuften,^{k395} Harriet hilser mange gange.

Hjertelig hilsen.
Din hengivne Kitty.

ⁿ⁷³ Skitsen av Skjævelandsbroen^{k396} sendte jeg ikke op til Dig, for jeg synes, Du kan faa den her.

6. november 1893. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k397](#)

Kolbotnen 6 Novbr. 93

Kjære Kitty.

Skaal for Dagen [k398](#) altsaa! Vi benytter den som Paaskud for en liden Rangel her, og det gjør vel dere ogsaa. Men jeg har 2 stive Mil i umuligt Føre til nærmeste Telegrafstation, saa jeg faar ikke telegrafere. Derimod sendte jeg for et Par Dage siden et Brev, som forhaabentlig naar Jubilanterne i rette Tid. – Lies nye Bog [k399](#) er jeg meget spændt paa.

Af Avisen ser jeg, at Lie-Boka [k400](#) kommer i Dag – jeg havde næsten ikke tænkt, den var bleven færdig. Den blir Dig sendt. Jeg har ikke paa mange Aar havt slig Katzenjammer overfor nogen Bog; jeg vinder ikke over den, før jeg faar lidt Juling i Aviserne (eller privat) saa jeg [#] kan bli sint. I det hele har det været sørgelig bevendt med Humøret i den sidste Tid og er det endnu. Jeg er saa skrekkelig ubrugelig – duer absolut ikke til andet end til at være «den trettende

tilbords.» Osv. Skrækkeligt, at man ikke skal kunne drive det til en Smule Stormandsgalskab. –

Vi gleder os meget over, at Harriet^{k401} kom ud af det her oppe; jeg var fælt red, hun skulde synes vi havde narret hende. Hun er en af de saare faa, som jeg gjerne vil ha her op igjen. Det kunde kanske ikke være galt, om hun fik Ivars Hus^{k402} (og flyttede det borttil Haugen eller Vangen);^{k403} det er saa stort, at Dere kunde bo der begge to, hvis det skulde hende, at Du ogsaa fik Lyst til at bo her en Sommer. Det vilde vel altid koste en 100 Kroners Penger eller vel saa det at faa flyttet [#] det og sat det op; men saa havde hun fri Sommerbolig for Levetiden. Med Peis og alting! – Bestemmer hun sig for det, saa lad hende sige fra; saa skal jeg besørge Resten, saa Huset skal staa færdigt til udi næste Juli. – Men ... Harriet bestemme sig! – Naa. – Desuden kan det vel saa være, at hun ikke netop kan ligge her hver Sommer. – Men saa kunde hun leie det bort? – Hyggeligt, at Du synes det er bra, det hun fik gjøre her oppe i Sommer; desværre kom hun for sent, saa Sommeren blev hende for kort.^{k404}

Om Din egen Sommer skriver Du svært lidet; Du laa jo nedi Aasgaardstrand den meste Tid? – Det høres ikke ud til, at Du er noget extra fornøiet.^{k405} Og nu vil Du til Paris?^{k406} Men Du bør vente til Vaaren, synes jeg. Af alle mulige Grunde, – bl.a. fordi vi kommer til Xia^{k407} i Vinter. Og der blir [#] Materialisationssejancer^{k408} – om Du kunde faa være med paa dem. Gaa op til Marius Selmer,^{k409} Du og Harriet, og hør, om der er nogen Mulighed for at faa Plads. – Men i ethvert Fald kunde der bli lidt Kymbel^{k410} og Moro og muligens Fortsættelse af Privatcirckelen. – Vi er forfærdelig i Beraad med, hvordan vi skal arrangere os med Logi. Da vi rimeligvis maa bo i Xia

en Stund hvert Aar nu udefter, har vi tænkt paa, om det ikke kunde lønne sig at købe et lidet Møblement og leie Leilighed. Møblerede Værelser er fælt dyre og fælt kjedelige, og vi maa ha tre af dem. Og Pension er det værste af alt. Faa en god Ide for os!

Vi kan vel ikke komme der ind før til Nytaar, tænker jeg. Der skal væves en hel Væv her, før vi kan komme afsted. Der er i det hele

<...>[n74](#)

[Våren 1894]. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k411](#)

Hulda [k412](#) er svært fornøiet over hvad Du siger om Kvindeskikkelser; [k413](#) hilser meget. Hun skal nu endelig faa opført sin Oversættelse af «Einsame Menschen» [k414](#) paa Xia Theater. Holder nu paa med et nyt Stykke af Hauptmann, [k415](#) en nydelig liden Ting, «Hanneles Matterns Himmelfahrt.» [k416](#)

27. juli 1894. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k417](#)

Kolb. 27/7 94¹⁷⁵

Kjære Kitty.

I denne Sommer har jeg bogstavelig ærgret mig en Mavekrampe paa Halsen. Jeg havde bestemt, at jeg – endelig en Gang efter mange Aars Forløb – vilde have lidt Ferie. Jo Tak! Saa kom først Avisen.^{[k418](#)} Og hvad den levnede, det er blit ødelagt af et Par Løfter om «Bidrag», som jeg lod et Par gode Venner i en festlig Stund aflokke mig. Og nu kan jeg ikke skrive efter Løfter (o: paa Bestilling). Tvertimod. Jeg taaler ikke længer at ha et sligt Løfte ~~me~~ paa mig. Det er mig som en Lænke om Benet; saa snart jeg vil røre mig, minder den, minder med vond Samvittighed og Følelse af Ufrihed, ærgrer mig altsaa, sætter [#] mig i daarligt Humør, – saa at selv om jeg ellers kanske kunde ha skrevet, saa blir det nu umuligt. Nu har jeg siddet i ugevis og bandet og svedet over noget, som *kunde* være blit til noget, men som nu ikke h hænger ihop engang, formedelst dette daarlige Humør. Og saa denne deilige Sommer, det har været her i Aar, netop en Feriesommer; men

her skal jeg sidde, – fordi jeg tilfældigvis er snil og samvittighedsfuld, og fordi jeg har gode Venner, som benytter sig deraf! – Men saa har jeg da ogsaa aflagt Ed for mig selv og min Kone^{k419} paa, at *aldrig* mere skal jeg under *nogen* Omstændighed eller under *nogen* Form lade mig saadanne [#] Bidragløfter afnarre. Det er da ialfald et godt Resultat. (Du kommer forsaavidt for sent med dit Forslag om Jæderbogen; men det gjør jo ikke noget; lad din Bror^{k420} skrive Texten, saa vil Folk læse det, og saa blir Bogen helstøbt). Men det andet Resultat: Mavekrampen, ble ikke saa godt; nu faar jeg afholde mig i nogen Tid fra dette forbandede Sidderi, om det skulde hjælpe.

Med den Slags Ildebefindende følger et Humør, som jeg jo naturligvis skjuler saa godt jeg kan, men som i Virkeligheden er umuligt. Det mærker Du vel paa Tonen af Brevet ogsaa. Jeg burde helst ikke have skrevet nu. Men sagen er, at nu [#] vil jeg ha fri for alt, hvad Pen og Blæk heder, i en Maanedes Tid, og saa faar jeg skrive lel, og det faar bli som det kan. Dit Brev er forresten hellerikke noget videre hyggeligt, saa for den Sags Skyld – –

Jeg synes, det gik bra der inde, jeg. Du var liksom ikke fuldt saa forfærdelig foretagsom; der var formelig en vis Ro, og stundom fik jeg Indtryk af, at Du næsten tog lidt Hensyn til mig ogsaa ☺: til min megen Skrøbelighed og Særhed, som Du før altid troede at kunne affeie med et «Aa Tøv» el. lign. Jeg havde hidtil (d.e. siden den syge Høst 1886) en vis Uro overfor Dig, da det havde vist sig umuligt at faa Dig til at forstaa, at jeg som mindre [2] robust trængte til at behandles med en vis Lempe; nu syntes Du at have faaet en Anelse om dette, og det mente jeg spaaede godt. – Nu fortæller Du, at det var ikke saa, men at Du i Stilhed har gaaet og ærgret Dig der inde, fordi du ikke «fik være som

Du var vant.» – Naar jeg kunde begribe, hvordan det kunde^{kan} gaa an at forstaa saa lidet af et Medmenneske!

Men – det har jeg nu skrevet og snakket saa ofte om. Jeg har opgivet det som ~~ret~~^{saa meget} andet. Du har sat Dig i Hovedet at jeg er en Huggeblok, og at jeg skal behandles som en Huggeblok; der er ikke mer at gjøre ved det formodentlig. –

[#] Med Hensyn til, hvad Du eller Moltke Moe^{k421} mener om mine intimere Forhold, saa skal jeg tillade mig at spørge Dere om det, naar jeg en Dag faar Brug for at vide det.

Fotografierne er svært vakre. – Naar jeg ser paa de to fra Aarre, maa jeg i mit Hjerte græde over, at min Barndoms Drøm: at bli velbestaltet Lygtemand paa Jæderen, ikke kan gaa i Opfyldelse. Aa den store, triste, deilige Ensomhed!

Harriet^{k422} arbejder godt og er fornøiet. Hun passer udmærket ind her.^{k423} I Nordpolen^{k424} bor to Damestudenter, snille [#] Gjenter, Frk. Arnesen^{k425} og Frk. Crawford (stud. med.);^{k426} hos os bor endvidere en kvindelig Middelskoleelev Frk. Dobloug.^{k427} Saa her er livligt nok. En Plage er det, at der dør saa mange opi Aasen her i Aar; vi faar næsten ikke Fred for Likferder. I Avisen har jeg git et Vink om, at jeg fraber mig Turistbesøg. Men det hjælper vel ikke.

Apropos Avisen.^{k428} Steinsvik^{k429} fortæller, at det gaar <Skrap>. Folk betaler ikke – blir borte. Imidlertid ødelægger den samme Fille-Avis hele min Arbeidskraft. Men nu sidder jeg der. Agter dog at bearbejde Steinsvik [#] i Retning af *snart* Ophør. Vil Folk ikke læse os, var det Synd at plage dem, stakkar!

Med Politiken gaar det nok ogsaa Fanden i Vold. Man faar naturligvis sparke imod i det længste; men naar Hovedstokken af Landets Dannelse er ^{blit} svensk, saa følger naturligvis Mobben efter. Saa meget mere som den stadig blandes med indfødt svenske Elementer. – Jeg haaber paa, at jeg ikke skal bli nogen gammel Mand.

Ja, – Dere faar leve da, alle Dere lykkelige Mennesker, som har en god Mave og godt Humør, og som interesserer Dere for Ting, Mennesker og andet deslige. Samtlige hilser. Harriet snakker stadig vemodigt om, at hun intet hører fra Dig. [n76](#) Jeg maa nu ud og «høya.»

Vær ikke sint. Din heng. Arne Garborg

30. august 1895. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Kolbotnen, Lille-Elvedal,

30 Aug. 95

Kjære Kitty.

Nu har jeg efter 8 Ugers Regn og Bekymring faaet Høyet ind (mine stakkars 3 Las Høy, som har voldt mig saa meget Mas og Hovedbrud [k430](#) som om der var Tale om et helt Gaardsbrug!) – og i Dag ligger de her alt Sne; saa nu faar jeg vel saa smaat flytte ind igjen – til Blækhuset og Bøgerne og al den anden Tristesse. Men nu er jeg saa verbauert [k431](#) (har bogstavelig været paa Udearbeid hele Sommeren, dels «i Høyet» og [#] dels i Skogen), at jeg ved ikke hvordan det gaar. – Uf! at jeg skal være blit slik en Krusling! – for var jeg en ordentlig Arbeidsmand, saa endte det absolut med, at jeg forsvor Pen og Blæk og blev Ridder af Spaden.

Imidlertid faar jeg prøve at faa istand noget som et Brev for om muligt at erfare, hvordan det staar til paa Jæren og in specie med Dig. Harriet, [k432](#) som kom her op for nogle Dage siden, ved ikke noget videre. Hun mener dog, at Du er frisk og arbeider, hvilket jo er en

saare væsentlig Ting. Men hvordan Arbeidet gaar, og hvordan Du forøvrigt synes om Jæren og Tilværelsen, det ved hun ikke.

Uhyre fornuftigt er det, at Du har faaet Dig en Collettsk [#] Maler-Æske; [k433](#) for om der da, som jeg formoder, er Syndflod paa Jæren, saa kan Du bare sidde paa Toppen af de høieste Bakker og male lige godt. Forresten er det vel Sjøen, Du dyrker mest i Aar, siden Du har slaaet Dig ned paa Vig, [k434](#) – skjønt der jo er Myrer der ogsaa, som er stygge nok til at være maleriske. Kanske faar Du ogsaa malt noget Sand? Det forekommer mig, at der ikke er langt fra Vig og til Aarre. – En jædersk Kirke skulde Du forresten en Gang ha malet i den rette Stemning (Tusmørke og Graaveir); men Varhougskirken [k435](#) er morsommere end Aarre-Do. [k436](#)

Er det sandt, at Du har opgit Pariserturen? Og ligesaa Eilifs? [k437](#) Kanske skal dere allesammen slaa dere til paa Ledaal [k438](#) i Vinter? – For dere høres det hyggeligt; men [#] for os –! For vi maa nok afsted lel, vi, om det skal bli nogen Gang. Men jeg glæder mig ikke noget særligt til det. Man blir gammel og stationær. Og jeg ved, hvordan det er at være i Udlandet med lidet Penge. Og saa dette fordømte Sproget. Hvorfor Pokker kan ikke disse Franskmænd ligesaa godt snakke norsk? – Men Herregud, det er jo ikke egentlig for Moro Skyld, vi denne Gang reiser. Det vil Du skjønne naar Du hører, at vi vil bo i Pensjon – huff. Tvinge os til at forstaa lidt Fransk – hvilket muligens vil lykkes for Hulda. Jeg er haabløs. Jeg vil leve og dø som Barbar. – Men jeg trøster mig med at Paris altid er bedre end Xia [k439](#) – skjønt Gud ved. Nu er der et Par Franskmænd der nede, som har saa vidt Ide om mig, at jeg vel næsten maa opsøge dem, og saa faar jeg ikke Fred for Fremmede der heller. – Ak, hvorfor kan jeg [2] ikke være Huleboer?

Det er det jeg er skabt til. Heroppe er det ogsaa meget for lidet ensomt; aldrig er en rigtig tryk for disse grufulde Turister. I Sommer var det Lærerinder, nu er det Jægere – – bra, pene, hensynsfulde Folk; men – aldrig tryk. Vildfremmede Mennesker, som kommer og siger de samme Turist-Sætninger; og for deres Skyld skal man da maatte afbryde sit Høy- eller Vei-Arbeid eller sin Dovenskab og sætte op et Ansigt og lade som om man er – nogenlunde høfligt Menneske ialfald... Naa. Dette forstaar Du ikke; for Du synes Menneskene er interessante. Quelle bonheur!^{k440}

– Snegraa er Luften over Aaserne i Dag, og Sneen holder sig. Stakkars Harriet – men nu kan hun ha det saa godt; hvorfor kom hun ikke, mens det var Sommer? (forholdsvis altsaa).

[#] Udenfor gaar mine to Svensker og minerer og dominerer; det er det eneste, som interesserer mig her nu. – Om to Dage skal Hulda til Xia og hjælpe til ved Forberedelsen af «Mødre»,^{k441} som nok virkelig skal op. Senere reiser vi andre efter. Det *vilde* være morsomt dette – dersom vi ikke vidste, at disse tarvelige Komedianter der inde ikke har Anelse om at spille Bønder. Bare de ikke skjæmmer det hele aldeles ud. Der er ingen, som *kan* noget her i Landet. Tænk: en norsk «Nationalscene», som ikke kan spille Bønder! – isch, en kan bli saa lei.

–

Du gjør mig en Glæde ved at skrive nogle Ord og si, hvordan Verden ser ud fra Din Maler-Kasse. Og om Dine Planer for Vinteren. Skjæld mig ud, fordi jeg er saa slap og lei (skjønt det er [#] vist væsentlig Politikens Skyld). Hermed lev vel og vær mangfoldig og hjertelig hilset fra hele vor lille Koloni og særlig fra

Din hengivne
Arne Garborg

P.S. Jeg har altsaa atter faaet Stipendiet. [k442](#) Deraf skal 1000 Kr. gaa til Gjæld. Har Du Brug for Mynt, saa hold Dig ude, – ellers gaar det til andre altsammen – i Aar ogsaa. Skriv til Hulda, p. t. Xia, Central IV VI (Harriets Adresse); hun skal greie med det. Undskyld.

(Er jeg ikke flink til at lade som ingenting? I det hele, mener jeg?)

22. november 1895. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k443](#)

Paris, Hôtel Voltaire, Quai Voltaire, 22/11 95

Kjære Kitty.

Endelig efter megen Omflakking og mange Viderværdigheder er vi installerede her og bor udmærket. Du husker vel Quai Voltaire, lige overfor den vestre Del af Louvre (∩: den Del som ligger nærmest Tuilerihaven!) og Hotellet ligger slig, at vore Vinduer i 4me kan se ↔ bemeldte Have. Selve Hotellet er roligt og stille og hyggeligt og pent, sogar forholdsvis rensligt. Quaien relativ stille; kun er det disse Omnibusser, [k444](#) som blaaser paa Klarinett stundom og do [k445](#) disse smaa Seinebaadene, som skvætter att og fram og yler forskrækkelig. Men det værner man sig snart til.

[#] Vi har to sammenhængende ganske pene Værelser, som vi har faaet for 90 Frcs [k446](#) om Maaneden (∩: 100 med Service), fordi vi lovede at bo her til April. [n77](#) Her er saa roligt at vi kan skrive. Kaffemaskine etc har vi kjøbt og begynder nu med at lave os 1ste (og

tildels 2^d) Dejeuner selv (hvilket vi faar Lov til). Middag spiser vi \leftrightarrow paa den gamle Bule i Rue du Bac (her lige om Hjørnet). D.v.s. jeg *tror* det er den gamle Bule; jeg har været inde paa begge Steder, men kjendte mig ikke rigtig igjen noget Steds. Godt og billigt er der ialfald.

Jo, det var noksaa rørendes at komme her ned igjen. Paris er og blir den eneste moderne By, hvor der kan leves, hvor man [#] føler sig fri og Menneske. Og alt kjendte jeg igjen – som jeg skulde ha været her iforgaars. Det er klart og vakkert og mildt Høstveir; Folk sidder ude og spiser sin Déjeuner, og Roser etc. blomstrer i Tuilerihaven. Det er os som en halvglemt Drøm, at vi reiste fra Xia^{k447} i fuld Snevinter. (medio Oktober!)

Vi glæder os til, at Du kommer; vistnok vil vi gjerne ha det stille og arbeide og læse Fransk; men et eller et Par skikkelige Mennesker ? ? . Hos Lie's^{k448} blir der neppe megen Moro; de holder sig i Ro og spiser i det høieste en enkelt Gang Middag med et uvedkommende Mske^{k449} ved Navn Tscherning^{k450} eller et Do. Do. nommé Heide.^{k451} Vi har været der paa en Formiddagsvisit og skal imorgen (Lørdag) spise Middag der (med denne uundgaaelige Tscherning altsaa).

[#] Tak for Brevet, som jeg for lang lang Tid siden skulde have svaret paa; men hele denne Høst er gaaet væk i Vrøvl. Du har havt det godt og har arbeidet og er kommet Dig; det er udmærket; og jeg kan ikke tro, at Paris, taget med Maade, vil virke andet end bare opkvikkende. Eilifs følger naturligvis med; saa blir dere hyggeligt Reiseselskab. ? Dine Formfølelser af bedre Tider bygger jeg ikke saa liden Vægt paa; efter saa svære Kriser som den Du nu har klaret, kan der gjerne regnes paa behagelige Overraskelser. – At Du ikke «vilde resignere», husker

jeg godt; det virkede tragisk paa mig ? : det er jo vores alles Historie, Menneskets Historie. Og jo mere vi bander paa, at vi ikke vil, des mere gemytlig smiler Livet: «du blir ikke spurgt, min Ven!» ? Men bagefter kommer der da ofte saa meget vakkert, som man slet ikke havde ventet. –

[2] Dit Brev til Hulda^{k452} kom for sent ☹: naaede overhoved ikke frem; derfor gik det baade sent med Forsendelsen og ikke som jeg havde tænkt ellers heller.^{k453} Det var græsselig udelikat af <mig> at spørge som jeg gjorde; det ved jeg nok; men det var slig, at jeg kunde ikke slippe billigere fra det. Slaa en Streg over det, om Du kan. – Hu disse Penge, disse Penge; hvor de burde afskaffes!

Jeg sender Brevet til Stavanger, hvor jeg gjætter at Du nu er, da der vel ikke længer er «Malerveir» paa Jæderen. Hils Eilif og Frue mangfoldig og forfør dem til at komme her ned! Lev vel og gaa stedse fremad i Kraft og Styrke. Velkommen til Paris! ^{k454}

Med hjertelig Hilsener
Din hengivne
Arne Garborg

8. april 1899. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Labraaten 8 4 99

Kjære Kitty.

Selv Tak for denne Gang, skjønt det altsaa blev saa lidet. Jeg var urimelig. *For* træt og interesseløs.

Gid Du maa komme Dig bedre der oppe. Du faar det naturligvis meget hyggeligere der end paa et Sanatorium.

Tak for Bryderiet med Stolen. Jeg haaber lidt paa en Hviletid her borte. Her har vi det vondt nu; en Masse Ærgrelser og Bekymringer. Især Hulda, [k455](#) Stakkar, som ellers bærer det bedre end jeg; min Modstandskraft er = 0 for Tiden.

Mange Hilsener fra os begge.

Din hengivne

Arne Garborg

4. november 1899. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k456](#)

Labraaten 4.11.99.

Kjære Kitty.

Aa Du umulige Menneske. Du Daarers Formynder. Sligt er saa altfor urimeligt snilt. Men jamen er det hyggeligt. Tak og Ære; nu er Du rigtig blevet mine Øines Lys.

Den passer udmærket. [k457](#) Og med vedbørlig Forsigtighed brugt maa vel mit skibbrudne Hoved taale den. [n78](#)

Jeg har alt gjort udkast til den Artikel, Du snakkede om, og naar jeg faar stelt lidt paa den, skal den ikke bli saa værst. Den blir kanske – uden at nævne B. [k458](#) eller endog se til den Side hvor han gaar – det bedste Svar [#] til ham, som jo ogsaa nu, hører jeg, driver paa og vil reise Østland mod Vestland.

Hu, sligt et Rige, splidagtigt med sig selv! *Kan* det blive bestandigt?

Og jeg grætne og sinte og utaalmodige Mand, jeg drives og tvinges her med bandende Hjerte og kjed af det hele til at gaa omkring som Provsten Sparre med Vat og Filt^{k459} og et forsonligt Smil og præke om Fred og Forsoning. Aa du lystige Lagnad!

Jeg tænker paa at flytte min Stue fra Jæderen til Lister. Er det Landsforræderi?

Tak for Lorgnetten!

Din heng.

Arne Garborg

21. januar 1900. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k460](#)

21.1.1900

Kjære Kitty.

Dit Brev, som Du skal ha tak for, fik jeg paa Bolkesjø, just som jeg holdt paa at bryde op. For der var ikke Ro der heller, selv ikke nu. Overhoved: hvor skal en Synder hen, som trænger Hvile og *maa* ha Hvile, men ikke kan hvile? Mennesker anstrenger mig mere end nogensinde, og nu taaler jeg hellerikke at være alene. – For det er ikke noget at dølge for: det gaar nedover igjen, og jeg har en uhyggelig Fornemmelse af, at jeg skal nedi den samme Historie som ifjor og iforfjor.

Naa; det var ikke det. Jeg usalige Menneske, som skylder Svar [#] paa et Brev, jeg troede at have besvaret. Og nu forstaar jeg, at Brevet maa have indeholdt mer end jeg forstod. Der var nok noget, som undrede mig: en Bemærkning som saa omtrent: «det er vist rart af mig at sige dette»; men jeg kunde med min bedste Vilje ikke opdage noget som var rart. Jeg syntes Du skrev rigtigt og vakkert om Bogen, [k461](#) og

dertil kunde jeg jo ikke svare anderledes end ved at udtale min Glæde over at Du fandt noget ved den. Men saa reserverede Du Dig tilsidst ved at sige, at Du vilde læse den en Gang til, før Du egentlig bestemte Dig for Din Mening; og saa tænkte jeg at jeg fik vente til da med at svare [#] paa det som skulde være «rart»; for nu, som sagt, skjønte jeg det ikke. Nu har Du altsaa virkelig læst den en Gang til, og min Glæde er stor over, at Dit første gode Indtryk har holdt sig, ja er blit bestyrket. Men det rare faar jeg ingen Besked om, og Dit første Brev er ikke i en Fart at finde; det er vel under en Oprydning kommet paa Havsens Bund. Hvad skal jeg da gjøre?

Det er sandt, som Du gjætter: at denne Bog var mig en Seier og Befrielse efter lange og vonde Fortvilelser og Mørkheder. Og jeg tror, den vil være mig en Hjælp fremdeles, ogsaa om Tiderne blir værre igjen. Jeg *synes* der blir Sammenhæng i Tingene seede paa den Maade, og jeg *synes* jeg er kommen nærmere Lyset og det høieste, som egentlig bare er det enfoldigste. Og jeg er [#] *virkelig* glad, naar nogen siger til mig, at Bogen har klaret noget for ham (hende). – – Naturligvis staar det vigtigste og vanskeligste tilbage; men det er for langt at snakke om. –

Som sagt: Bolkesjø-Turen førte ikke til noget og blev afbrudt midt udi; og nu gaar jeg her og lurder paa, hvor jeg *saa* skal gjøre af mig. For hvor godt jeg har det her, saa er jeg kommen for meget opi alt dette Kav, og er Byen for nær, og intet Øieblik tryg ... og denne vonde hjertebankende Uro og dette tunge skjæbnesvangre Tryk paa Hjernen og hele denne dybe, dybe Træthed begynder. Jeg maa etsteds hen, hvor der ikke er Modmænd og Strid og Kav og Fædrelandsbekymring, ei heller norske Aviser. En af Dagene kanske faar Du høre at jeg er væk

– har vovet et nyt Forsøg. Vær imidlertid snil og tag mig for den jeg er, og vær flink til Pariserudstillingen [k462](#) og lad de Godtfolk faa se et Par Stykker oprigtigt, hjerteligt Norge.

Med mangfoldig Hilsen
Din Arne Garborg

21. april 1900. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Labraaten 21/4 00

Kjære Kitty.

Det eneste jeg har at sige paa Stykket [k463](#) (som jeg altsaa har læst, skjønt ikke saa grundigt som jeg burde) er, at jeg synes det er for geografisk. Mere af personlige og kunstneriske Indtryk vilde jeg have; den Smule Geografi som kan trænges, kan Du putte ind her og der saadan leilighedsvis.

Altsaa: mer af Dine egne Indtryk af Folk og Liv. Og af Dine maleriske Indtryk fra Torvmyr og Strand. Jæderen i Linjer og Farver og Luft og Lys. Du har meget af dette; men udarbeid det mere og samle det og gjør det til Hovedsagen. Synes jeg da! – men kanske Redaktionen lægger Vægt paa det geografiske?

Vi Læsere tror jeg vil~~de~~ lægge mere Vægt paa Stemningerne. Skriv som Maler. Og vær ikke ræd for at [#] sige jeg. Det vilde ikke være dumt at begynde med den Orkanen som nu kommer til Slut (og indlede den med en kort orienterende Udsigt over Land og Hav). Og

saa fortsætte med Hav- og Kystindtryk. Og derfra længer op, i Torvmyrerne. Det ydre Folkeliv som Staffage (1. Fiskeri, Lodser, Torvbrænding osv 2) Torvskur, Jordbrug osv). Tilsidst det Du fortæller nærmere om Folket, Dine Indtryk af dets mere indre Liv. Det historiske fik vel komme med under Landskabet.

Ja – hvis jeg nu havde kunnet studere Artikelen grundigere, saa vilde jeg kanske have fundet at Du egentlig har en saadan Anordning, om end ~~en~~ rimeligvis paa en anden Facon, og at jeg med mit forkjølede og forstumlede Hoved bare ikke har faaet Tag paa den. I [#] ethvert Fald kan Du bry Dig saa meget eller saa lidt som Du vil om mine Bemærkninger. Det eneste jeg føler mig sikker paa er, at Du har taget det lidt for alvorligt med Geografien. Her og der kommer Du vel ogsaa til at revidere det sproglige (Antydninger i den Retning har jeg af og til tilladt mig). For nu gjælder det at skrive rigtigt Rigsmaal.

Her er straalende her ude nu. Gid jeg kunne reise væk fra Aviser og Maalstrev og gjemme mig væk, paa Jylland eller paa Jæren, og lave fine Sætninger!

Hilsen fra mig og det ganske Hus.

Din hengivne

Aadne^{k464} Garborg

8. oktober 1901. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

Labraatan, Asker, 8/10 01.

Kjære Kitty.

I Dag er det vist Din Dag. [k465](#) Gratulation!

Du er noget af det ungdomsfriskeste vi har i Landet.

Din hengivne
Arne Garborg

26. januar 1906. Fra Garborg til Kielland.

Brevs. 129

[k466](#)

Valstad 26.1.06.

Kjære Medmennesker!

Velsigna snilt var det af Dere at huske paa en gamal Stabeis. Tak og Ære! Og ligesaa takker og ærer jeg i mit Hjerte de prægtige Mennesker som i Dagens Anledning gjorde Dere Følge; men længer kommer ikke en Askerbauer uden Adressebog. Kanske Du, Kitty, kan hjælpe mig?

– Ja; jeg har havt Geburtsdag [k467](#) igjen. Blir stadig ældre, men neppe visere. Que faire? [k468](#) Jeg faar trøste mig med de tiltagende ydre Visdomstegn, graanenede Haar og voksende Maane. Skjønt nogen %
[#] Værdighed blir der ikke af dette, saa længe jeg ikke kan præstere lidt Corpulence.

– Vi er godt og vel ankomne til Labraaten. Og ligger her og stræver med at faa Hulen optint og Tilværelsen i Orden igjen. Jeg fungerer som Tjenestepige. Men Duer ikke til det engang. Heldigvis er Veiret mildt og vakkert og godt; og efterhaanden ordner alt sig.

Lever vel! Hjertelige Hilsninger!

Votre

Arne Garborg

Hulda hilser mangfoldigt!

Frk. Kitty L. Kielland

Hansteens G., Hjørnet Drammensv.

Xania [k469](#)

fr. [k470](#)

Litteratur og forkortelser

Litteratur

Dale, Johs. A. og Rolv Thesen 1954. *Arne Garborg. Mogning og manndom. Brev*. 2 bind. Oslo, Aschehoug.

Fintland, Ine Westlye 2007. «Å setja ord på vennskap. Brevvekslinga mellom Kitty Kielland og Arne Garborg 1885–1891». I: *18.06.46. Festskrift til Sveinung Time på 61-årsdagen*, Skriftserien Jubileumsskrift nr. 3-2007, Bergen, Høgskolen i Bergen.

Garborg, Arne 2005 [1904]: *Knudaheibrev*. Ved Sigbjørn Reime. Bryne, Time kommune.

Gudmundson, Inger M.L. (red.) 2017. *Kitty Kielland*. Tekster og katalog til utstilling ved Stavanger kunstmuseum/ Lillehammer kunstmuseum / Haugar Vestfold kunstmuseum. Oslo, Uten Tittel forlag.

Lange, Marit 2003. *Harriet Backer*. Oslo, Gyldendal. (2. opplag., 1. opplag utgitt 1995).

Lange, Marit 2017. «Arne Garborg og Kitty L. Kielland». I: Gudmundson, Inger M.L. (red.) 2017. *Kitty Kielland*. Tekster og katalog til utstilling ved Stavanger kunstmuseum/ Lillehammer kunstmuseum / Haugar Vestfold kunstmuseum. Oslo, Uten Tittel forlag.

Skre, Arnhild 2011. *Hulda Garborg. Nasjonal strateg*. Oslo, Samlaget.

Sørby, Hild 1983. *Jærmaleriet fra landskap til visjon*. Oslo, Universitetsforlaget.

Sørbø, Jan Inge 2015. *Arne Garborg. Frå bleike myr til alveland*. Oslo, Samlaget.

Terjesen, Marianne 1999. *Kitty Kielland. Et portrett*. Oslo, Gyldendal.

Forkortelser

NAOB = [Det Norske Akademis ordbok](#)

NB = [Nasjonalbiblioteket](#)

ODS = [Ordbog over det danske Sprog](#)

SNL = [Store norske leksikon](#)

Noter

[n1](#). Sitat fra brev til Hulda Garborg datert 13. jan. 1888, NB Brevs. 140. Garborg skrev ordet i «».

[n2](#). Sitat fra Kitty Kielland til Arne Garborg datert 26. okt. 1888, NB Ms.4° 4318A.

[n3](#). Sitatene nedenfor er hentet fra Arne Garborg: *Dagbok 1905–1923*, bd. IV, s. 131 og 147, Oslo, Aschehoug (1926).

[n4](#). International Industri- og Kunstutstilling i Antwerpen 1885.

[n5](#). Marit Ingeborg Lange: «Arne Garborg og Kitty L. Kielland». I: Gudmundson 2017, s. 98

[n6](#). Arne Garborg: *Knudaheibrev*, 2005, s. 22–23. Første gang utgitt 1904.

[n7](#). *Ibid.*, s. 24.

[n8](#). Maleriet finnes i to versjoner. Det første fra 1885 eies av Det kongelige hoff, Oslo, og det andre fra 1886 er i Stavanger kunstmuseum, MUSTs eie.

[n9](#). Maleriet eies i dag av Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, Oslo.

[n10](#). Brev fra Kitty Kielland til Erik Werenskiold, Paris 15.04.1886, NB Brevs. 98.

[n11](#). Brev fra Arne Garborg til Kitty Kielland, Kolbotn 01.12.1891, NB Brevs. 129.

[n12](#). Tekst på skrå over siste avsnitt på siden

[n13](#). Slutten mangler

- [n14](#). Slutten mangler
- [n15](#). Tekst bakpå siste side med annet blekk
- [n16](#). Siste ledd er en kommentar skrevet inn langs høyre marg
- [n17](#). Siste setning er kommentar til en overstrykning av flere uleselige ord
- [n18](#). Siste setningsledd skrevet oppover høyre marg
- [n19](#). Påskrift på hodet på brevets første side ved siden av datolinjen
- [n20](#). [sic.]
- [n21](#). Slutten mangler
- [n22](#). 'nd' rettet fra 'nn' ved overskriving
- [n23](#). Slutten mangler
- [n24](#). [sic.], skal være 'eneste'
- [n25](#). Slutten mangler
- [n26](#). Slutten mangler
- [n27](#). Slutten mangler
- [n28](#). [sic.]
- [n29](#). 'vennestykke' rettet fra 'ven<skap>' ved delvis overskriving
- [n30](#). 'giver' rettet fra 'g<...>' ved overskriving
- [n31](#). 'det' rettet fra 'den' ved overskriving
- [n32](#). 'fordi' rettet fra 'men' ved overskriving
- [n33](#). [sic.]
- [n34](#). [sic.], skal være 'pekuniære'
- [n35](#). 'at' rettet fra 'af' ved overskriving
- [n36](#). Tekst mangler
- [n37](#). Tekst med blyant «på hodet» nederst på siden, fortsettelse fra neste side
- [n38](#). Tekst mangler
- [n39](#). Tekst mangler

- [n40](#). Slutten mangler
- [n41](#). Slutten mangler
- [n42](#). Garborg skriver her et tall etter 2 som verken er 1 eller 6, mer utformet som en stor C
- [n43](#). Slutten mangler. Brevet har tidligere vært trykt med en slutt fra et annet ark, men dette er tydelig skrevet senere, etter sønnen Tuftens fødsel, dermed etter mai 1888.
- [n44](#). [sic.]
- [n45](#). Slutten mangler
- [n46](#). Tekst skrevet «på hodet» på 1. side
- [n47](#). 'et' rettet fra 'en' ved overskriving
- [n48](#). [sic.]
- [n49](#). Garborg bruker her skarpe klammer
- [n50](#). [sic.], skal være 'eneste'
- [n51](#). skrevet langs venstre marg
- [n52](#). Tekst langs venstre marg første side
- [n53](#). Tekst langs venstre marg side 4
- [n54](#). [sic.], startanførselstegn mangler
- [n55](#). Slutten mangler
- [n56](#). Overstrøket uleselig ord
- [n57](#). Overstrøket uleselig ord
- [n58](#). [sic.]
- [n59](#). Tekst langs brevets høyre marg siste side
- [n60](#). Starten mangler
- [n61](#). Tekst på tvers langs venstre marg
- [n62](#). Påskrift langs venstre marg side 4
- [n63](#). Påskrift på hodet, øverst side 1
- [n64](#). [sic.]

[n65](#). [sic.]

[n66](#). Tekst langs venstre marg side 4

[n67](#). Tekst langs venstre marg side 2

[n68](#). 'paa' rettet fra 'saa' ved overskriving

[n69](#). 'for' rettet fra 'før' ved overskriving

[n70](#). Garborg bruker her skarpe klammer

[n71](#). Slutten mangler

[n72](#). Papirtap

[n73](#). Tekst på hodet øverst på første side

[n74](#). Slutten mangler

[n75](#). Tallet 7 som juli dels overskrevet fra et 6-tall

[n76](#). *Garborgs note, skrevet langs venstre marg*: Hun har skrevet to Breve, siger hun. Hun hilser mangfoldig!

[n77](#). *Garborgs note nederst på siden*: Og saa fordi Erik Lie behændig indskjød noget om, at Hotellet var os anbefalet af Eilif Petersen (hvilket er Løgn).

[n78](#). 'den' rettet fra 'dem' ved overskriving

[k1](#). Deres Fortælling] «Mors kjæledægge», trykt anonymt under signaturen «L.» i *Nyt Tidsskrift* 1885, s. 282–299.

[k2](#). til Paris] Garborg reiste først i begynnelsen av desember til Paris. Han skrev fra Loschwitz, Dresden, til Amalie Skram 5. desember at han i morgen reiser til Paris med jernbanen.

[k3](#). hin Affære i Stortinget] Strid om Alexander L. Kiellands diktergasje

[k4](#). Fruen] Beate Kielland, født Ramsland (1850–1923), i 1871 gift med Alexander L. Kielland

[k5](#). i Sommer ... noget] Kielland var denne sommeren i Bossvika, Risør, hos venner av Harriet Backer. Her malte hun blant annet et

landskap med stille vann som ble utstilt på Statens Kunstutstilling samme år, katalognr. 57 «Efter Solnedgang». Maleriet ble innkjøpt av Christiania Kunstforening. Neste gang det ble vist offentlig var ved Jubileumsutstillingen på Frogner i 1914 med tittelen «Det hvite hus», eiet av H.M. Dronningen. Maleriet er nå i Nasjonalmuseets eie.

[k6](#). Opplysninger om brevet: Skrevet på brevpapir påtrykt en akatus og bokstaven G. Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 68.

[k7](#). Du vil have Brevene brændte] Trolig omtales en litterær tekst i brevsform som Kielland hadde planer om å få trykt, men ønsket at Garborg skulle vurdere. Kilde: note til brev nr. 68 i Dale & Thesen 1954, s. 438.

[k8](#). i Kristiania nu] Garborg hadde tilbrakt vinteren i Paris, nylig tilbake etter syv dagers reise

[k9](#). Skredsvig] Christian Skredsvig (1854–1924), kunstner

[k10](#). Munthe] Gerhard Munthe (1849–1929), kunstner

[k11](#). Han har forlovet sig nu] Forlovelse med Sigrun Sandberg (1869–1957). Hun ble i 1919 gift med Fridtjof Nansen.

[k12](#). Gjelder Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november/desember 1886

[k13](#). reviderer Staten] Garborg var statsrevisor fra 1883 til 1887

[k14](#). Skrivelse ... Lie] Et brev Garborg skrev til Jonas Lie med samme dato. Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 67. Trolig er originalen tapt.

[k15](#). Rue du Bac] Her lå en liten restaurant med rimelig mat hvor norske kunstnere møttes. Kielland skrev en artikkel om samværet her med Jonas Lie i Samtiden 1893: «Fra rue de Bac no. 10».

[k16](#). Werenskjolds] Ekteparet Erik og Sofie Werenskiold

[k17](#). Fruen] Sofie Werenskiold, født Thomesen (1849–1926), gift med Erik W. i Paris i 1882

- [k18](#). Skeibrok] Mathias Skeibrok (1851–1896), billedhugger
- [k19](#). Kjærringa] Inger Marie, født Nordby (1862–15.11.1886), gift med Matthias S. i 1885
- [k20](#). Forrangleren] Et kallenavn Garborg fikk i Paris
- [k21](#). Opplysninger om brevet: Eksakt datering er gjort ut fra innholdet og sammenfattet med brev fra Kielland til Erik Werenskiold, omtalt i brevet.
- [k22](#). skrive det til Werenskiold] Antakelig et brev datert 15. april 1886 til Erik Werenskiold (1855–1937), kunstner
- [k23](#). Opplysninger om brevet: Udatert kladd, 1 blad, 1 side med tekst. Slutten mangler. Skrevet underveis på reise fra Kristiania til Paris.
- [k24](#). Opplysninger om brevet: Udatert kladd, 1 blad, 1 side med tekst. Slutten mangler. Skrevet underveis fra Kristiania til Paris. Ut fra brev datert senere er det tydelig at de forlot Norge i slutten av november.
- [k25](#). vi] Backer og Kielland som returnerer til Paris etter et lengre opphold i Norge hvor de hadde tilbrakt sommeren på gården Fleskum ved Dælivannet i Bærum sammen med flere norske kunstnere. Kittys mest kjente maleri fra dette oppholdet er «Sommernatt». På Kunstutstillingen i Kristiania var hun denne høsten representert med fire malerier, katalognr. 104–107.
- [k26](#). Opplysninger om brevet: Kladd, mye likt innhold som brev med samme dato. 1 blad med tekst på begge sider + 1 dobbelblad med 3,5 s. med tekst.
- [k27](#). hjem] Atelierleiligheten hun og Harriet Backer bodde i, fra våren 1881, i Rue de Université nr. 19 i Paris. Resten av livet delte de to kvinnene husvære.
- [k28](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k29](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie bodde i Paris fra 1886 til 1906.

Deres hjem var åpent for andre norske som oppholdt seg i Paris.

[k30](#). Thomasine] Thomasine Henriette, født Lie (1833–1907), gift med fetteren Jonas L. i 1860

[k31](#). Asta] Asta Lie (1861–1921), datter av Jonas og Thomasine Lie, gift Isaachsen

[k32](#). Th.] Thomasine

[k33](#). A.] Asta

[k34](#). Bjørnsons] Ekteparet Bjørnstjerne og Karoline Bjørnson

[k35](#). Jonas] Jonas Lie (1833–1908), forfatter

[k36](#). B.] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

[k37](#). Bjørn] Bjørn Bjørnson (1859–1942), skuespiller og teatersjef

[k38](#). Fru Bjørnson] Karoline, født Reimers (1835–1934), gift med Bjørnstjerne B. i 1858

[k39](#). Comte] Trolig referanse til Auguste Comte (1798–1857), fransk filosof og positivistisk tenker

[k40](#). Allik] Kallenavn på broren Alexander L. Kielland

[k41](#). Blands piller] Jernpreparat mot blodmangel inneholdende ferrosulfat, kaliumkarbonat, glyserin, lakrisrot og sukker. Navn etter den franske legen P. Bland (1774–1858).

[k42](#). Opplysninger om brevet: Kladd, mye likt innhold som brev med samme dato. 1 dobbeltblad med tekst begge s + 1 1/2 dobbelblad I alt 6 sider med tekst.

[k43](#). hjem] Atelierleiligheten Kielland og Backer bodde i, fra våren 1881, i Rue de Université nr. 19 i Paris. Resten av livet delte de to kvinnene husvære.

[k44](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k45](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie, forfatterektepar

[k46](#). Thomasine] Thomasine Henriette, født Lie (1833–1907), gift med

fetteren Jonas L. i 1860

[k47](#). Asta] Asta Lie (1861–1921), datter av Jonas og Thomasine Lie, gift Isaachsen

[k48](#). Bjørnsons] Bjørnstjerne og Karoline Bjørnson, forfatterektepar

[k49](#). Bjørnson] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

[k50](#). De nygifte] Bjørn Bjørnson og Jenny Sandberg

[k51](#). hun] Jenny Sandberg, født Dahl (1846–1914), gift med Bjørn Bjørnson 1886–1890

[k52](#). Skredsvigs] Christian og Maggie Skredsvig

[k53](#). Jonas] Jonas Lie (1833–1908), forfatter

[k54](#). en uindbundet] Romanen *Kommandørens Døttre* av Jonas Lie, utgitt 1886

[k55](#). Skredsvig] Christian Skredsvig (1854–1924) kunstner

[k56](#). Hegel] Frederik Hegel (1817–77), dansk forlegger

[k57](#). Ullman] Viggo Ullmann (1848–1910), pedagog og politiker. Bror av Ragna Nielsen.

[k58](#). Kommandørens døttre] Roman av Jonas Lie, utkom 1886

[k59](#). min søster] Dagmar Skavlan (1855–1931), gift 1879 med Olaf Skavlan

[k60](#). Opplysninger om brevet: Kladd. 2 dobbeltblad, 8 sider med tekst. Slutten mangler.

[k61](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k62](#). snorlemaskine] snorle = snofte, pruste (ODS)

[k63](#). Blauds piller] Jernpreparat mot blodmangel inneholdende ferrosulfat, kaliumkarbonat, glyserin, lakrisrot og sukker. Navn etter den franske legen P. Blaud (1774–1858).

[k64](#). Lies] Ekteparet Jonas og Thomasine Lie

[k65](#). Jonas] Jonas Lie (1833–1908), forfatter

- [k66](#). Bjørnsons] Ekteparet Bjørnstjerne og Karoline Bjørnson
- [k67](#). Thomasine] Thomasine Henriette, født Lie (1833–1907), gift med fetteren Jonas L. i 1860
- [k68](#). Asta] Asta Lie (1861–1921), datter av Jonas og Thomasine Lie, gift Isaachsen
- [k69](#). Th.] Thomasine Lie
- [k70](#). Mons] Mons Lie (1864–1931), sønn av Jonas og Thomasine Lie
- [k71](#). de nygifte] Bjørn Bjørnson og Jenny Sandberg
- [k72](#). hun] Jenny Sandberg, født Dahl (1846–1914), gift med Bjørn Bjørnson 1886–1890
- [k73](#). Bjørn] Bjørn Bjørnson (1859–1942), skuespiller og teatersjef
- [k74](#). Fru Bjørnson] Karoline, født Reimers (1835–1934), gift med Bjørnstjerne B. i 1858
- [k75](#). Comte] Trolig referanse til Auguste Comte (1798–1857), fransk filosof og positivistisk tenker
- [k76](#). Opplysninger om brevet: Kladd. 1 dobbeltblad + 1/2 dobbeltblad, delvis avrevet.
- [k77](#). min søster] Trolig Dagmar Skavlan (1855–1931), gift 1879 med Olaf Skavlan
- [k78](#). din bog] Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november /desember 1886
- [k79](#). Cammermeyer] Alb. Cammermeyers boghandel og forlag, Christiania
- [k80](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie
- [k81](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty
- [k82](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932) kunstner
- [k83](#). Jacob Sømme] Jacob Sømme (1862–1940), maler, fetter av Kitty

[k84](#). Cernay la ville] Alexander L. Kielland var bosatt i Cernay-la-Ville utenfor Paris fra medio okt. 1886 til 3. okt. 1887

[k85](#). Thomasines] Thomasine Henriette, født Lie (1833–1907), gift med fetteren Jonas L. i 1860

[k86](#). Werenskiolds] Erik og Sofie Werenskiold

[k87](#). fru Holsts] Trolig Fernanda Holst, født Thomesen (1862–1920), som var gift med Lars Holst til 1895 og deretter giftet seg med Erik Nissen

[k88](#). Opplysninger om brevet: To kladder til samme brev med svært likt innhold. 2 blad med to sider med tekst, 1 blad med en 1/4 side med tekst. Slutten mangler

[k89](#). Cernay la Ville] Alexander L. Kielland var bosatt i Cernay-la-Ville utenfor Paris fra medio okt. 1886 til 3. okt. 1887

[k90](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

[k91](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k92](#). Jacob Sømme] Jacob Sømme (1862–1940), kunstner, fetter av Kitty

[k93](#). Allik] Kallenavn for broren Alexander

[k94](#). Jens Zetlitz] Jens Zetlitz (1761–1821), prest og dikter

[k95](#). Opplysninger om brevet: To kladder til samme brev. 1 blad + 1 dobbeltblad med 4 sider med tekst. Slutten mangler.

[k96](#). Cernay la ville] Alexander L. Kielland var bosatt i Cernay-la-Ville utenfor Paris fra medio okt. 1886 til 3. okt. 1887

[k97](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

[k98](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k99](#). Jacob Sømme] Jacob Sømme (1862–1940), kunstner, fetter av

Kitty

[k100](#). Allik] Kallenavn på broren Alexander

[k101](#). Jens Zetlits] Jens Zetlitz (1761–1821), prest og dikter

[k102](#). Færden] Anders Færden (1860–1939), jurist og sædelighetsforkjemper

[k103](#). det er altsaa lexiconfeil] Kielland skrev artikkelen «Et indlæg i Kvinde-Sagen», trykt i *Luthersk Ugeskrift* 21. mars 1885, som et motinnlegg til Færdens syn på blant annet kvinnesak som kristendomsfiendtlig.

[k104](#). Opplysninger om brevet: 1 dobbeltblad, 2½ side med tekst. Slutten mangler

[k105](#). Opplysninger om konvolutten som vedligger: Udatert, ustemplett og trolig ubrukt. Dateringen er usikker, men den ligger sammen med kladdene fra 25. desember. Garborg hadde sin stilling i Statsrevisjonen fram til slutten av 1887.

[k106](#). Cernay la ville] Alexander L. Kielland var bosatt i Cernay-la-Ville utenfor Paris fra medio okt. 1886 til 3. okt. 1887.

[k107](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

[k108](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k109](#). Jacob Sømme] Jacob Sømme (1862–1940), kunstner, fetter av Kitty

[k110](#). Allik] Kallenavn på broren Alexander

[k111](#). Jens Zetlitz] Jens Zetlitz (1761–1821), prest og dikter

[k112](#). Opplysninger om brevet: Udatert kladd. 2 blad. Slutten mangler.

[k113](#). Jens Zetlits] Jens Zetlitz (1761–1821), prest og dikter

[k114](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

- [k115](#). din bog] Romanen *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november /desember 1886
- [k116](#). Færden] Anders Færden (1860–1939), jurist og sædelighetsforkjemper
- [k117](#). Du forsmaar ... aand] Kielland skrev artikkelen «Et indlæg i Kvinde-Sagen», trykt i *Luthersk Ugeskrift* 21. mars 1885, som et motinnlegg til Færdens syn på blant annet kvinnesak som kristendomsfiendtlig.
- [k118](#). Opplysninger om brevet: 2 dobbelblad, 8 sider med tekst.
- [k119](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie
- [k120](#). Runebergs] Walter Runeberg, finsk billedhugger, og hustru Lina, bosatt i Paris fra 1876–1893
- [k121](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k122](#). Thomasine] Thomasine Henriette, født Lie (1833–1907), gift med fetteren Jonas L. i 1860
- [k123](#). Jonas's] Jonas Lie (1833–1908), forfatter
- [k124](#). Mannfolk] Garborgs roman, utgitt månedskiftet november/desember 1886
- [k125](#). Svava] Svava Riis, en sentral kvinneskikkelse i Bjørnstjerne Bjørnsons skuespill *En hanske*, utgitt 1883
- [k126](#). Albertinee] Christian Krohgs roman *Albertine*, utgitt 20. desember 1886
- [k127](#). Ragna Nielsen] Ragna Wilhelmine Nielsen, født Ullmann (1845–1924), lærer og kvinnesaksforkjemper
- [k128](#). Gina Kroghs] Jørgine Anna Sverdrup Krog (1847–1916), politiker og kvinnesaksforkjemper
- [k129](#). Ullman] Viggo Ullmann (1848–1910), pedagog og politiker, bror av Ragna Nielsen

[k130](#). fru Collett] Camilla Collett (1813–1895), forfatter, utga første samfunnskritiske roman i Norge

[k131](#). Bjørnson] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

[k132](#). Otto Sinding og frue] Otto Sinding (1842–1909), maler og forfatter, gift i 1873 med Anna Christine Nielsen (1855–1914), pleiedatter av Betzy og Hans Gude

[k133](#). Pariserindtryk i Dagbladet] Føljetong i 7 deler trykt i *Dagbladet* fra 19. desember 1886 til 10. januar 1887, siste del var signert «ain . . d»

[k134](#). Tre Par] Lystspill av Alexander L. Kielland, utgitt i 1886

[k135](#). Irgens Hansen] Johan Irgens Hansen (1854–95), kritiker og teatersjef

[k136](#). Alf] Henspeiler trolig på karakteren Alf Christensen i Bjørnstjerne Bjørnsons roman *En hanske*. Stykket ble spilt på Christiania theater fra høsten 1886–1888.

[k137](#). kritikken over Din bog] Anmeldelse trykt i *Dagbladet* 19. desember 1886

[k138](#). Mandag ... model] Kielland var om formiddagen elev ved Académie Colarossi, en av de få kunsthøysene som tok i mot kvinnelige elever (kilde: Harriet Backer til Eilif Peterssen i brev datert 8. februar 1887, NB Brevs. 209)

[k139](#). Bjørnsons] Trolig Bjørnstjerne og Karoline Bjørnson

[k140](#). Opplysninger om brevet: To kladder med lignende innhold. Første kladd: 1 blad, 2 sider med tekst. Andre kladd: 1 dobbeltblad, 4 sider med tekst. Tidligere er brevet i etterkant merket «des. 1886», men ut fra innholdet er det klart at dette er skrevet noe senere og sammenholder innholdet med brev hun skrev til Erik Werenskiold datert <10>. januar 1887 (kilde: NB Brevs. 98).

[k141](#). mit eget portrait] Et usignert portrett av Kielland var lenge tilegnet Harriet Backer, men er nå dokumentert som et selvportrett, altså dette som omtales her. Eies av Nasjonalmuseet (kilde: Lange 2017: 99).

[k142](#). male frugttrær] I flere år malte Kielland landskapsmotiv fra Cernay-la-Ville utenfor Paris

[k143](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty. Bosatt i Cernay-la-Ville utenfor Paris fra medio okt. 1886 til 3. okt. 1887.

[k144](#). Opplysninger om brevet: Udatert kladd, 1 dobbeltblad, brettet med ½ side med tekst. Tidligere antatt romjul 1886. Originalen trolig tapt, finnes som digital fil.

[k145](#). Opplysninger om brevet: Udatert kladd, 1 blad, 4 side med tekst. Slutten mangler. Tidligere antatt romjul 1886.

[k146](#). Din bog] Romanen *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november/desember 1886

[k147](#). Færden] Anders Færden (1860–1939), jurist og sædelighetsforkjemper

[k148](#). moders ... fysik] Kielland skrev artikkelen «Et indlæg i Kvinde-Sagen», trykt i *Luthersk Ugeskrift* 21. mars 1885, som et motinnlegg til Færdens syn på blant annet kvinnesak som kristendomsfiendtlig.

[k149](#). Opplysninger om brevet: Delvis trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 73, men her er to fragmenter feilaktig satt sammen. Slutten av fragmentet mangler.

[k150](#). Mannfolk] Roman av Arne Garborg, utgitt månedskiftet november/desember 1886

[k151](#). Fru Vullums] Margrethe Vullum (1846–1918), opprinnelig dansk, bosatt i Norge fra 1876, journalist og samfunnsdebattant

- [k152](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), maler
- [k153](#). Asta] Asta Lie Isaachsen (1861–1921), datter av Thomasine og Jonas Lie, i 1891 gift med Daniel Isaachsen
- [k154](#). Boka] Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november/desember 1886. Brevet fra Harriet Backer er datert 17. januar 1887 (kilde: NB Brevs. 140)
- [k155](#). Opplysninger om brevet: Slutten mangler.
- [k156](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty
- [k157](#). Blouds piller] Jernpreparat mot blodmangel inneholdende ferrosulfat, kaliumkarbonat, glyserin, lakrisrot og sukker. Navn etter den franske legen P. Blaud (1774–1858).
- [k158](#). Xia] Christiania
- [k159](#). Dgbl.] Dagbladet
- [k160](#). Auberts Artikel] Kunsthistoriker Andreas Auberts artikkel «I Anledning af Christian Krohgs store komposition: Fra Politilægens Venteværelse» i *Dagbladet* 22. mars 1887
- [k161](#). Hans Jæger] Hans Jæger (1854–1910), forfatter, anarkist og bohem
- [k162](#). Dit Stykke] Kiellands artikkel «Kunstkritik», undertegnet «En Maler», i *Dagbladet* 1. mai 1887
- [k163](#). Werenskjold] Erik Werenskiold (1855–1937), kunstner
- [k164](#). W.] Werenskiold
- [k165](#). Fredriksværn] Stavern, Vestfold
- [k166](#). Frits] Frits Thaulow (1847–1906), kunstner
- [k167](#). Krohg] Christian Krohg (1852–1925), kunstner
- [k168](#). Holst] Lars Holst (1848–1915), avismann, redaktør i *Dagbladet* 1883–90

[k169](#). Lars] Lars Holst

[k170](#). Petersen] Trolig omtales boka *Egteskab eller fri Kiærlighed. Foredrag*, utgitt 1887 av Fredrik Petersen (1839–1903), teolog og professor

[k171](#). «Nylænde»] *Nylænde. Tidsskrift for Kvindernes sag*, Norges første kvinnesakstidsskrift utgitt av Norsk Kvindesagsforening. Første utgave kom 1. februar 1887 med Gina Krog som redaktør.

[k172](#). Gina Krog] Jørgine Anna Sverdrup Krog (1847–1916), politiker og kvinnesaksforkjemper

[k173](#). Albertine] Roman av Christian Krohg, utgitt desember 1886

[k174](#). «Bohêmen»] Hans Jægers roman *Kristiania-Bohêmen*, utgitt desember 1885

[k175](#). «Mannfolk»] Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november/desember 1886

[k176](#). Irgens Hansen] Johan Irgens Hansen (1854–95), kritiker og teatersjef

[k177](#). Gravesen] Trolig utested drevet av den danske restauratøren Grave Gravesen som drev drikkesteder ulike plasser i Kristiania

[k178](#). Din Artikel i Dagbl:] Kiellands artikkel «Kunstkritik», undertegnet «En Maler», i *Dagbladet* 1. mai 1887

[k179](#). Ragna Nielsen] Ragna Wilhelmine Nielsen, født Ullmann (1845–1924), lærer og kvinnesaksforkjemper

[k180](#). Prof P.] Trolig Fredrik Petersen (1839–1903), teolog og professor, utga i 1887 boka *Egteskab eller fri Kiærlighed. Foredrag*

[k181](#). Salonen] Kielland fikk antatt maleriet «Sommernatt» på salongen i Paris. Malt etter en studie fra sommeren på Fleskum i 1886. Eies av Nasjonalmuseet.

[k182](#). B.B] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

- [k183](#). I.H.] Johan Irgens Hansen (1854–95), kritiker og teatersjef
- [k184](#). Gammeln] Bjørnstjerne Bjørnson
- [k185](#). Thommesen] Trolig Ola Thommessen (1851–1942), redaktør for *Verdens Gang* fra 1878
- [k186](#). Bergljot og Brækstad] Trolig om Bergljot Bjørnson (1869–1953) og Hans Lien Brækstad (1845–1915), litterat m.m. I 1882 ble han enkemann for annen gang. Bergljot ble ikke gift med ham, men senere med Sigurd Ibsen.
- [k187](#). Bjørn og Fru Sandberg] Om Bjørn Bjørnson (1859–1942) og Jenny Sandberg, født Dahl (1846–1914), gift med Bjørn Bjørnson 1886–1890
- [k188](#). Mons] Mons Lie (18–19), sønn av Jonas og Thomasine Lie
- [k189](#). Asta] Asta Lie (1861–1921), datter av Jonas og Thomasine Lie, gift Isaachsen
- [k190](#). Racine] Jean Racine (1639–99), fransk forfatter
- [k191](#). Jonas og Thomasine] Jonas og Thomasine Lie
- [k192](#). Phèdre] Tragedie av Jean Racine, utgitt 1677
- [k193](#). Eilif Petersen] Eilif Peterssen (1852–1928), kunstner
- [k194](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k195](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie
- [k196](#). Opplysninger om brevet: 3 siders brev, dobbeltblad skrevet med kopiblyant.
- [k197](#). Ikveld ... 8 dage] Trolig omtales boka *Egteskab eller fri Kiærlighed. Foredrag* utgitt 1887 av Fredrik Petersen (1839–1903), teolog og professor
- [k198](#). Gina Krog] Jørgine Anna Sverdrup Krog (1847–1916), politiker og kvinnesaksforkjemper
- [k199](#). denne Blyanten] Brevet er skrevet med en kopiblyant som gir

ulik mengde farge på teksten.

[k200](#). Thommessen] Ola Thommessen (1851–1942), redaktør for *Verdens Gang* fra 1878

[k201](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 82.

[k202](#). N.S. Bjærum] Nicolai S. Bjærum (1843–1913), organist i Sagene kirke, Kristiania og komponist

[k203](#). «Gamle Olav sonlaus»] Tittel på et dikt fra Aasmund Olavson Vinjes *Storegut*. Trykt i *Lesebok i det norske folkemaal for høgre skular*, utgitt i 1885 av Garborg og Ivar Mortenson

[k204](#). Thv. Lammers] Thorvald Lammers (1841–1922), komponist og sanger

[k205](#). Kjærringa] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k206](#). Sjapa] Garborgs hund

[k207](#). en Slags Komedie] *Uforsonlige*, skuespill utgitt 1888

[k208](#). Johan] Venstre-politikeren Johan Sverdrup er modell for en av karakterene i skuespillet

[k209](#). Jæderromanen] Romanen *Fred* som ble utgitt 1892. *Fred* kalles Garborgs «jærroman» både av ham selv og av andre.

[k210](#). den 25de] Garborgs fødselsdag var 25. januar, dette året fylte han 37 år

[k211](#). Hans Jæger] Hans Jæger (1852–1910), forfatter og anarkist, utga i 1885 den omstridte romanen *Fra Kristiania-Bohêmen*

[k212](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k213](#). Jonas] Jonas Lie (1833–1908), forfatter

[k214](#). da «visse Folk» er borte] Ekteparet Bjørnstjerne og Karoline

Bjørnson hadde flyttet fra Paris etter mye krangel med andre nordmenn bosatt der.

[k215](#). «Ny Jord»] Radikalt dansk tidsskrift, 1. utg. 1888. 3 bind utgitt før det gikk inn i 1889. Redaktør: Carl Johan Behrens.

[k216](#). «Nordpolen»] Trolig en hytte som lå like ved huset til Garborg, eiet av Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter og forfatter m.m.

[k217](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

[k218](#). Eilif Petersen] Eilif Peterssen (1852–1928), kunstner

[k219](#). Opplysninger om brevet: Delvis trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr.92, hvor starten er utelatt fram til avsnittet «Jeg arbeider...».

[k220](#). Savalguten] Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter, forfatter, redaktør m.m.

[k221](#). Thime] Kielland bodde minst to steder på Jæren denne sommeren, Vik og Time. Først uti november reiste hun til Sandvika (kilde: Brev fra Harriet Backer til Garborg datert 1. nov. 1888. NB Brevs. 140)

[k222](#). «Ny Jord»] Radikalt dansk tidsskrift, 1. utg. 1888. 3 bind utgitt før det gikk inn i 1889. Redaktør: Carl Johan Behrens.

[k223](#). Strindbergs Stykke om Kvinden og Negerne] August Strindbergs drama *Fröken Julie*, utgitt 1888

[k224](#). Lars Holst] Lars Holst (1848–1915), jurist og Venstre-mann, redaktør for *Dagbladet* fra 1883

[k225](#). Sars] Johan Ernst Sars (1835–1917), historiker

[k226](#). B.B.] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

[k227](#). Uforsonlige] Skuespill av Garborg utgitt 1888

[k228](#). «Mannfolk»] Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet

november/desember 1886

[k229](#). «Fri Skilsmisse»] Utgitt i 1888, i Bergen av Mons Litleré, med undertittelen «– Indlæg i Discussionen om Kjærlighed»

[k230](#). Ungen] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn

[k231](#). Irgens Hansen] Johan Irgens Hansen (1854–1895, teaterkritiker og -sjef

[k232](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie

[k233](#). Berchtesgaden] By i den tyske delstaten Bayern syd i Tyskland, sommeroppholdssted for Lies og Henrik og Susanna Ibsen

[k234](#). Daudet «Den Udødelige»] Alphonse Daudet (1814–1897), fransk forfatter. Romanen er en parisisk samfunnsskildring, utgitt på dansk i 1888.

[k235](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner. Brevet fra Garborg ser ikke ut til å være bevart, men Harriet Backers svar til Garborg datert 1. nov. 1888 er bevart (kilde: NB Brevs. 140).

[k236](#). Udstillingen] Statens Kunstutstilling, Høstutstillingen

[k237](#). Du har jo været flittig] Kielland hadde 5 malerier utstilt: Katalognr. 95: Efter Regnveir, 96: Fra Jæderen, 97: Ved Seinen, 98: Sommerdag på Jæderen, 99: Stilleben.

[k238](#). Opplysninger om brevet: Trolig en kladd siden det er fra hennes arkiv. Slutten mangler.

[k239](#). Fædraheimen] Et nynorskspråklig ukeblad startet av Arne Garborg i 1877 med undertittel: *Eit Blad til det norske Folk*. Mortensson-Egnund var redaktør 1883–1891

[k240](#). Savalguten] Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter, forfatter, redaktør m.m.

[k241](#). min fødselsdag] 8. oktober

- [k242](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k243](#). Jonas Lies] Jonas Lie (1833–1908), forfatter
- [k244](#). Discussion om kjærlighed] Antakelig viser hun til Garborgs artikkel «Naturfornægtelsen» i *Dagbladet* 18. september
- [k245](#). Holst] Lars Holst (1848–1915), jurist og Venstre-mann, redaktør for *Dagbladet* fra 1883
- [k246](#). Opplysninger om brevet: Delvis trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 95, første 2/3 fram til «jeg tror ikke...».
- [k247](#). Savalguten] Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter, forfatter, redaktør m.m.
- [k248](#). Ivar] Ivar Mortensson-Egnund
- [k249](#). Mannfolk] Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november/desember 1886
- [k250](#). Ungen] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn
- [k251](#). Kjærringa] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887
- [k252](#). Boka] Trolig romanen *Hjaa ho Mor*
- [k253](#). Maisa Jons] Roman av Jonas Lie, utgitt 1888 i København
- [k254](#). Hans Jæger] Hans Jæger (1854–1910), forfatter, anarkist og bohem. Utga på eget forlag i 1888 *Kristiania-Billeder* sammen med Haakon Nyhuus (1866–1913)
- [k255](#). Fru Engelhart er blit rent umulig] Gjelder Oda født Lasson, gift 1881 med Jørgen Engelhart (1852–1921), men som hun flyttet fra i 1883 og formelt skilt fra i 1888. Hun var i 1888 både sammen med Chrstian Krohg og Hans Jæger.
- [k256](#). Sonja] Tittel på novelle av Haakon Nyhuus hvor Oda Engelhart

er modell, trykt i *Kristiania-Billeder*

[k257](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k258](#). Werenskjold] Erik Werenskiold (1855–1937), kunstner

[k259](#). jeg beundrer ... Ro] Kielland skrev artikkelen «Nogle Betragtninger over Stiftsmødets Forhandlinger angaaende Kvindens Deltagelse i Guds Ords Forkyndelse» i *Morgenbladet* 12. desember 1888

[k260](#). «Fri Skilsmisse»] Hefte utgitt av Garborg i 1888, i Bergen av Mons Litleré, med undertittelen *Indlæg i Discussionen om Kjærlighed*

[k261](#). Alfred Ipsen] Alfred Ipsen (1852–1922), dansk forfatter

[k262](#). Opplysninger om brevet: Udatert fragment. Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 73, men feil sammensatt med brev datert 5.2.1887. Starten av fragmentet mangler. Dateringen nå er gjort ut fra opplysningen om sønnens to første tenner som Hulda Garborg i brev til Asta Lie skriver skjedde natten til 21. februar 1889 (kilde: NB Brevs. 47).

[k263](#). Bloud's Piller] Jernpreparat mot blodmangel inneholdende ferrosulfat, kaliumkarbonat, glyserin, lakrisrot og sukker. Navn etter den franske legen P. Blaud (1774–1858).

[k264](#). Temmelig enig ... Havfruen] Om Henrik Ibsens skuespill *Fruen fra Havet* som hadde premiære på Christiania Theater 28. november 1888

[k265](#). Gutten] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn

[k266](#). Han] Trolig skriver Garborg her om seg selv i 3. person

[k267](#). Dit Interiør] Antakelig henspeiler dette på et av bildene Kielland hadde på Verdensutstillingen i Paris, omtalt som «et interiør fra atelieret i Paris». Hun vant sølvmedalje for ett av sine andre malerier

(kilde: Terjesen 1999, s. 204)

[k268](#). Kjærringa] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k269](#). Lie] Jonas Lie (1833–1908), forfatter. Brevet som nevnes er ikke NBs samling

[k270](#). Kjærringa] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k271](#). Asnieres] Forstad til Paris, ca 8 km fra sentrum mot nordvest

[k272](#). Asnieres] Forstad til Paris, ca 8 km fra sentrum mot nordvest

[k273](#). Sévre] Sévres, forstad til Paris, ca 10 km fra sentrum mot vest

[k274](#). Inga Thommessen] Inga Thomesen, gift Kjelsberg (1848–1823), søster til Sofie Werenskiold som var gift med Erik Werenskiold

[k275](#). Udstillingen er jo storartet] Kielland stilte ut fire malerier på Verdensutstillingen i Paris og vant sølvmedalje. Den franske stat kjøpte inn ett med torvmyr-motiv. Hun var også medlem i den norske komiteen.

[k276](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen 1954, nr. 109.

[k277](#). Opplysninger om konvolutten: Antatt tilhørt dette brevet. Stempelet delvis fjernet sammen med frimerket. Resterende tekst er «Muenche», stedet Garborg angir på brevet. Fram til medio oktober 1891 bodde Kielland i Sandvika, Bærum.

[k278](#). Bog] Garborgs roman *Hjaa ho Mor*, utgitt 1890. Først på dansk-norsk med tittelen *Hos Mama* av P.G. Philipsens Forlag, København, senere på landsmål.

[k279](#). «Mannfolk»] Garborgs roman *Mannfolk*, utgitt månedskiftet november/desember 1886

[k280](#). «Paa Guds Veie»] Bjørnstjerne Bjørnsons roman *Paa Guds Veie*, utgitt 1889

[k281](#). B. B.] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

[k282](#). «Samtid»] Tidsskriftet *Samtiden* med undertittel *Populært tidsskrift for litteratur og samfundsspørgsmaal* utkom fra 1890, redigert av J. Brunchorst og Gerhard Gran, trykt i Bergen. I første årgang hadde Arne Garborg tre bidrag, men ikke noe som dreier seg om et tilsvarende.

[k283](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter

[k284](#). Streiken] Streik for bedre lønnsvilkår blant kvinnelige arbeidere ved Bryn og Grønvold fyrstikkfabrikk i oktober til desember 1889

[k285](#). Dr. Nissen] Oscar Nissen, lege (1843–1911)

[k286](#). Erik Vullum] Erik Vullum (1850–1916), journalist og politiker

[k287](#). Sandviken og Omegn] Kielland og Backer bodde en stund på «Walles hotel» i Sandvika i Bærum, da de flyttet permanent fra Paris våren 1889. Walles hotel lå der Rådhuset i Bærum i dag har en forhage.

[k288](#). Fleskum] Christian Skredsvig kjøpte ved svigerfaren Frithjof Plahtes hjelp gården Fleskum ved Dælivannet i Bærum

[k289](#). Fru Skredsvig] Maggie, født Plahte (1863–1955), skilt fra Chr. Skredsvig i 1895 og senere gift med Michael Lie

[k290](#). Werenskjold] Erik Werenskiold (1855–1937) kunstner

[k291](#). Dagbladets Julenummer] «Dagbladets Julaftennummer, 24de December 1889», nederst på tredje side

[k292](#). Hamsuns Hoved ... godt] Portrett av Knut Hamsun tegnet av Erik Werenskiold

[k293](#). «Jadarbuen» ... paa det] Antakelig om Jon Jonsson Line (1862–1949), bonde og skribent fra Time i Rogaland, utga 1888 *Unge år*.

Forteljingar frå Jadarbuen

[k294](#). Jens Tvedt] Jens Tvedt (1857–1935), lærer og forfatter

[k295](#). hans sidste Bog] Romanen *Nybrod*, utgitt 1888

[k296](#). Dine kunstneriske Seire] Antakelig viser han til at Kielland vant sølvmedalje for ett av sine malerier på Verdensutstillingen i Paris. Den franske stat kjøpte inn ett med torvmyr-motiv.

[k297](#). Kjærringa] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k298](#). Ungen] Sønnen Arne Olaus Fjortoft Garborg, kalt «Tuften» født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn

[k299](#). Boka] Trolig Garborgs roman *Hjaa ho Mor*

[k300](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k301](#). Werenskjolds] Sofie og Erik Werenskiold

[k302](#). Opplysninger om brevet: Uppreis datering, men konvoluttens stempel viser at det er fra tidlig juni. Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 131.

[k303](#). Opplysninger om konvolutten: Halve stempelet fjernet sammen med frimerket. Resterende tekst: «Nordb Poste». På baksiden stemplet ved ankomst «Sandvigen 19 6 1891».

[k304](#). Zarathustra] Den tyske filosofen Friedrich Nietzsches verk *Also Sprach Zarathustra*, utgitt 1883–85

[k305](#). Mortenson] Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter, forfatter, prest m.m.

[k306](#). «Jenseit von Gut und Böse»] Verk av Friedrich Nietzsche utgitt 1886

[k307](#). Jacob] Roman av Alexander L. Kielland, utgitt 1891

[k308](#). StHansfest] Roman av Alexander L. Kielland, utgitt 1887

[k309](#). Kielland] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

[k310](#). Ivar] Ivar Mortensson-Egnund

[k311](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k312](#). Werenskjolds] Sofie og Erik Werenskiold

[k313](#). Gutten] Werenskiolds sønn Werner, født 28. april 1883, som hadde vært alvorlig syk

[k314](#). Elling Holst] Elling Bolt Holst (1849–1915), matematiker og forfatter. Deres eneste sønn Alf Thorodd Holst, døde bare fem år gammel (10.05.1885–15.03.1890)

[k315](#). Fru Skavlans] Dagmar Kielland Skavlan (1855–1931), søster av Kitty, gift 1879 med Olaf Skavlan som døde 30. mai 1891

[k316](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 134.

[k317](#). Du har altsaa ... forstaaet] Kielland slet i flere år med nedsatt helse. Hun beskriver sykdomsdetaljer i brev til Jonas Lie datert 1. mai 1891 (kilde: NB Brevs. 119), men det er uklart hva hun led av. Dr. Hagbart Strøm foretok den første operasjonen rundt juletider 1890.

[k318](#). Dr. Strøm] Hagbarth Strøm (1854–1912), lege og senere professor i kirurgi

[k319](#). Mor Valand] Valborg Valand (1812–93), «klok kone», dømt for kvakksalveri tre ganger

[k320](#). Nietzsche-Artikelen] «Nietzsche om Kvinden» i *Verdens Gang* 31. juli 1891

[k321](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k322](#). liden Skizze ... Alterpartiet] Ett av Harriet Backers mesterverk som hun fullførte i 1892 er maleriet «Barnedåp i Tanum Kirke», men motivet hadde hun arbeidet med i flere år. Garborg ønsket seg en av

skissene.

[k323](#). Werenskiolds] Erik og Sofie Werenskiold

[k324](#). Gudskelov at det gaar bedre] Gjelder Werenskiolds sønn Werner, født 28. april 1883, som hadde vært alvorlig syk

[k325](#). Opplysninger om brevet: Udatert brev, men ut fra innholdet er det trolig skrevet mellom sist i september og tidlig oktober 1891.

[k326](#). Aastas] Asta Lie Isaachsen (1861–1921), datter av Thomasine og Jonas Lie, gift 1891 med Daniel Isaachsen

[k327](#). Daniel Isachsen] Daniel Isachsen (1859–1948), fysiker

[k328](#). Skavlans død] Svogeren Olaf Skavlan døde 30. mai 1891

[k329](#). min søster] Dagmar Kielland Skavlan (1855–1931), søster av Kitty, gift 1879 med Olaf Skavlan

[k330](#). Wesselsgade 8] Backer og Kielland flyttet hit 20. oktober 1891 og hadde registrert adresse her i hvert fall til 1893.

[k331](#). min doktor] Hagbarth Strøm (1854–1912), lege og senere professor i kirurgi. Ansatt på Rikshospitalet som den gang lå i Akersgaten omtrent der hvor Høyblokken i Regjeringskvartalet ligger i dag.

[k332](#). jeg har tre bilder færdige] Trolig er det de tre maleriene hun denne høsten stilte ut på Statens Kunstutstilling: Katalognr. 96 Aftenens Fred, nr. 97 Sommermorgen, nr. 98. Sandvikselven. Utstillingen åpnet 7. november.

[k333](#). Jo min bestemmelse ... leve det med] Kielland slet i flere år med nedsatt helse. Hun beskriver sykdomsdetaljer i brev til Jonas Lie datert 1. mai 1891 (kilde: NB Brevs. 119), men det er uklart hva hun led av. Dr. Hagbart Strøm foretok den første operasjonen rundt juletider 1890. Først etter den andre operasjonen sen vinteren 1892, ble hun betydelig bedre.

[k334](#). din kone] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider. Giftet seg med Arne Garborg i 1887.

[k335](#). Tuften] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn

[k336](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k337](#). Tannum] I Sandvika bodde Backer og Kielland på Walles hotel, men Backer leide i perioder et husvære nærmere Tanum kirke, øst i Bærum.

[k338](#). Hun er ... lige uvis] Gjelder maleriet «Barnedåp i Tanum Kirke», ett av Harriet Backers mesterverk som hun fullførte i 1892. I dag eiet av Nasjonalmuseet.

[k339](#). Werenskiold] Erik Werenskiold (1855–1937) kunstner

[k340](#). det billede] Et praktfullt helfigurportrett i profil med Kielland sittende i en mørk rød stol. Hun er kledd i rød, mønstret kjole og svart hatt pyntet med gule blomster og holder en sigarett i venstre hånd. Olje på lerret, 100 x 67,5 cm. Tekst i høyre hjørnet: «Til Kitty Kielland fra Erik Werenskiold». Eies i dag av Nasjonalmuseet.

[k341](#). færdig til høstutstillingen] I katalogen står Werenskiold med ett maleri: «205: Portræt», uten nærmere om innholdet.

[k342](#). Mons Lie] Mons Lie (1864–1931), debuterte som forfatter i 1894. Sønn av Jonas og Thomasine Lie

[k343](#). Zarathustha] Den tyske filosofen Friedrich Nietzsches verk *Also Sprach Zarathustra*, utgitt 1883–85

[k344](#). Opplysninger om brevet: Delvis trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 135, teksten mellom «Geburtsdagen» og «Og naar jeg ...» er utelatt.

[k345](#). Geburtsdagen] Kiellands bursdag var 8. oktober, som hun hadde minnet ham på i siste brev

[k346](#). Kunstutstillingen] Statens Kunstutstilling åpnet dette året 7. november. Kielland hadde tre malerier utstilt.

[k347](#). «Psychopathia sexualis»] Et verk utgitt 1886 av den tysk-østerrikske psykiatrikeren Richard von Krafft-Ebing, datiden mest kjente seksualforsker

[k348](#). Nylænde] *Nylænde. Tidsskrift for Kvindernes sag*, Norges første kvinnesakstidsskrift utgitt av Norsk Kvindesagsforening. Første utgave kom 1. februar 1887 med Gina Krog som redaktør.

[k349](#). Ragna Nielsen] Ragna Wilhelmine Nielsen, født Ullmann (1845–1924), lærer og kvinnesaksforkjemper

[k350](#). Gina Krog] Jørgine Anna Sverdrup Krog (1847–1916), politiker og kvinnesaksforkjemper

[k351](#). har skrevet om Kvindehad og Mandefolksforagt] Trykt i *Nylænde* 1. april 1891 (nr. 7, 5. årgang)

[k352](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 136.

[k353](#). Kunstnermarkedet] I januar 1892 ble «Kunstnernes store Fest» avholdt ved Tivoli i Kristiania. Her hadde en damekomite ansvar for en salgsutstilling av kunstverk til inntekt for Kunstnerforeningens Byggefond. Annonsetekst: «Udstilling i Circus Kongefoyer af de til det store byggefondslotteri skjænkede kunstværker. Fri entré» (kilde: *Aftenposten* 22.01.1892).

[k354](#). Kjærringa] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider. Giftet seg med Arne Garborg i 1887.

[k355](#). mit sidste Opus] Gjelder nok romanen *Trætte Mænd*, utgitt sent november 1891

[k356](#). Frk. Berner] Frk. Berner er en av karakterene i Garborgs roman *Trætte Mænd*, utgitt 1891

- [k357](#). Gram] Gabriel Gram er hovedkarakteren i Garborgs *Trætte Mænd*
- [k358](#). Dr. Schmidkunz] Tyskeren Hans (Johann) Schmidkunz (1863–1934). Han og kona var i omgangskretsen til Arne og Hulda Garborg i Münchener-tiden.
- [k359](#). din Bror vil bli Borgermester] Alexander L. Kielland ble utnevnt til Borgermester i Stavanger høsten 1891.
- [k360](#). Tuften] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn
- [k361](#). Werner Werenskiold] Sønn av Sofie og Erik Werenskiold, født 28. april 1883, som hadde vært alvorlig syk
- [k362](#). Werenskiolds] Sofie og Erik Werenskiold
- [k363](#). Jonas] Jonas Lie (1833–1908), forfatter
- [k364](#). Lies] Jonas og Thomasine Lie
- [k365](#). Du altsaa hænge ... i Norge] Gjelder Erik Werenskiolds helportrett av Kielland, malt i 1891. Utstilt første gang på Statens Kunstutstilling, åpnet 7. november 1891. Innkjøpt av Nationalgalleriet.
- [k366](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k367](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen 1954, brev nr. 144.
- [k368](#). Dr Egeberg] Trolig Theodor Christian Egeberg (1847–1915), livlege m.m.
- [k369](#). Dr Strøm] Hagbarth Strøm (1854–1912), lege og senere professor i kirurgi
- [k370](#). Jonas] Jonas Lie (1833–1908), forfatter
- [k371](#). Min Kone] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider. Giftet seg med Arne Garborg i 1887.
- [k372](#). Gutten] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai

1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn

[k373](#). Sanddal] Gården til broren Jon og kona Kristine beliggende på Madla. Den ble et samlingspunkt for Garborg-familien (kilde: Sørbø s. 44).

[k374](#). Petersens] Eilif Peterssen (1852–1928), kunstner

[k375](#). Alexander] Alexander L. Kielland (1849–1906), forfatter, bror av Kitty

[k376](#). Opplysninger om brevet: Slutten mangler.

[k377](#). min Kones Bog] Hulda Garborg debuterte i september 1892 med romanen *Et frit Forhold*

[k378](#). Fernanda] Fernanda Holst, som i 1895 skilte seg og senere tok navnet etter sin annen ektemann Erik Nissen

[k379](#). Hvad min Spiritisme ... «Samtiden»] Garborg hadde en føljetong om spiritisme i tidsskriftet *Samtiden* i 1893.

[k380](#). Werenskiold] Erik Werenskiold (1855–1937), kunstner

[k381](#). Skredsvig] Christian Skredsvig (1854–1924), kunstner

[k382](#). Eilif Petersen] Eilif Peterssen (1852–1928), kunstner

[k383](#). Opplysninger om brevet: Ligger nå løst inni Hulda Garborgs dagbok, ved 14. juli 1908.

[k384](#). Oftedal] Lars Oftedal (1838–1900), teolog og avismann

[k385](#). Det skal blive ... til det] Garborg hadde en føljetong om spiritisme i tidsskriftet *Samtiden* i 1893

[k386](#). Werenskiold] Erik Werenskiold (1855–1937), kunstner

[k387](#). Jonas Lie] Jonas Lie (1833–1908), forfatter

[k388](#). at skrive om Jonas Lie] I 1893 utkom Arne Garborgs bok *Jonas Lie. En Udviklingshistorie*

[k389](#). Thomasine] Thomasine Henriette, født Lie (1833–1907), gift med fetteren Jonas L. i 1860

- [k390](#). fru Collett] Feiring av Camilla Colletts 80-årsdag 23. januar
- [k391](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k392](#). fru Garborgs bog] Hulda Garborgs første roman *Et frit Forhold*, utgitt 1892
- [k393](#). Udkast til lov ... af Getz] Lovutkast fra 1892 skrevet av riksadvokat Bernhard Getz (1850–1901)
- [k394](#). Strøm] Hagbarth Strøm (1854–1912), lege og senere professor i kirurgi
- [k395](#). Tuften] Arne Olaus Fjørtoft Garborg, kalt «Tuften», født 25. mai 1888, Arne og Hulda Garborgs eneste barn
- [k396](#). Skitsen av Skjævelandsbroen] Et motiv fra Jæren som Kielland malte i mange varianter over flere år
- [k397](#). Opplysninger om brevet: 1 dobbelblad, 4 sider med tekst. Slutten mangler.
- [k398](#). Dagen] Forfatteren Jonas Lies 60-årsdag
- [k399](#). Lies nye Bog] Jonas Lies roman *Niobe*, utgitt 1893
- [k400](#). Lie-Boka] Garborgs biografi om jubilanten Jonas Lie
- [k401](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner
- [k402](#). Ivars Hus] Trolig en hytte kalt «Nordpolen» som lå like ved huset til Garborg, eiet av Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter, forfatter m.m.
- [k403](#). Haugen eller Vangen] Harriet Backer bodde på gården Strålsjøvangen, kalt Haugen hver sommer fram til 1900. Den lå rundt 3 kilometer fra Garborgs hus Kolbotn (kilde: Lange 2003, s. 189), alt beliggende i Alvdal.
- [k404](#). det hun fik gjøre ... for kort] Harriet Backer malte en skisse av 5 menn rundt et bord, kalt «Kortspillere»
- [k405](#). Aasgaardstrand ... fornøiet] Kielland valgte Åsgårdstrand til

sommeropphold fordi det lå nær doktoren. Hun var ennå ikke helt restituert etter den andre operasjonen utført senvinteren 1892.

Maleriet «Høysommer» er trolig malt her. I et brev til Andreas Aubert skriver hun: «Naturen er vakker for østlandet at være, men staar jo svært tilbake for vestlandet, stakkar» (kilde: NB Brevs. 32).

[k406](#). til Paris] Det virker til at reisen ble utsatt til våren 1895.

Kielland skriver til Jonas Lie i brev datert 3. november 1894: «Jeg tænker paa at se at komme til Paris til vaaren, det er økonomien, jeg maa tænke lidt paa, men jeg haaber det gaar, og da vilde jeg se at komme afsted i februar og saa blive ud mai.» (kilde: NB Brevs. 119).

[k407](#). Xia] Christiania

[k408](#). Materialisationssenancer] En form for spiritistisk seanse.

Materialisasjon er et hypotetisk fenomen, at avdøde personer som lever videre som åndevesener, kan få kropp igjen (kilde: SNL)

[k409](#). Marius Selmer] Marius Selmer oversatte fra tysk en bok av Friherre Dr. Carl Du Prel om spiritisme, utgitt på norsk av Aschehoug i 1894

[k410](#). Kymbel] = rangel (kilde: NAOB)

[k411](#). Opplysninger om brevet: Udatert fragment. Lå tidligere feilaktig sammen med konvolutt, stemplet Muenchen. Konvolutten nå lagt til brev datert 6/1 1890.

[k412](#). Hulda] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k413](#). Kvindeskikkelser] Gjelder Hulda Garborgs oversettelse (fra tysk) av Lou Andreas-Salomé: *Henrik Ibsens Kvindeskikkelser*

[k414](#). Einsame Menschen] Drama i 5 akter av den tyske dramatikereren Gerhart Hauptmann (1862–1946), uroppført i Berlin i januar 1891.

Norsk tittel: *Ensomme Mennesker*. Stykket ble tenkt oppført i

Christiania første gang i 1891, men stadig utsatt. Ut fra det Arnhild Skre skriver, ble det heller ikke oppført på Christiania Theater i 1894.

Kilde: Skre 2011: 210

[k415](#). Hauptmann] Gerhart Hauptmann (1862–1946), tysk dramatiker

[k416](#). Hanneles Matterns Himmelfahrt] Drama i to akter, uroppført i

Tyskland 14. november 1893. Huldas oversettelse var ferdig i april

1894 med tittelen *Hannemor*. Oppført i Christiania ved Carl Johan

Teatret med premiere 13. mars 1895. Kilde: Skre 2011: 214f

[k417](#). Opplysninger om brevet: Tidligere katalogisert som datert 27.

september, men det er en feiltolkning av Garborgs tall for juli.

[k418](#). Avisen] «Den 17de Mai» med undertittelen «Norskt Folkeblad»,

første nummer utkom 9. januar 1894, utgitt i starten med tre nummer

i uka

[k419](#). min Kone] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934),

forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember

1887

[k420](#). din Bror] Alexander Lange Kielland (1849–1906), forfatter

[k421](#). Moltke Moe] Moltke Moe (1859–1913), folkeminnesamler

[k422](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k423](#). her] Harriet Backer bodde på gården Strålsjøvangen, kalt

Haugen, hver sommer fra 1893 til 1900. Den lå rundt 3 kilometer fra

Garborgs hus Kolbotn, alt beliggende i Alvdal. Kilde: Lange 2003,

s.189

[k424](#). Nordpolen] En hytte kalt «Nordpolen» som lå like ved huset til

Garborg, eiet av Ivar Mortensson-Egnund (1857–1934), oversetter,

forfatter m.m.

[k425](#). Frk. Arnesen] Emily Arnesen (1867–1928), zoolog. Kilde:

Studenterne fra 1892

[k426](#). Frk. Crawford (stud. med.)] Eva Marie Crawford (1875–19??). Hun avla medisinsk embetseksamen i 1901, men praktiserte aldri som lege. Giftet seg i 1897 med Olaf Sand, også lege. De emigrerte til USA i 1902 og slo seg ned i Fargo, Nord-Dakota. Ukjent dødsår. Kilde: *Studenterne fra 1892*

[k427](#). Frk. Dobloug] Trolig Anne Dobloug (1880–1968), datter av Mikkel og Susanne Dobloug. Nevnt av Skre som fadderbarn av Hulda Garborg. Anne giftet seg med Rolf Thommessen. Kilde: Skre 2011:557, note 27

[k428](#). Avisen] «Den 17de Mai»

[k429](#). Steinsvik] Rasmus Steinsvik (1863–1913), stifter og redaktør av «Den 17de Mai»

[k430](#). Hovedbrud] hodebry (Kilde: NAOB)

[k431](#). verbauert] blitt gjort til bonde, tyskinspirert uttrykk

[k432](#). Harriet] Harriet Backer (1845–1932), kunstner

[k433](#). en Collettsk Maler-Æske] et form for transporterbart utendørsatelier konstruert av maleren Frederik Collett (1839–1914). Han tegnet ulike modeller, så usikkert hvordan hennes så ut. Kilde: Ingrid Blekastad: «Naturalisten Frederik Collett», Lillehammer Kunstmuseum 1997

[k434](#). Vig] Vik i nåværende Klepp kommune ligger like ved sjøen, syd for Orre. Hun reiste flere år tilbake hit. Kilde: Terjesen 1999 s. 220

[k435](#). Varhougskirken] En hvitmalt langskipet trekirke som ble revet i 1905. Kun rest av klokketårnet er bevart på den gamle kirkegården ut mot havet på Varhaug

[k436](#). Do] Forkortelse for ditto = kirken. Orre kirke er en hvitkalket steinkirke oppført rundt år 1250

[k437](#). Eilifs] Eilif Peterssen (1852–1928), kunstner og hans familie

[k438](#). Ledaal] Kiellands barndomshjem i Stavanger. Bygget som et patrisierhus av farfaren Gabriel Schancke Kielland i 1799.

Eiendommen tilhørte familien Kielland fram til 1936, etter dette kongebolig og museum

[k439](#). Xia] Christiania

[k440](#). Quelle bonheur] Fransk: Hvilken lykke!

[k441](#). «Mødre»] Skuespill av Hulda Garborg som hadde premiere på Christiania Theater 23. oktober 1895

[k442](#). Stipendiet] «Forfatterstipendierne ved Kgl. Resol. af 9de ds. er bevilget for Terminen 1895–96 til Forfatterstipendier tildelt: Arne Garborg kr. 1500,- .» Kilde: Dagbladet 10. aug. 1895

[k443](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen, brev nr. 163, men utelatt fra «Vi glæder os...» til «...de burde afskaffes!»

[k444](#). Omnibusser] Offentlig transportmiddel for alle. Vogner i én eller to etasjer trukket av 2 til 3 hester

[k445](#). do] ditto

[k446](#). Frcs] franske franc

[k447](#). Xia] Christiania

[k448](#). Lie's] Thomasine og Jonas Lie

[k449](#). Mske] menneske

[k450](#). Tscherning] Marius Tscherning (1854–1939), dansk øyenlege. Arbeidet ved Sorbonne, Paris, fra 1885 til 1910

[k451](#). Heide] Ragnvald Heide (1860–1917), tannlege

[k452](#). Hulda] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k453](#). Dit Brev ... for sent] Kielland skrev etter oppfordring fra Garborg et langt brev til Hulda Garborg datert 6. sept. 1895, se NB Brevs. 177

[k454](#). Paris] Det ble ingen tur til Paris for Kielland i 1896

[k455](#). Hulda] Hulda Garborg, født Bergersen (1862–1934), forfatter og kulturarbeider, giftet seg med Arne Garborg desember 1887

[k456](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen, brev nr. 173.

[k457](#). Den passer udmærket] Henspeiler på lorgnetten som Kielland hadde sendt ham, omtalt senere i brevet

[k458](#). B.] Bjørnstjerne Bjørnson (1832–1910), forfatter

[k459](#). Provsten Sparre med Vat og Filt] Referanse til en karakter i Alexander L. Kiellands roman *Garman & Worse* hvis gange er «Filt oven paa Filt i det uendelige»

[k460](#). Opplysninger om brevet: Trykt i Dale & Thesen, brev nr. 179.

[k461](#). Bogen] Garborgs roman *Den burtkomne Faderen*, utkommet senhøstes 1899

[k462](#). Pariserudstillingen] Verdensutstillingen i Paris, avholdt fra 15. april til 22. november 1900. Kielland var representert med tre malerier: «Jæderlandskab», «Solnedgang. Jotunheimen», «I Jotunheimen». Kilde: Den offisielle trykte katalogen over norske utstillere

[k463](#). Stykket] utkast til Kiellands kapittel «Jæderen» som ble trykt i *Norge i det 19. Århundre*, Kristiania 1900

[k464](#). Aadne] Garborgs døpenavn

[k465](#). Din Dag] Kiellands fødselsdag, hun fylte 58 år

[k466](#). Opplysninger om brevet: Konvolutten er stemplet «Hvalstad 26 1 06». Det er også til Harriet Backer.

[k467](#). Geburtsdag] Garborgs fødselsdag var 25. januar, dette året fylte han 55 år

[k468](#). Que faire?] Fransk: Hva kan man gjøre med det?

[k469](#). Xania] Christiania

[k470](#). fr.] frankert (står foran siste linje i adressefeltet)

Kitty L. Kielland og Arne Garborgs *Brevveksling 1885–1906* er lastet ned gratis fra bokselskap.no